

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, ΔΙΚΑΙΟ
& ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ (ΔΕΣΦΑ) ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ
ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΚΑΙ
ΧΡΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΥΓΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ
ΑΕΡΙΟΥ (ΥΦΑ)**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΜΑΝΤΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΟΣ

Σεπτέμβριος 2021

Η Αδαμαντία Μαντά βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Αδαμαντία Μαντά

.../.../2021

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Αντώνιο Καραμπατζό για την πολύτιμη συνδρομή και στήριξή του, κατά την διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Επίσης, ευχαριστώ πολύ την κ. Εμμανουέλα Τρούλη, επίκουρη καθηγήτρια στο Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, τον κ. Μιχάλη Κοντογιώργη, Διδάκτορα Νομικής, Δικηγόρο, στέλεχος της Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών του ΔΕΣΦΑ και την κ. Μαριλένα Μουζακίτη, Δικηγόρο και στέλεχος της Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών του ΔΕΣΦΑ, για τις γόνιμες συζητήσεις μας επί διαφόρων προβληματισμών, που ανέκυψαν, κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ABSTRACT	8
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΣΦΑ.....	10
1. Η έννοια και η χρησιμότητα του φυσικού αερίου.....	10
2. Η ένταξη του φυσικού αερίου στην ελληνική αγορά ενέργειας.....	12
3. Οργάνωση της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου και επιμέρους δραστηριότητες 14	
4. Ίδρυση και αρμοδιότητες του ΔΕΣΦΑ	18
5. Το Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου	19
ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ – Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΕΣΦΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ & ΧΡΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΥΦΑ.....	21
A. Σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου	21
1. Εννοιολογικά γνωρίσματα της σύμβασης μεταφοράς φυσικού αερίου.....	21
1.1. Αντικείμενο και διάρκεια της σύμβασης	21
1.2. Συμβαλλόμενα μέρη	22
1.3. Εφαρμοστέο θεσμικό πλαίσιο	23
1.4. Νομική φύση της σύμβασης	25
2. Συμβατικές υποχρεώσεις των μερών	27
2.1. Υποχρεώσεις Διαχειριστή	27
2.1.1. Υπηρεσίες μεταφοράς.....	27
2.1.2. Επικουρικές υπηρεσίες.....	28
2.1.3. Παρεπόμενες υποχρεώσεις.....	28
2.2 Υποχρεώσεις Χρήστη	29
2.2.1 Κύρια υποχρέωση	30
2.2.2 Παρεπόμενες υποχρεώσεις.....	31
3. Ανώμαλη εξέλιξη της συμβατικής σχέσης.....	32
3.1 Ευθύνη των μερών.....	32
3.1.1 Ευθύνη του Διαχειριστή	32
3.1.2 Ευθύνη του χρήστη	34
3.2 Ανωτέρα βία.....	36
3.3 Λύση της σύμβασης	37

3.4 Διαδικασία επίλυσης διαφορών	39
B. Σύμβαση χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ	39
1. Εννοιολογικά γνωρίσματα της σύμβασης χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ	39
1.1. Αντικείμενο της σύμβασης	39
1.2 Συμβαλλόμενα μέρη	40
1.3 Θεσμικό πλαίσιο της σύμβασης	41
1.4 Νομική φύση της σύμβασης.....	42
2. Συμβατικές υποχρεώσεις των συμβαλλομένων.....	44
2.1 Υποχρεώσεις Διαχειριστή	44
2.1.1 Βασική υπηρεσία ΥΦΑ	44
2.1.2 Πρόσθετες και λοιπές υπηρεσίες	45
2.1.3 Παρεπόμενες υποχρεώσεις Διαχειριστή.....	46
2.2 Υποχρεώσεις χρήστη	47
2.2.1 Κύρια υποχρέωση χρήστη.....	47
2.2.2 Παρεπόμενες υποχρεώσεις χρήστη.....	48
3. Ανώμαλη εξέλιξη της συμβατικής σχέσης	49
3.1. Ευθύνη των μερών	49
3.1.1 Ευθύνη του διαχειριστή.....	49
3.1.2 Ευθύνη του Χρήστη.....	51
3.2 Ανωτέρα βία.....	53
3.3 Λύση της σύμβασης	54
3.4 Διαδικασία επίλυσης διαφορών	54
Γ. Η περίπτωση της άρνησης σύναψης σύμβασης μεταφοράς φυσικού αερίου ή χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ.....	54
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	59

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ), ιδρύθηκε με απόσχιση του κλάδου του εθνικού συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου (ΕΣΦΑ) από την Δημόσια Επιχείρηση Αερίου (ΔΕΠΑ) και αποτελεί τον διαχειριστή του εθνικού δικτύου μεταφοράς και της εγκατάστασης υδροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ), έχοντας ως βασική αρμοδιότητα την παροχή πρόσβασης σε τρίτους χρήστες στο εθνικό δίκτυο φυσικού αερίου, με διαφάνεια, αμεροληψία και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών ή των κατηγοριών των Χρηστών του ΕΣΦΑ. Ο ρόλος, που επιτελεί ο ΔΕΣΦΑ ως διαχειριστής του ΕΣΦΑ είναι κομβικής σημασίας και συνδέεται με την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς φυσικού αερίου, αφού η ελεύθερη πρόσβαση των χρηστών στο δίκτυο φυσικού αερίου, ως απαραίτητη υποδομή για τη μεταφορά φυσικού αερίου και την διενέργεια κάθε άλλης συναλλαγής στην αγορά του φυσικού αερίου, κατά τη θεωρία των «βασικών διευκολύνσεων», αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ανταγωνισμού σε επίπεδο εισαγωγής και προμήθειας φυσικού αερίου.

Οι συναλλαγές του ΔΕΣΦΑ με τους χρήστες του ΕΣΦΑ διέπονται από πρότυπες συμβάσεις - πλαίσιο, επί τη βάση προκαθορισμένου περιεχομένου, το οποίο εγκρίνεται από τη ΡΑΕ. Η λειτουργία και η εξέλιξη των προτύπων συμβάσεων έχουν σημασία όχι μόνον για τα δύο συμβαλλόμενα μέρη – τον ΔΕΣΦΑ και τον Χρήστη ΕΣΦΑ – αλλά για ολόκληρη την αγορά φυσικού αερίου, αφού παραβίαση των όρων αυτών μπορεί να οδηγήσει σε αποκλεισμό ή παρεμπόδιση της πρόσβασης στο δίκτυο, διαταράσσοντας έτσι την λειτουργία της αγοράς φυσικού αερίου, η ομαλή δε εξέλιξη αυτών προϋποθέτει στενή σύμπραξη μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, με τους Χρήστες ΕΣΦΑ να υπέχουν σημαντικές υποχρεώσεις έναντι του ΔΕΣΦΑ, οι οποίες είναι κρίσιμες για την ορθή εκτέλεση των αρμοδιοτήτων του. Στο πλαίσιο αυτό, το ζήτημα της ευθύνης των συμβαλλομένων μερών ρυθμίζεται όχι μόνο στις πρότυπες συμβάσεις - πλαίσιο, αλλά και στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και μάλιστα κατά τρόπο αυστηρό, προβλέποντας ειδικές περιπτώσεις παραβιάσεων και τις δυσμενείς επιπτώσεις, που αυτές θα έχουν στα συμβαλλόμενα μέρη.

ABSTRACT

The National Gas System Operator (DESFA) was established following the hiving-off of the national natural gas transmission system (ESFA) division from the Public Gas Corporation (DEPA) and is the national operator of the national transmission system and LNG facility, having as its main responsibility the provision of access to third party users to the national gas network in a transparent and non-discriminatory manner among several users or categories of ESFA users. The role played by DESFA as the operator of the ESFA is of key importance and is linked to the proper functioning of the natural gas market, since free access of users to the natural gas network, as an essential facility for transporting natural gas and carrying out any other transactions on the natural gas market, in accordance with the doctrine of 'essential facilities', is a key condition for the development of competition in the natural gas market.

DESFA's transactions with ESFA users are governed by standard framework contracts, on the basis of a pre-defined content, which is approved by the Regulatory Authority for Energy (RAE). The operation and evolution of the standard framework contracts are important not only for the contracting parties — DESFA and the ESFA user — but for the entire natural gas market, since a breach of these contracts may hamper or block the access to the network, thus disrupting the functioning of the natural gas market. The smooth implementation of these standard framework contracts requires close cooperation between the contracting parties, with ESFA users bearing important obligations towards DESFA, which are crucial for the proper performance of its responsibilities by the latter. In this context, the liability of the contracting parties is regulated not only by the standard framework contracts, but also in the Code for the Management of ESFA in a strict manner, providing for specific cases of infringements and respective penalties for the contracting parties.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την ενδοσυμβατική ευθύνη του Διαχειριστή Ελληνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ) κατά την εκτέλεση των συμβάσεων μεταφοράς φυσικού αερίου και χρήσης της εγκατάστασης υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ). Διαρθρώνεται σε τρία μέρη: τις εισαγωγικές παρατηρήσεις, το κύριο μέρος και τα συμπεράσματα. Στις **εισαγωγικές παρατηρήσεις** γίνεται μια σύντομη αναφορά στην έννοια και την χρησιμότητα του φυσικού αερίου, στην εξέλιξη και διάρθρωση της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου, τον ρόλο του ΔΕΣΦΑ σε αυτή και μια συνοπτική περιγραφή του εθνικού συστήματος φυσικού αερίου (ΕΣΦΑ). Εν συνεχεία, στο **κύριο μέρος** της εργασίας γίνεται λεπτομερής αναφορά στο περιεχόμενο των προτύπων συμβάσεων - πλαίσιο, οι οποίες αποτελούν τα νομικά μέσα για την χρήση του ΕΣΦΑ από τους χρήστες αυτού, μέσω της δέσμευσης δυναμικότητας σε αυτό, και στα θέματα ευθύνης. Ειδικότερα, το κύριο μέρος χωρίζεται σε δύο υποενότητες. Στην Α' υποενότητα περιγράφονται αναλυτικώς τα εννοιολογικά στοιχεία της πρότυπης σύμβασης - πλαίσιο μεταφοράς φυσικού αερίου, οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών και τα ζητήματα ευθύνης. Επισημαίνεται ότι η ανάλυση επικεντρώνεται στην περίπτωση της δέσμευσης μεταφορικής ικανότητας στα σημεία εισόδου και εξόδου του συστήματος, χωρίς αναφορά στην περίπτωση της δέσμευσης μεταφορικής ικανότητας στα σημεία δημοπράτησης του ΕΣΦΑ. Στην Β' υποενότητα αναλύονται τα αντίστοιχα στοιχεία της πρότυπης σύμβασης – πλαίσιο χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ. Τέλος, στο τελευταίο μέρος της παρούσας συνοψίζονται τα **συμπεράσματα**, που προέκυψαν από την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, καθώς και οι προβληματισμοί της γράφουσας σε σχέση με τα ζητήματα ευθύνης του ΔΕΣΦΑ.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΣΦΑ

1. Η έννοια και η χρησιμότητα του φυσικού αερίου

Το φυσικό αέριο είναι μείγμα αερίων υδρογονανθράκων, το οποίο εξάγεται από υπόγειες κοιλότητες, στις οποίες βρίσκεται υπό υψηλή πίεση¹. Το φυσικό αέριο είναι άχρωμο, άοσμο, άγευστο, άμορφο και ελαφρύτερο από τον αέρα. Βασικό συστατικό του φυσικού αερίου είναι το μεθάνιο, συνυπάρχουν όμως σε αυτό και σημαντικές ποσότητες αιθανίου, προπανίου και βουτανίου καθώς και διοξείδιο του άνθρακα, άζωτο, ήλιο και υδρόθειο². Το σημείο εκκίνησης της βιομηχανίας φυσικού αερίου ανάγεται στον 19ο αιώνα, όταν στις αρχές του 1900, τεράστιες ποσότητες φυσικού αερίου ανακαλύφθηκαν στο Τέξας και την Οκλαχόμα, και, στη δεκαετία του 1920 ανακαλύφθηκε και εισήχθη ένας σύγχρονος αγωγός από χάλυβα χωρίς συγκόλληση για την μεταφορά του φυσικού αερίου³. Τα μεγαλύτερα αποθέματα φυσικού αερίου βρίσκονται στη Μέση Ανατολή (34% των παγκοσμίων κοιτασμάτων) και στην Ευρώπη και δη στην πρώην Σοβιετική Ένωση (42% των παγκοσμίων κοιτασμάτων)⁴. Τα αποθέματα φυσικού αερίου αυξήθηκαν ταχέως τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, το μερίδιο των αποθεμάτων φυσικού αερίου που βρίσκεται στην ξηρά, εύκολο στην παραγωγή και κοντά στους καταναλωτές μειώνεται, ενώ το μερίδιο των αποθεμάτων που βρίσκεται σε υπεράκτια και εχθρικά περιβάλλοντα φαίνεται να αυξάνεται. Ως εκ τούτου, τα κόστη παραγωγής και μεταφοράς επιβαρύνουν ιδιαίτερα την τιμή πώλησης του φυσικού αερίου για τους τελικούς χρήστες/καταναλωτές καθιστώντας όλο και πιο αναγκαία την εύρεση νέων καινοτόμων τεχνικών επιλογών, που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην μείωση του κόστους παραγωγής και μεταφοράς, προσφέροντας νέα σημεία και τρόπους διάθεσης του φυσικού αερίου⁵.

Το φυσικό αέριο θεωρείται το πιο αποδοτικό ενεργειακά ορυκτό καύσιμο, καθώς προσφέρει σημαντικά οφέλη εξοικονόμησης ενέργειας, όταν χρησιμοποιείται αντί για το πετρέλαιο ή τον άνθρακα, αποτελεί δε την καθαρότερη πηγή πρωτογενούς ενέργειας μετά τις ανανεώσιμες πηγές⁶.

¹ Βλ. *Καρκαλάκος/Πολέμης*, Αειφόρος Ανάπτυξη, Περιβάλλον και Ενέργεια σελ. 419

² Βλ. *Φορτσάκης Θ.Π/Φαραντούρης Ν.Ε.*, Δίκαιο της Ενέργειας, 2016, σελ. 59, καθώς και ενότητα φυσικού αερίου σε διαδικτυακό τόπο www.depa.gr

³ Βλ. *Mokhatab/Poe/Mak*, [Handbook of Natural Gas Transmission and Processing \(Fourth Edition\)](#) Principles and Practices 2019, σελ. 2

⁴ Βλ. ό.π. σελ. 16-17. Πιο πρόσφατα στοιχεία σε σχέση με τα παγκόσμια αποθέματα φυσικού αερίου μπορούν να αναζητηθούν στον διαδικτυακό τόπο www.eia.gov

⁵ Βλ. ό.π. σελ.17

⁶ Βλ. ό.π., σελ. 2

Η κύρια χρήση του φυσικού αερίου είναι ως καύσιμο για την παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού, ενώ αποτελεί επίσης πηγή υδρογονανθράκων για πετροχημικές πρώτες ύλες και σημαντική πηγή στοιχειακού θείου, μια σημαντική βιομηχανική χημική ουσία. Ειδικότερα, στην **τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας**, το φυσικό αέριο χρησιμοποιείται ως καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρισμού, ενώ στον **βιομηχανικό τομέα**, χρησιμοποιείται ως καύσιμο για διεργασίες θερμότητας, σε συστήματα συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού, ως πρώτη ύλη (πρώτη ύλη) για την παραγωγή χημικών ουσιών, λιπασμάτων και υδρογόνου, καθώς και ως καύσιμο εγκαταστάσεων. Στον **οικιακό τομέα**, το φυσικό αέριο χρησιμοποιείται για τη θέρμανση κτιρίων και νερού, για μαγείρεμα καθώς και για στέγνωμα ρούχων, ενώ αντίστοιχες χρήσεις απαντώνται και στον **εμπορικό τομέα**, όπου το φυσικό αέριο μπορεί να χρησιμοποιείται περαιτέρω για την λειτουργία εξοπλισμού ψύξης και την παροχή εξωτερικού φωτισμού. Μια σημαντική εφαρμογή του φυσικού αερίου στον **αγροτικό τομέα** είναι η χρήση του σε θερμοκήπια. Το φυσικό αέριο στα θερμοκήπια χρησιμοποιείται ως θερμαντικό και για τον εμπλουτισμό του χώρου με διοξείδιο του άνθρακα. Συνήθως, οι εφαρμοζόμενες τεχνολογίες είναι οι υδροπονικές καλλιέργειες, οι οποίες με τη χρήση του φυσικού αερίου επιτυγχάνουν υψηλότερη παραγωγή και καλύτερη ποιότητα προϊόντων, καθώς και επιμήκυνση της περιόδου καλλιέργειας τους χειμερινούς μήνες και σε μεγάλες εκτάσεις θερμοκηπίων. Τέλος, στον **τομέα των μεταφορών**, το φυσικό αέριο χρησιμοποιείται ως καύσιμο για τη λειτουργία συμπιεστών που μεταφέρουν φυσικό αέριο μέσω αγωγών και ως καύσιμο οχήματος με τη μορφή συμπιεσμένου φυσικού αερίου και υγροποιημένου φυσικού αερίου⁷.

Σχετικά με την μελλοντική κατανάλωση φυσικού αερίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) υπάρχει σημαντική αβεβαιότητα, πράγμα το οποίο προκύπτει από την σύγκριση μεταξύ των προβλέψεων κάποιων βιομηχανιών και των ευρωπαϊκών προβλέψεων, όπως από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (π.χ. ENTSO-G και ENTSO-E, 2018) ή το Σενάριο Αναφοράς 2016 της ΕΕ (EU Reference Scenario 2016) με άλλες προβλέψεις. Από τη σύγκριση αυτή καθίσταται προφανές, ότι οι βιομηχανίες άργησαν να αντιληφθούν τον αντίκτυπο που θα είχε η Συμφωνία των Παρισίων για την Κλιματική Αλλαγή, η οποία απαιτεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση να μειώσει σημαντικά την κατανάλωση ορυκτών ενεργειακών πόρων, συμπεριλαμβανομένου του φυσικού αερίου⁸. Η τοιαύτη αβεβαιότητα ενισχύεται ακόμη περισσότερο μετά την υιοθέτηση της «Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας» (European Green Deal), βάσει της οποίας η Ευρώπη φιλοδοξεί να

⁷ Βλ. ενότητα φυσικού αερίου στο διαδικτυακούς τόπους www.depa.gr και www.eia.gov.

⁸ Neumann, A. (ed.), J. Edmonds, D. Emberson, S.A. Gabriel, F. Holz, P.I. Karstad, C.A. Klöckner, L.O. Nord, J. Rúa, B.G. Pollet, P. Rasmussen, C. Skar, A. Sørensen, A. Tomasgard and S. Yu (2021): The role of natural gas in Europe towards 2050. NETI Policy Report 01/2021, NTNU, Trondheim, Norway <https://www.ntnu.edu/documents/1276062818/1283878281/Natural+Gas+in+Europe.pdf/6337e9d6-78da-c5c7-8197-9a1398b9547f?t=1620368995469>

γίνει η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος μέχρι το 2050, μέσω των επενδύσεων σε ρεαλιστικές τεχνολογικές λύσεις, της ενδυνάμωσης των πολιτών και της ευθυγράμμισης δράσεων σε βασικούς τομείς όπως η βιομηχανική πολιτική, η χρηματοδότηση, η έρευνα, διασφαλίζοντας παράλληλα την κοινωνική δικαιοσύνη για μια δίκαιη μετάβαση⁹. Ιδίως όσον αφορά το φυσικό αέριο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποβλέπει στην απανθρακοποίηση του τομέα του φυσικού αερίου, μέσω ενός μακρόπνοου σχεδιασμού για μια ανταγωνιστική αγορά απανθρακοποιημένου φυσικού αερίου, καθώς και μέσω της αντιμετώπισης του ζητήματος των εκπομπών μεθανίου που σχετίζονται με την ενέργεια. Ωστόσο, παρά τις πιέσεις που υφίστανται σε σχέση με τον ρόλο, την ζήτηση και την κατανάλωση του φυσικού αερίου στην Ευρώπη, το φυσικό αέριο θα μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, οι οποίες δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσης εργασίας, να λειτουργήσει ως «καύσιμο-γέφυρα» στην πορεία για μια ουδέτερη κλιματικά Ευρώπη¹⁰.

2. Η ένταξη του φυσικού αερίου στην ελληνική αγορά ενέργειας

Αν και, όπως προεκτέθηκε, το φυσικό αέριο είχε ανακαλυφθεί ήδη από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα στις Η.Π.Α, οι πρώτες προπαρασκευαστικές ενέργειες για την εισαγωγή του φυσικού αερίου στην Ελλάδα σηματοδοτούνται περί το 1975, με την σύσταση της «Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου ΑΕ» (ΔΕΠ ΑΕ), μεταξύ των σκοπών της οποίας συγκαταλέγεται η παραγωγή, επεξεργασία, αποθήκευση και διάθεση υδρογονανθράκων και φυσικών αερίων εν γένει, καθώς και η ανάθεση σε τρίτους, μέσω σύμβασης, κάθε σχετικού έργου¹¹. Περαιτέρω, με την υπ' αριθ. 2583/27-28.7.1987 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, εξειδικεύθηκαν οι αρμοδιότητες της ΔΕΠ ΑΕ σε σχέση με το φυσικό αέριο. Ειδικότερα, δυνάμει της ανωτέρω κοινής υπουργικής απόφασης, ανατέθηκε στην ΔΕΠ ΑΕ **(α)** η κατάρτιση μελετών και χρονοδιαγράμματος για την δημιουργία του συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου, των εγκαταστάσεων αποθήκευσης και των εγκαταστάσεων αεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου, των δικτύων διανομής, και κάθε επί μέρους έργου, **(β)** η διενέργεια όλων των προπαρασκευαστικών ενεργειών για την σύναψη διακρατικών συμφωνιών προμήθειας φυσικού αερίου, **(γ)** η μελέτη και εισήγηση για τους φορείς εκμετάλλευσης και για τους

⁹ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, The European Green Deal, Brussels, 11.12.2019, COM/2019/640 final.

¹⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες πρβλ. Ό.π. υποσημείωση 8

¹¹ Βλ. Κελεμένη Ι./Σουλτάτη Κ./Σαρτζετάκη Ε., Η αστική ευθύνη των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και του λειτουργού της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε Φαραντούρη Ν.Ε. (επιμ.), Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική, 2012, σελ. 77, και Ν. 87/1975 «Περί Ιδρύσεως Δημοσίας Επιχειρήσεως Πετρελαίου» (ΦΕΚ Α' 152), άρθρο 4

ειδικούς διανομείς φυσικού αερίου και **(δ)** η υποβολή εισηγήσεων προς τους αρμόδιους υπουργούς για κάθε θέμα σχετικό με το φυσικό αέριο¹².

Κατ' ακολουθίαν, κατά το ίδιο έτος (1987) υπογράφηκε η πρώτη διακρατική συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Σοβιετικής Ένωσης για τον εφοδιασμό της χώρας με φυσικό αέριο για χρονική διάρκεια 25 ετών, αρχίζοντας από το 1992¹³, ενώ το επόμενο έτος υπογράφηκε αντίστοιχη διακρατική συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Αλγερίας για τον εφοδιασμό της χώρας με υγροποιημένο φυσικό αέριο. Σε εκτέλεση δε των εν λόγω διακρατικών συμφωνιών, υπογράφηκαν σχετικές συμβάσεις της ΔΕΠ ΑΕ με την ρωσική Sojuzgazexport (σημερινή Gazprom-export) και την αλγερινή Sonatrach. Εν συνεχεία, τον Σεπτέμβριο 1988 ιδρύθηκε η Δημόσια Επιχείρηση Παροχής Αερίου ΑΕ (ΔΕΠΑ ΑΕ) ως θυγατρική κατά ποσοστό 100% της ΔΕΠ ΑΕ, ενώ τον Δεκέμβριο του 1988 υπογράφηκε η πρώτη συμφωνία για την κατασκευή αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου μήκους 512 χλμ. από τα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα μέχρι την Αττική. Το 1994 υπογράφηκε η πρώτη σύμβαση προμήθειας φυσικού αερίου μεταξύ της ΔΕΠΑ ΑΕ και της ΔΕΗ ΑΕ, ενώ το 1996 ολοκληρώθηκε και τέθηκε σε λειτουργία ο αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου από τα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα μέχρι την Αττική. Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 2000, ολοκληρώθηκε και τέθηκε σε λειτουργία η εγκατάσταση αεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου και προσωρινής αποθήκευσης στην νήσο Ρεβυθούσα¹⁴.

Με βάση τα ανωτέρω, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε δειλά τα πρώτα βήματα για την ένταξη του φυσικού αερίου στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας, με την πολιτική ηγεσία να δίνει σαφώς μεγαλύτερη έμφαση στον τομέα των πετρελαιοειδών. Από τα τέλη, ωστόσο, της δεκαετίας του '80, το σκηνικό φαίνεται να αλλάζει με την ίδρυση της ΔΕΠΑ ΑΕ, η οποία σηματοδοτεί τον διαχωρισμό του φυσικού αερίου από την μεγάλη οικογένεια των ενεργειακών υδρογονανθράκων, προετοιμάζοντας το έδαφος για την ανάδειξη του φυσικού αερίου ως στρατηγικού καυσίμου του ενεργειακού συστήματος της χώρας, η διεύθυνση του οποίου συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, την εισαγωγή νέων τεχνολογιών, καθώς και την ικανοποίηση των διεθνών δεσμεύσεων της Ελλάδας στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου του Κιότο¹⁵.

Σε γενικές γραμμές, η διεύθυνση του φυσικού αερίου στην Ελλάδα παρουσιάζει ανοδική πορεία, με κάποιες διακυμάνσεις φυσικά, οι οποίες κατά πάσα πιθανότητα συνδέονται και με την διακύμανση των τιμών. Ιδίως όσον αφορά την τελευταία δεκαετία (2010-2020), η κατανάλωση φυσικού αερίου παρουσίασε σημαντική αύξηση φτάνοντας το 2020 τις 63,4 TWh, έναντι 41,5 TWh το 2010, με μια μικρή πτώση που σημειώθηκε την περίοδο 2014-

¹² Βλ. ΚΥΑ 2583/27.7.1987 (ΦΕΚ Β 390)

¹³ Βλ. Ν. 1748/1988 περί κυρώσεως της εν λόγω διακρατικής συμφωνίας

¹⁴ Βλ. διαδικτυακό τόπο <https://www.depa.gr/history/>

¹⁵ Πρβλ. Έκθεση Πεπραγμένων ΡΑΕ 2000-2002, σελ. 223, καθώς και *Φορτσάκη Θ.Π.-Φαραντούρη Ν.Ε.*, Δίκαιο της ενέργειας, 2016, σελ. 61.

2015. Το μεγαλύτερο ποσοστό κατανάλωσης φυσικού αερίου στη χώρα αφορά την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Με βάση τις προβλέψεις του Διαχειριστή του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ) για τη συνολική ζήτηση φυσικού αερίου κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας, όπως αυτές περιλαμβάνονται στη Μελέτη Ανάπτυξης ΕΣΦΑ για τα έτη 2021-2030¹⁶, η ζήτηση φυσικού αερίου σύμφωνα με το «βασικό σενάριο» αναμένεται να κυμανθεί από 62,5 TWh (5,6 δις κ.μ. φ.α.) το 2021 σε 69,2 TWh (6,2 δις κ.μ. φ.α.) το 2030¹⁷.

3. Οργάνωση της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου και επιμέρους δραστηριότητες

Στον τομέα του φυσικού αερίου απαντώνται οι ακόλουθες βασικές δραστηριότητες: **(α)** η παραγωγή ή εισαγωγή φυσικού αερίου, **(β)** η μεταφορά φυσικού αερίου, η οποία συνίσταται στην διαχείριση των αγωγών υψηλής πίεσης, **(γ)** η διανομή φυσικού αερίου, η οποία συνίσταται στην διαχείριση των αγωγών μέσης ή χαμηλής πίεσης, **(δ)** η προμήθεια φυσικού αερίου, η οποία συνίσταται στην πώληση κατ' ουσίαν του φυσικού αερίου στους τελικούς καταναλωτές και **(ε)** η αποθήκευση φυσικού αερίου ή προσωρινή αποθήκευση και επαναεριοποίηση υδροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ)¹⁸.

Στον τομέα της ενέργειας, διακρίνονται δύο βασικά μοντέλα οργάνωσης: το μοντέλο του κρατικού μονοπωλίου αφενός και το μοντέλο της ελεύθερης αγοράς αφετέρου. Στο μεν κρατικό μονοπώλιο, το σύνολο των δραστηριοτήτων του τομέα λογίζεται ως «φυσικό μονοπώλιο» και ανατίθεται σε καθετοποιημένες επιχειρήσεις, που ελέγχονται από το κράτος και απολαμβάνουν μονοπωλιακά προνόμια. Στο δε μοντέλο της ελεύθερης αγοράς, ο τομέας οργανώνεται σύμφωνα με και διέπεται από τους κανόνες περί ελεύθερου ανταγωνισμού, ώστε να δραστηριοποιούνται σε αυτόν περισσότερες επιχειρήσεις και να παρέχεται στους τελικούς καταναλωτές η δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων προμηθευτών (δικαίωμα επιλογής)¹⁹.

Το μοντέλο του κρατικού μονοπωλίου εφαρμόστηκε στον ευρωπαϊκό χώρο κυρίως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ από την δεκαετία του 1990 ξεκίνησε σταδιακά να εφαρμόζεται το μοντέλο της ελεύθερης αγοράς, η διαδικασία δε της σταδιακής εφαρμογής των κανόνων

¹⁶ <https://www.desfa.gr/national-natural-gas-system/development-of-the-nngs/development-study>

¹⁷ Βλ. Έκθεση Πεπραγμένων ΡΑΕ 2020, σελ. 154

¹⁸ Βλ. άρθρο 2 παρ. 2 περ. δ' και ιδ' του Ν. 4001/2011

¹⁹ Βλ. *Ηλιάδου Αικ.* Απελευθέρωση Αγοράς Ενέργειας κατά το Ευρωπαϊκό και Εθνικό Δίκαιο σε Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική Φαραντούρη Ν.Ε., Αθήνα 2012 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη), σελ. 19-21

του ανταγωνισμού σε πρώην πλήρως καθετοποιημένες μονοπωλιακές δομές περιγράφεται ως «απελευθέρωση» ή «απορρύθμιση» της αγοράς²⁰.

Ειδικότερα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η πορεία προς την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας άρχισε να συντελείται με αρνητικά μέτρα ολοκλήρωσης, με βασικό επιχείρημα την παράβαση των κανόνων της Συνθήκης ΕΚ για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και την αμφισβήτηση των προνομίων των κρατικών μονοπωλιακών επιχειρήσεων²¹. Στο πλαίσιο αυτό, θεσπίστηκαν μέτρα για την λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας σε τρεις διαδοχικές φάσεις, τις λεγόμενες «ενεργειακές δέσμες μέτρων», οι οποίες καταλάμβαναν τόσο τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, όσο και τον τομέα του φυσικού αερίου. Όσον αφορά το φυσικό αέριο, η πρώτη δέσμη μέτρων περιλαμβάνει την Οδηγία 98/30/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου, ενώ η δεύτερη δέσμη την Οδηγία 2003/55/ΕΚ, με την οποία καταργήθηκε η ως άνω οδηγία της πρώτης δέσμης, και τον Κανονισμό (ΕΚ) 1775/2005 περί όρων πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου, καθώς και την Απόφαση 2003/796/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την σύσταση ευρωπαϊκής ομάδας ρυθμιστικών αρχών για την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο. Τέλος, η τρίτη ενεργειακή δέσμη περιλαμβάνει τον Κανονισμό (ΕΚ) 713/2009 για την ίδρυση του Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας, τον Κανονισμό (ΕΚ) 715/2009, με τον οποίο καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις του ανωτέρω κανονισμού της δεύτερης ενεργειακής δέσμης, σχετικά με την πρόσβαση στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου και την Οδηγία 2009/73/ΕΚ, με την οποία καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις της αντίστοιχης οδηγίας σχετικά με την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου²².

Η ανωτέρω εξέλιξη εφαρμόστηκε και στον ελληνικό τομέα φυσικού αερίου, ο οποίος αρχικώς είχε οργανωθεί κατά το μονοπωλιακό μοντέλο με την ίδρυση της ΔΕΠΑ ΑΕ, όπως προεκτέθηκε το 1988, ως δημόσιας επιχείρησης ελεγχόμενη κατά πλειοψηφία από το Ελληνικό Δημόσιο²³.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2394/1995, η ΔΕΠΑ ΑΕ ορίστηκε ρητώς, κατά το μονοπωλιακό μοντέλο οργάνωσης, ως φορέας διαχείρισης του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (ΕΣΜΦΑ), στην οποία παραχωρήθηκε το ανεκχώρητο δικαίωμα του προγραμματισμού, κατασκευής, κυριότητας και εκμετάλλευσης του ΕΣΜΦΑ,

²⁰ Βλ. *Ηλιάδου Αικ.*, ό.π. σελ. 22, καθώς και *Βελεγράκη Εμ.*, Η απορρύθμιση των κρατικών μονοπωλίων και η ηλεκτρική ενέργεια, ΝοΒ 2005, 1498 επ.

²¹ Βλ. *Φαραντούρη Ν.*, Η εξέλιξη της αρμοδιότητας ΕΚ/ΕΕ στον τομέα της ενέργειας σε *Φαραντούρη Ν.Ε.* (επιμ.) Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική, Αθήνα 2012 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη), σελ. 6, καθώς και *Ηλιάδου Αικ.*, ό.π. σελ. 23.

²² Βλ. *Φαραντούρη Ν.*, Η εξέλιξη της αρμοδιότητας ΕΚ/ΕΕ στον τομέα της ενέργειας σε *Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική Φαραντούρη Ν.Ε.*, Αθήνα 2012 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη), σελ. 10-11.

²³ Βλ. προηγούμενο κεφάλαιο καθώς και το άρθρο 8 του Ν. 2593/1998 για την αναδιοργάνωση της ΔΕΠΑ ΑΕ και των θυγατρικών της εταιριών, καθώς και την υπ' αριθ. Δ1/Γ/Φ 18/20260/25.11.1998 κοινή απόφαση των υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Ανάπτυξης (ΦΕΚ/Β/1215/27.11.1998) περί προσαρμογής του καταστατικού της ΔΕΠΑ ΑΕ.

καθώς και το δικαίωμα αγοράς, εισαγωγής, εξαγωγής, μεταφοράς, αποθήκευσης, επεξεργασίας και προσθήκης οσμητικών ουσιών, πώλησης, διανομής και γενικά εμπορίας του φυσικού αερίου. Επίσης, με τις διατάξεις του ίδιου νόμου, ανατέθηκε στη ΔΕΠΑ ΑΕ το δικαίωμα πώλησης φυσικού αερίου στις Εταιρίες Διανομής Αερίου (ΕΔΑ) και Εταιρίες Παροχής Αερίου (ΕΔΑ), σε Μεγάλους Καταναλωτές²⁴, καθώς και για την κίνηση οχημάτων²⁵.

Το πρώτο βήμα για την απελευθέρωση της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου έγινε με την θέσπιση του Ν. 3428/2005, δυνάμει του οποίου ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη οι διατάξεις της Οδηγίας 2003/55/ΕΚ σχετικά με τον νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό της διαχείρισης των δραστηριοτήτων μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου από τις δραστηριότητες εισαγωγής και προμήθειας και την θέσπιση του δικαιώματος πρόσβασης τρίτων στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής. Ειδικότερα, με τον Ν. 3428/2005 προβλέφθηκε η δημιουργία του Διαχειριστή Ελληνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ), ως 100% θυγατρικής εταιρίας της ΔΕΠΑ ΑΕ, η μεταβίβαση σε αυτόν του πλήρους, αποκλειστικού και ανεκχώρητου δικαιώματος λειτουργίας, διαχείρισης, εκμετάλλευσης και ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΕΣΦΑ), και η απαγόρευση συμμετοχής του ΔΕΣΦΑ σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της παραγωγής και της προμήθειας φυσικού αερίου και στους τομείς παραγωγής και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας²⁶. Από τις νομοθετικές επιλογές, που ενσωματώθηκαν στον ως άνω νόμο, προκύπτει ότι το σύστημα, που υιοθετήθηκε για την απελευθέρωση της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου είναι αυτό της ρυθμιζόμενης πρόσβασης στο δίκτυο, βάσει προκαθορισμένων λεπτομερών κανόνων σχετικά με την αδειοδότηση των επιχειρήσεων, που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν σε κάποιον από τους κλάδους του τομέα, την πρόσβαση τρίτων (δηλαδή άλλων επιχειρήσεων πλην της συνδεδεμένης με τον διαχειριστή του δικτύου, εν προκειμένω της ΔΕΠΑ) στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής, την τιμολόγηση των υπηρεσιών μεταφοράς φυσικού αερίου, επί τη βάση ρυθμιζόμενων τιμολογίων κλπ²⁷.

Ακολούθως, με τις διατάξεις του Ν. 4001/2011 ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη οι προβλέψεις της Οδηγίας 2009/73/ΕΚ, με την οποία προωθήθηκε ο αποτελεσματικός διαχωρισμός της διαχείρισης των συστημάτων μεταφοράς και διανομής από την παραγωγή

²⁴ Σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω νόμου, μεγάλος καταναλωτής θεωρείται ο καταναλωτής, που καταναλώνει ετησίως για δική του χρήση όγκο αερίου μεγαλύτερο του αντίστοιχου των εκατό γιγαβατώρων Ανώτερης Θερμογόνου Δύναμης.

²⁵ Βλ. άρθρο 3 παρ. 5 και 6, καθώς και το άρθρο 4 του Ν. 2394/1995, με τις διατάξεις του οποίου θεσπίστηκε το πλαίσιο για την ίδρυση περιφερειακών εταιριών διανομής αερίου, πέραν των υφιστάμενων εταιριών διανομής, που κάλυπταν γεωγραφικά την Αττική, τη Θεσσαλονίκη και τη Θεσσαλία, και την ίδρυση εταιριών παροχής αερίου από την ΔΕΠΑ ΑΕ με τη συμμετοχή ιδιωτών.

²⁶ Βλ. άρθρο 7 του Ν. 3428/2005

²⁷ Βλ. Σταμάτη Μ., Το δικαίωμα πρόσβασης τρίτων στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου, ε&δ 2009, 64· Κοντογιώργη Μ./Παπαδόπουλο Δ., Η αποθήκευση φυσικού αερίου στην ελληνική και την κοινοτική έννομη τάξη, ε&δ 2010,77. Για τη διάκριση μεταξύ των διαφορετικών συστημάτων πρόσβασης, Μαρίνος Μιχ.-Θ., Η πρόσβαση σε ενεργειακό δίκτυο-η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 92 επ. · Παπαντώνη Μ., Το δικαίωμα της ενέργειας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2003, σελ. 53 επ.

και προμήθεια φυσικού αερίου, προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η απελευθέρωση της αγοράς.

Έτσι, σήμερα, η αγορά διακρίνεται σε δύο τμήματα: το **ανταγωνιστικό τμήμα**, το οποίο περιλαμβάνει την παραγωγή και την προμήθεια φυσικού αερίου και διέπεται από τους κανόνες περί ελεύθερου ανταγωνισμού, όπου δραστηριοποιούνται περισσότερες επιχειρήσεις και το **ρυθμιζόμενο τμήμα**, το οποίο περιλαμβάνει τη μεταφορά και τη διανομή φυσικού αερίου και λειτουργεί υπό καθεστώς μονοπωλίου²⁸.

Αξίζει να σημειωθεί ότι με τις διατάξεις του Ν. 4001/2011²⁹, παρέχεται η δυνατότητα δημιουργίας ανεξάρτητου συστήματος φυσικού αερίου (ΑΣΦΑ), μετά από έκδοση ειδικής άδειας από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ), για την οποία (έκδοση) λαμβάνονται υπόψη και αξιολογούνται συγκεκριμένα κριτήρια, μεταξύ των οποίων, η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, η ενίσχυση της ασφάλειας εφοδιασμού, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του αιτούντος και ιδίως η τεχνική και χρηματοοικονομική του επάρκεια για την άρτια κατασκευή και λειτουργία του ΑΣΦΑ, το κατά πόσο η δημιουργία του ΑΣΦΑ θα συντελέσει στην ενίσχυση του ελεύθερου ανταγωνισμού, η προβλεπόμενη ζήτηση, την οποία θα καλύπτει η συγκεκριμένη επένδυση κλπ.

Ήδη στην Ελλάδα, πέραν του ΕΣΦΑ, υπάρχουν διάφορα ΑΣΦΑ, τα οποία διέρχονται, κατασκευάζονται ή σχεδιάζονται, με διαφορετικό ρυθμό ωρίμανσης καθένα εξ αυτών, όπως για παράδειγμα ο αγωγός Trans Adriatic Pipeline (TAP), η κατασκευή του οποίου ολοκληρώθηκε στις 15 Νοεμβρίου 2020 και είναι ήδη σε δοκιμαστική λειτουργία³⁰, ο Διασυνδετήριος Αγωγός Ελλάδας-Βουλγαρίας (Interconnector Greece-Bulgaria, IGB), η κατασκευή του οποίου ξεκίνησε το Μάιο 2019, ο υπεράκτιος σταθμός υποδοχής, προσωρινής αποθήκευσης και αεριοποίησης ΥΦΑ στο Θρακικό Πέλαγος (Floating Storage Regasification Unit, FSRU) περίπου 17,5 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά του λιμένα Αλεξανδρούπολης και σε απόσταση 10 χιλιομέτρων από την ακτή, για τον οποίο έχει εκδοθεί η υπ' αριθ. Δ1/Α/19466-19.08.2011 άδεια ΑΣΦΑ, ο υπεράκτιος πλωτός τερματικός σταθμός ΥΦΑ στην περιοχή των Αγίων Θεοδώρων Κορινθίας μετά του υποθαλάσσιου και χερσαίου αγωγού φυσικού αερίου για τη διοχέτευση του φυσικού αερίου στο ΕΣΦΑ μέσω νέου μετρητικού σταθμού, για τον οποίο έχει χορηγηθεί σχετική άδεια ΑΣΦΑ στην εταιρεία ΔΙΩΡΥΓΑ GAS Α.Ε. και η Υπόγεια Αποθήκη Φυσικού Αερίου (ΥΑΦΑ) Νότιας Καβάλας για

²⁸ Βλ. *Μιχελάκη Σ./Κοντογιώργης Μ.* Βασικοί Ενωσιακοί και Εθνικοί Κανόνες που διέπουν του Διαχειριστές Δικτύων Μεταφοράς Φυσικού Αερίου σε *Φαραντούρη Ν.Ε.*(επιμ.) Ενέργεια: Δίκτυα και Υποδομές, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014, σελ.79

²⁹ Βλ. άρθρα 74 επ. Ν. 4001/2011

³⁰ Ο αγωγός TAP έχει συνολικό μήκος 879 χιλιόμετρα, θα μεταφέρει φυσικό αέριο στη Νότια Ιταλία (περιοχή Puglia) μέσω Ελλάδας και Αλβανίας, διασχίζοντας την Αδριατική θάλασσα. Το τμήμα του αγωγού που διέρχεται από την Ελλάδα ξεκινάει από την περιοχή των Κήπων στα ελληνοτουρκικά σύνορα, διασχίζει τους νομούς Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Καβάλας, Ξερρών, Θεσσαλονίκης, Πέλλας, Ημαθίας, Κοζάνης και Καστοριάς και θα καταλήγει στα σύνορα της Ελλάδας με την Αλβανία, νοτιοδυτικά της Ιεροπηγής και έχει συνολικό μήκος 543 χιλιόμετρα.

την αξιοποίηση του υποθαλάσσιου κοιτάσματος φυσικού αερίου, που βρίσκεται στη Νότια Καβάλα ως υπόγεια αποθήκη φυσικού αερίου³¹. Έτσι, σε αντίθεση με τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, στον τομέα φυσικού αερίου δεν έχουμε απόλυτη εξάρτηση των χρηστών από τους διαχειριστές των δικτύων, αφού υφίσταται η δυνατότητα κατασκευής παράλληλου δικτύου μεταφοράς, κι έτσι οι χρήστες μπορούν να εξυπηρετηθούν υπό προϋποθέσεις από διαφορετικά δίκτυα και εγκαταστάσεις³².

4. Ίδρυση και αρμοδιότητες του ΔΕΣΦΑ

Όπως προεκτέθηκε, στο πλαίσιο της σταδιακής απελευθέρωσης της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου, με τον Ν. 3428/2005, με τον οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2003/55/ΕΚ περί κοινών κανόνων για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου, προβλέφθηκε η σύσταση του ΔΕΣΦΑ ως 100% θυγατρικής εταιρίας της ΔΕΠΑ. Κατ' εξουσιοδότηση δε του ως άνω νόμου, εκδόθηκαν τα ΠΔ 33 και 34/2007, δυνάμει των οποίων συνεστήθη ο ΔΕΣΦΑ, αποσπάσθηκε από την ΔΕΠΑ Α.Ε. ο κλάδος του ΕΣΦΑ και μεταβιβάσθηκε αυτός στον ΔΕΣΦΑ. Με την ολοκλήρωση της ως άνω μεταβίβασης, ο ΔΕΣΦΑ απέκτησε πλήρες και αποκλειστικό δικαίωμα στην λειτουργία, συντήρηση, διαχείριση, εκμετάλλευση και ανάπτυξη του ΕΣΦΑ, το οποίο μέχρι τότε ανήκε στην ΔΕΠΑ ΑΕ.

Περαιτέρω, με τον Ν. 4001/2011, ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2009/73/ΕΚ, η οποία αποσκοπούσε στην περαιτέρω ενίσχυση της απελευθέρωσης της αγοράς θέτοντας αυστηρότερους κανόνες για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικτύων μεταφοράς και θεσπίζοντας, μεταξύ άλλων, τρία διαφορετικά μοντέλα διαχωρισμού για τους διαχειριστές των συστημάτων μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου: το μοντέλο του ιδιοκτησιακού διαχωρισμού (ownership unbundling), το μοντέλο του ανεξάρτητου διαχειριστή συστήματος (Independent System Operator, ISO) και το μοντέλο του ανεξάρτητου διαχειριστή μεταφοράς (ITO). Για τον ΔΕΣΦΑ, ο Έλληνας νομοθέτης επέλεξε το μοντέλο του ανεξάρτητου διαχειριστή μεταφοράς³³.

Σύμφωνα με το άρθρο 68 του Ν. 4001/2011, «ο ΔΕΣΦΑ λειτουργεί, συντηρεί, διαχειρίζεται, εκμεταλλεύεται και αναπτύσσει το ΕΣΦΑ και τις διασυνδέσεις, που εντάσσονται σε αυτό, προκειμένου το ΕΣΦΑ να είναι οικονομικά αποδοτικό, τεχνικά άρτιο και ολοκληρωμένο, ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες των Χρηστών σε φυσικό αέριο, κατά τρόπο ασφαλή,

³¹ Βλ. περισσότερες λεπτομέρειες για τα Ανεξάρτητα Συστήματα Φυσικού Αερίου στην Ελλάδα στην Έκθεση Πεπραγμένων ΡΑΕ 2020, σελ. 188-208.

³² Βλ. Σταμάτη Μ. Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης από διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς ενέργειας, ε&δ 2011,47

³³ Βλ. Μιχελάκη Σ./Κοντογιώργης Μ., Βασικοί Ενωσιακοί και Εθνικοί Κανόνες που διπύπουν του Διαχειριστές Δικτύων Μεταφοράς Φυσικού Αερίου σε Φαραντούρη Ν.Ε.(επιμ.) Ενέργεια: Δίκτυα και Υποδομές, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014, σελ. 85-87.

επάρκη, αξιόπιστο και οικονομικά αποδοτικό και να διασφαλίζονται η λειτουργία μίας ενιαίας αγοράς φυσικού αερίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η προστασία του περιβάλλοντος».

Με άλλα λόγια, βασική αρμοδιότητα του ΔΕΣΦΑ είναι η παροχή πρόσβασης σε τρίτους χρήστες στο δίκτυο φυσικού αερίου, με διαφάνεια, αμεροληψία και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών ή των κατηγοριών των Χρηστών του ΕΣΦΑ, όπως διακρίσεις υπέρ των συνδεδεμένων με αυτόν επιχειρήσεων, των μετόχων τους ή των θυγατρικών εταιρειών τους. Η ελεύθερη πρόσβαση των χρηστών στο δίκτυο φυσικού αερίου, ως απαραίτητης υποδομής για τη μεταφορά φυσικού αερίου και την διενέργεια κάθε άλλης συναλλαγής στην αγορά του φυσικού αερίου, συνδέεται με την θεωρία των «βασικών διευκολύνσεων», και ως εκ τούτου αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ανταγωνισμού στα άλλα τμήματα της αγοράς (εισαγωγή και προμήθεια φυσικού αερίου)³⁴.

Ως εκ τούτου, ο ΔΕΣΦΑ, ως διαχειριστής του δικτύου φυσικού αερίου, που αποτελεί φυσικό μονοπώλιο, είναι επιφορτισμένος με έναν θεσμικό ρόλο, ο οποίος συνδέεται με την εύρυθμη λειτουργία των ανταγωνιστικών τμημάτων της αγοράς φυσικού αερίου, τυχόν δε παραβίαση των αρμοδιοτήτων του, εφόσον αυτή οδηγεί σε αποκλεισμό ή σε απειλή αποκλεισμού κάποιου χρήστη από τον ανταγωνισμό, μπορεί να οδηγήσει σε θεμελίωση κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης.

Στο πλαίσιο αυτό, η δραστηριότητα του ΔΕΣΦΑ είναι *ex lege* και *ex ante* απολύτως ρυθμισμένη, τελεί διαρκώς υπό τον έλεγχο της ΡΑΕ, η οποία ασκεί επ' αυτού εποπτικό ρόλο. Ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται εκ του νόμου να αντιμετωπίζει όλους τους Χρήστες με τον ίδιο τρόπο και να τηρεί διαφανείς και αμερόληπτους κανόνες, η δράση του δε καθορίζεται πλήρως με το δευτερογενές κανονιστικό πλαίσιο (Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, Κανονισμό Αδειών, Κανονισμό Τιμολόγησης, Κανονισμό Μετρήσεων, Εγκεκριμένο Τιμολόγιο Μεταφοράς Φυσικού Αερίου και ΥΦΑ κλπ), εκ του οποίου ο ΔΕΣΦΑ δεν μπορεί να παρεκκλίνει, οι συναλλαγές του δε με τους Χρήστες ΕΣΦΑ διέπονται από πρότυπες συμβάσεις - πλαίσιο, επί τη βάση προκαθορισμένου περιεχομένου, το οποίο εγκρίνεται από τη ΡΑΕ.

5. Το Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου

Όπως προεκτέθηκε, μια από τις βασικές δραστηριότητες του τομέα φυσικού αερίου είναι η μεταφορά αυτού, η οποία συνίσταται στην διοχέτευση φυσικού αερίου μέσω δικτύου

³⁴ Βλ. Σταμάτη Μ., Το δικαίωμα πρόσβασης τρίτων στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου, ε&δ 2009, 64. Ειδικότερα για την έννοια της «βασικής διευκόλυνσης» βλ. Χατζόπουλο Β., Ο κανόνας των βασικών διευκολύνσεων (*essential facilities*) στο ευρωπαϊκό και εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού, Αντ. Σάκκουλας 2003, καθώς και την υπ' αριθ. 555/VII/2012 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, υποσημείωση 126 αυτής, όπου παρατίθεται ορισμός της έννοιας των «βασικών διευκολύνσεων».

αγωγών υψηλής πίεσης (άνω των 19 barg), με σκοπό την παροχή σε πελάτες, εξαιρουμένης της προμήθειας, καθώς και η μεταφορά φυσικού αερίου μέσω πλοίων σε υγροποιημένη μορφή³⁵. Η μεταφορά φυσικού αερίου προϋποθέτει την ύπαρξη ενός δικτύου αγωγών, το οποίο αποτελείται από τον κεντρικό αγωγό, τους κλάδους του, κάθε μορφής εγκαταστάσεις, χώρους αποθήκευσης και επανεισαγωγής του φυσικού αερίου στο δίκτυο μεταφοράς, τις εγκαταστάσεις μετρήσεων, συμπίεσης, αποσυμπίεσης, ελέγχου και γενικά όλες τις εγκαταστάσεις, που συνδέονται με την λειτουργία και υποστήριξη του δικτύου μεταφοράς³⁶.

Το Εθνικό Σύστημα Φυσικού Αερίου (ΕΣΦΑ) περιλαμβάνει: **(α)** το Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (εφεξής **ΕΣΜΦΑ**), που υφίσταται εντός της Ελληνικής επικράτειας και αποτελείται από τον κεντρικό αγωγό, τους κλάδους του και τις προγραμματισμένες επεκτάσεις και ενισχύσεις αυτών, τους μετρητικούς σταθμούς συνόρων Σιδηροκάστρου Σερρών και Κήπων Έβρου, το σταθμό συμπίεσης στη Νέα Μεσημβρία Θεσσαλονίκης, τα κέντρα λειτουργίας και συντήρησης του μετρητικού σταθμού συνόρων Σιδηροκάστρου, Ανατολικής Ελλάδος, Βορείου Ελλάδος, Κεντρικής Ελλάδος και Νοτίου Ελλάδος, τα κέντρα ελέγχου και κατανομής φορτίου, και το σύστημα ελέγχου και τηλεπικοινωνιών, **(β)** την εγκατάσταση υγροποιημένου φυσικού αερίου (εφεξής **εγκατάσταση ΥΦΑ**) στην νήσο Ρεβυθούσα και **(γ)** τα έργα επέκτασης και ενίσχυσης του ΕΣΦΑ, τις εγκαταστάσεις, τις διασυνδέσεις, τις υποδομές και τους χώρους αποθήκευσης και επανεισαγωγής φυσικού αερίου στο ΕΣΦΑ, που εκτελούνται σύμφωνα με το εγκεκριμένο πρόγραμμα ανάπτυξης του ΕΣΦΑ, το οποίο καταρτίζεται από τον ΔΕΣΦΑ³⁷.

Με το **ΕΣΜΦΑ** μεταφέρεται φυσικό αέριο σε αέρια μορφή από τα ελληνοβουλγαρικά και ελληνοτουρκικά σύνορα, ενώ στην **εγκατάσταση ΥΦΑ**, παραλαμβάνεται υγροποιημένο φυσικό αέριο, το οποίο μεταφέρεται εκεί με ειδικά δεξαμενόπλοια (πλοία ΥΦΑ), αποθηκεύεται προσωρινώς στις δεξαμενές της εγκατάστασης ΥΦΑ και, εν συνεχεία, αεριοποιείται και διοχετεύεται σε αέρια πλέον μορφή στο ΕΣΜΦΑ, ώστε να παραδοθεί στους χρήστες³⁸.

Στο πλαίσιο του αυστηρού πλαισίου, που διέπει τη δραστηριότητα του ΔΕΣΦΑ, κατά τα αναφερόμενα στην προηγούμενη παράγραφο, η διαχείριση, συντήρηση και ανάπτυξη του ΕΣΦΑ διέπεται από τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, ο οποίος θεσπίζεται με απόφαση της ΡΑΕ, μετά από σχετική εισήγηση του ΔΕΣΦΑ. Με τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

³⁵ Βλ. άρθρο 3 παρ. 2 περ. β' του Ν. 2364/1995, άρθρο 2 περ. 19 του Ν. 3428/2005 και άρθρο 2 του Ν. 4001/2011.

³⁶ Βλ. Φορτσακη Θ/Φαραντούρη Ν., Δίκαιο της Ενέργειας, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2016, σελ. 91.

³⁷ Βλ. άρθρο 67 του Ν. 4001/2011, καθώς και διαδικτυακό τόπο ΔΕΣΦΑ <https://www.desfa.gr/national-natural-gas-system/>

³⁸ Βλ. διαδικτυακό τόπο ΔΕΣΦΑ <https://www.desfa.gr/national-natural-gas-system/>

ρυθμίζονται διεξοδικώς και λεπτομερώς οι όροι και οι προϋποθέσεις πρόσβασης τρίτων στο ΕΣΦΑ.

Το ΕΣΦΑ (ΕΣΜΦΑ και εγκατάσταση ΥΦΑ) δεν αφορά όλους τους οικιακούς πελάτες και τους καταναλωτές εν γένει φυσικού αερίου, αλλά μόνον τους χρήστες αυτού, που μπορεί να είναι συγκεκριμένα πρόσωπα ρητώς καθοριζόμενα στο άρθρο 72 του Ν. 4001/2011 και στον Κανονισμό Μητρώου Χρηστών ΕΣΦΑ (προμηθευτές, επιλέγοντες πελάτες κλπ.), τα οποία είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο αυτό, που τηρεί η ΡΑΕ.

Όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, οι Χρήστες, αφού εγγραφούν στο προαναφερόμενο Μητρώο της ΡΑΕ, πρέπει, για την πρόσβασή τους στο ΕΣΜΦΑ και στην εγκατάσταση ΥΦΑ, να προβούν σε δέσμευση μεταφορικής ικανότητας στο ΕΣΜΦΑ και σε δέσμευση δυναμικότητας αεριοποίησης στην εγκατάσταση ΥΦΑ, συνάπτοντας με τον ΔΕΣΦΑ τις σχετικές συμβάσεις μεταφοράς φυσικού αερίου και χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ, αντιστοίχως. Ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να συνάψει με τους εγγεγραμμένους στο Μητρώο Χρήστες τις συμβάσεις αυτές μετά από σχετικό αίτημά τους. Οι συμβάσεις αυτές είναι πρότυπες και αποτελούν συμβάσεις πλαίσιο, εγκρίνονται με απόφαση της ΡΑΕ, εκ των όρων δε των συμβάσεων αυτών ούτε ο ΔΕΣΦΑ ούτε ο Χρήστης μπορούν να αποκλίνουν, ενώ η εκτέλεση αυτών γίνεται μέσω των εγκεκριμένων αιτήσεων μεταφοράς και εγκεκριμένων αιτήσεων ΥΦΑ, κατά τα κατωτέρω λεπτομερώς εκτιθέμενα.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ – Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΕΣΦΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ & ΧΡΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΥΦΑ

A. Σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου

1. Εννοιολογικά γνωρίσματα της σύμβασης μεταφοράς φυσικού αερίου

1.1. Αντικείμενο και διάρκεια της σύμβασης

Η πρότυπη σύμβαση – πλαίσιο μεταφοράς φυσικού αερίου (εφεξής Σύμβαση Μεταφοράς) αποτελεί το νομικό μέσο για την απόκτηση πρόσβασης στο ΕΣΜΦΑ από κάθε ενδιαφερόμενο, που επιθυμεί να κάνει χρήση αυτού και να απολάβει τις υπηρεσίες μεταφοράς, που παρέχει ο διαχειριστής του συστήματος μέσω των αγωγών του και των

λοιπών εγκαταστάσεων, που το απαρτίζουν³⁹. Ειδικότερα, αντικείμενο της Σύμβασης Μεταφοράς είναι η παροχή υπηρεσιών μεταφοράς φυσικού αερίου σε αδιάλειπτη ή σε διακοπτόμενη βάση, καθώς και η παροχή υπηρεσιών πρόσβασης στο εικονικό σημείο συναλλαγών από τον διαχειριστή προς τον χρήστη του συστήματος (Χρήστης Μεταφοράς), έναντι αμοιβής⁴⁰.

Η διάρκεια της Σύμβασης Μεταφοράς είναι αορίστου χρόνου, ενώ το είδος και η ημερομηνία έναρξης και λήξης των υπηρεσιών, που παρέχονται κάθε φορά καθορίζονται στην οικεία αίτηση, που εγκρίνεται από τον ΔΕΣΦΑ. Ειδικότερα, προϋπόθεση για την παροχή των ανωτέρω υπηρεσιών αποτελεί η δέσμευση αντίστοιχης μεταφορικής ικανότητας στο σύστημα, η οποία διενεργείται μετά από υποβολή αντίστοιχης αίτησης από τον χρήστη του συστήματος προς τον ΔΕΣΦΑ, κατά τα πρότυπα που περιλαμβάνονται ως παραρτήματα 2, 3 και 4 στην πρότυπη Σύμβαση Μεταφοράς, και έγκρισης αυτής από τον ΔΕΣΦΑ, κατά τα ειδικώς προβλεπόμενα στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ⁴¹.

1.2. Συμβαλλόμενα μέρη

Όπως προεκτέθηκε, χρήση του ΕΣΦΑ – και, συνεπώς, και του συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου, μπορούν να κάνουν μόνον τα ρητώς καθοριζόμενα στο νόμο πρόσωπα, ήτοι μόνον όσοι είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Χρηστών ΕΣΦΑ. Τα πρόσωπα δε που μπορούν να εγγραφούν στο εν λόγω μητρώο είναι είτε προμηθευτές, είτε επιλέγοντες πελάτες⁴², είτε πρόσωπα, που παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις οικονομικής φερεγγυότητας και τεχνικής επάρκειας⁴³. Η εγγραφή στο μητρώο Χρηστών ΕΣΦΑ γίνεται σύμφωνα με τον Κανονισμό Μητρώου ΕΣΦΑ, που εκδίδεται από τη ΡΑΕ και στον οποίο ορίζεται κάθε τεχνικό θέμα σχετικά με την δομή και τήρηση του μητρώου, τις εγγυήσεις οικονομικής φερεγγυότητας και τεχνικής επάρκειας, που αποτελούν προϋπόθεση για την εγγραφή σ' αυτό, η πρόσβαση και η διαδικασία διαγραφής και κάθε άλλο ζήτημα σχετικό με την τήρηση του μητρώου. Αρμόδια για την έκδοση του Κανονισμού Μητρώου Χρηστών, την εγγραφή και διαγραφή χρηστών σε αυτό και την, εν γένει, τήρηση του μητρώου είναι η ΡΑΕ.

³⁹ Βλ. Σιδηρόπουλο Λ./Ρούσσο Α. Η σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου: Εννοιολογικά γνωρίσματα, υποχρεώσεις των μερών και συνέπειες ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης σε *Φαραντούρη Ν.Ε.* (επιμ.) *Ενέργεια: Δίκτυα και Υποδομές*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014, σελ. 25.

⁴⁰ Βλ. άρθρο 1 και άρθρο 4 της Πρότυπης Σύμβασης Πλαίσιο Μεταφοράς Φυσικού Αερίου, όπως αυτή τροποποιήθηκε και εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 1435/2020 απόφαση της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4802).

⁴¹ Βλ. άρθρο 2 της Πρότυπης Σύμβασης Πλαίσιο Μεταφοράς Φυσικού Αερίου, όπως αυτή τροποποιήθηκε και εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 1435/2020 απόφαση της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4802), σε συνδυασμό με το άρθρο 71 του Ν. 4001/2011 και τα άρθρα 8, 20Γ και 20Κ του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

⁴² Βλ. άρθρο 82 του Ν. 4001/2011 για την αναλυτική απαρίθμηση των περιπτώσεων επιλεγόντων πελατών.

⁴³ Βλ. άρθρο 72 του Ν. 4001/2011 σχετικά με το Μητρώο Χρηστών ΕΣΦΑ

Ως εκ τούτου, συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση Μεταφοράς είναι πάντοτε αφενός ο διαχειριστής του συστήματος, ήτοι ο ΔΕΣΦΑ, και αφετέρου οι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Χρηστών ΕΣΦΑ.

Για την σύναψη της Σύμβασης Μεταφοράς, κάθε Χρήστης ΕΣΦΑ υποβάλλει εγγράφως στον ΔΕΣΦΑ σχετικό αίτημα για την σύναψη αυτής, κατά το πρότυπο, που περιλαμβάνεται ως παράρτημα 1 στην Πρότυπη Σύμβαση Μεταφοράς, συνυποβάλλοντας όλα τα έγγραφα, που προβλέπονται στο εν λόγω παράρτημα⁴⁴. Ο ΔΕΣΦΑ αποφαινεται επί της αποδοχής της αίτησης, αφού εξετάσει την πληρότητα των υποβληθέντων στοιχείων, εντός πέντε εργασίμων ημερών. Εντός δέκα εργασίμων ημερών από την παραλαβή της αίτησης, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται είτε να καλέσει τον Χρήστη προς υπογραφή της σύμβασης, είτε σε συμπλήρωση των στοιχείων ή σε τροποποίηση της αίτησης, οπότε σε περίπτωση που ο Χρήστης ανταποκριθεί θετικά στο αίτημα του ΔΕΣΦΑ για συμπλήρωση ή τροποποίηση της αίτησης, η σύμβαση υπογράφεται εντός πέντε εργασίμων ημερών από την υποβολή των νέων στοιχείων⁴⁵. Οι στενές προθεσμίες που τίθενται από τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ για την εξέταση των αιτήσεων των Χρηστών ΕΣΦΑ για την σύναψη της Σύμβασης Μεταφοράς έχουν τεθεί προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η σύναψη των αιτήσεων θα γίνεται σε εύλογο χρόνο, όπως επιτάσσει ο Ν. 4001/2011⁴⁶ και συνδέονται με την υποχρέωση του ΔΕΣΦΑ περί διασφάλισης της πρόσβασης των Χρηστών στο δίκτυο, κατά τα προεκτεθέντα.

1.3. Εφαρμοστέο θεσμικό πλαίσιο⁴⁷

Πέραν των συμβατικών όρων, που περιέχονται στη σύμβαση μεταφοράς, επ' αυτής εφαρμόζεται το σύνολο των εθνικών και ενωσιακών διατάξεων, που διέπουν την αγορά του φυσικού αερίου, με τις διατάξεις που αφορούν σε θέματα πρόσβασης στο δίκτυο, άλλως ΕΣΦΑ, να έχουν εξέχουσα σημασία⁴⁸. Ειδικότερα, το βασικό νομοθέτημα που εφαρμόζεται είναι ο **Ν. 4001/2011**, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, με τον οποίο, όπως προεκτέθηκε ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η **Οδηγία 2009/73/ΕΚ** σχετικά με τους κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου, τα κρίσιμα δε άρθρα είναι τα άρθρα 60 έως 93 αυτού, με τα οποία ρυθμίζεται η οργάνωση της αγοράς φυσικού αερίου. Συμπληρωματικά προς τον νόμο αυτό εφαρμόζονται και οι διατάξεις του **Ν. 3428/2005**, όσες εξακολουθούν

⁴⁴ Βλ. άρθρο 6Α παρ. 6 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, δυνάμει της υπ' αριθ. 1433/2020 απόφασης της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4799).

⁴⁵ Βλ. άρθρο 6Α παρ. 7 και 8 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, δυνάμει της υπ' αριθ. 1433/2020 απόφασης της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4799).

⁴⁶ Βλ. άρθρο 71 παρ. 1 του Ν. 4001/2011

⁴⁷ Βλ. *Σιδηρόπουλο Λ./Ρούσσο Α.* ο.π. σελ. 29-30

⁴⁸ Βλ. άρθρο 3 παρ. 3 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς Φυσικού Αερίου Σύμβασης Πλαίσιο Μεταφοράς Φυσικού Αερίου, όπως αυτή τροποποιήθηκε και εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 1435/2020 απόφαση της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4802), η οποία παραπέμπει ευθέως στις διατάξεις του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και την κείμενη νομοθεσία.

να είναι σε ισχύ (μετά την έκδοση του Ν. 4001/2011). Περαιτέρω, ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι διατάξεις του **Κανονισμού (ΕΚ) 715/2009**, όπως ισχύει, του Κανονισμού (ΕΕ) **2017/459** για τη θέσπιση κώδικα δικτύου σχετικά με μηχανισμούς κατανομής δυναμικότητας στα συστήματα μεταφοράς αερίου⁴⁹, καθώς και του Κανονισμού (ΕΕ) **312/2014** για τη θέσπιση Κώδικα Δικτύου όσον αφορά την εξισορρόπηση του φορτίου φυσικού αερίου στα δίκτυα μεταφοράς (Ευρωπαϊκός Κώδικας Εξισορρόπησης).

Οι ειδικότερες διατάξεις που εφαρμόζονται στην Σύμβαση Μεταφοράς είναι εκείνες του **Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ**, όπως αυτές έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν, δυνάμει της υπ' αριθ. 1433/2020 απόφασης της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4799). Με τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ ρυθμίζονται, μεταξύ άλλων, οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι τεχνικές λεπτομέρειες και οι ελάχιστες απαιτούμενες λειτουργίες για την πρόσβαση των Χρηστών στο ΕΣΦΑ, καθώς και οι βασικότεροι όροι της Σύμβασης Μεταφοράς. Όσον αφορά τα θέματα τιμολόγησης, επ' αυτών εφαρμόζεται συμπληρωματικώς προς τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ ο **Κανονισμός Τιμολόγησης του ΕΣΦΑ**, όπως ισχύει μετά την τελευταία αναθεώρηση δυνάμει της υπ' αριθ. 539/2019 απόφασης της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 2601), και το **Τιμολόγιο Χρήσης ΕΣΦΑ**, όπως αυτό εγκρίθηκε δυνάμει της υπ' αριθ. 1038/2020 απόφασης της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 3367)⁵⁰. Τέλος, κάθε ζήτημα σχετικό με τις μετρήσεις των μεταφερομένων ποσοτήτων φυσικού αερίου μέσα από το σύστημα ρυθμίζονται συνδυαστικά από τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και τον **Κανονισμό Μετρήσεων ΕΣΦΑ**, όπως αυτός έχει εγκριθεί και ισχύει με την υπ' αριθ. Δ1/Α/7754/6.5.2010 απόφαση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΦΕΚ Β 584)⁵¹. Επίσης, συμπληρωματικώς εφαρμόζεται και το Εγχειρίδιο Εξισορρόπησης Φορτίου του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου, όπως αυτό εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 546/2018 απόφαση της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 2523), με το οποίο καθορίζονται μεθοδολογίες, τιμές παραμέτρων και λεπτομέρειες εφαρμογής του συστήματος εξισορρόπησης φορτίου του ΕΣΜΦΑ⁵². Συνεπώς, το νομικό πλαίσιο που διέπει τη Σύμβαση Μεταφοράς είναι αρκετά περίπλοκο και βασίζεται στο σύστημα της ρυθμιζόμενης πρόσβασης στο δίκτυο, έχει δε ως σκοπό τη διασφάλιση της πρόσβασης των Χρηστών στο ΕΣΦΑ, το οποίο, όπως προεκτέθηκε, αποτελεί βασική διευκόλυνση και προϋπόθεση για τη δραστηριοποίηση των Χρηστών στα ανταγωνιστικά τμήματα της

⁴⁹ Με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/459 καταργήθηκε ο προϊσχύων **Κανονισμός (ΕΕ) 984/2013** για τη θέσπιση κώδικα δικτύου σχετικά με μηχανισμούς κατανομής δυναμικότητας στα συστήματα μεταφοράς αερίου και για τη συμπλήρωση του Κανονισμού (ΕΚ) 715/2009.

⁵⁰ Βλ. άρθρο 4 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς, όπως αυτή έχει τροποποιηθεί και ισχύει δυνάμει της υπ' αριθ. 1435/2020 απόφασης της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4802), το οποίο παραπέμπει ευθέως στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, στον Κανονισμό Τιμολόγησης ΕΣΦΑ και το Τιμολόγιο Χρήσης ΕΣΦΑ, σε συνδυασμό με το άρθρο 88 του Ν. 4001/2011

⁵¹ Βλ. άρθρο 5 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς, όπως αυτή έχει τροποποιηθεί και ισχύει δυνάμει της υπ' αριθ. 1435/2020 απόφασης της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4802), το οποίο παραπέμπει ευθέως στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, στον Κανονισμό Τιμολόγησης ΕΣΦΑ και το Τιμολόγιο Χρήσης ΕΣΦΑ, σε συνδυασμό με το άρθρο 69 παρ. 3 του Ν. 4001/2011

⁵² Βλ. άρθρο 68 παρ 3^Α του Ν. 4001/2011 σχετικά με την έκδοση του Εγχειριδίου Εξισορρόπησης Φορτίου.

αγοράς φυσικού αερίου και την προστασία αυτών από αντιανταγωνιστικές συμπεριφορές τόσο εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ όσο και των άλλων Χρηστών του ΕΣΦΑ⁵³.

1.4. Νομική φύση της σύμβασης

Όπως προεκτέθηκε, αντικείμενο της Σύμβασης Μεταφοράς είναι η παροχή εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ αφενός των υπηρεσιών μεταφοράς φυσικού αερίου, όπως αυτές εξειδικεύονται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και την πρότυπη σύμβαση, και η καταβολή εκ μέρους του Χρήστη ΕΣΦΑ αφετέρου του προβλεπόμενου ανταλλάγματος (αμοιβής) για την τοιαύτη παροχή υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι δια της εν λόγω συμβάσεως γεννώνται εκατέρωθεν υποχρεώσεις μεταξύ των συμβαλλομένων, η Σύμβαση Μεταφοράς είναι αμφοτεροβαρής σύμβαση⁵⁴. Περαιτέρω, δεδομένου ότι για την γέννηση των εκατέρωθεν υποχρεώσεων αρκεί μόνον η συμφωνία των μερών, η Σύμβαση Μεταφοράς αποτελεί συναινετική σύμβαση⁵⁵. Επίσης, η Σύμβαση Μεταφοράς είναι ενοχική σύμβαση, τούτο δε διότι ο ΔΕΣΦΑ κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του που απορρέουν από τη σύμβαση *«αποκτά αποκλειστικά το δικαίωμα κατοχής του φυσικού αερίου που παραδίδεται στο Σημείο Εισαγωγής από Χρήστες και σε καμία περίπτωση δικαίωμα κυριότητας επί του διακινούμενου μέσω του ΕΣΦΑ φυσικού αερίου»*⁵⁶.

Μια άλλη σημαντική διάσταση σε σχέση με την νομική φύση της Σύμβασης Μεταφοράς είναι ο χαρακτήρας της ως αναγκαστικής σύμβασης, κυρίως από την πλευρά του ΔΕΣΦΑ, ο οποίος με δεδομένο τον θεσμικό ρόλο που του έχει ανατεθεί αλλά και της φύσης των υπηρεσιών που παρέχει ως κοινωφελούς χαρακτήρα, ουδεμία ελευθερία διαθέτει ως προς την επιλογή των αντισυμβαλλομένων του, αφού υποχρεούται να παρέχει πρόσβαση σε όλους τους χρήστες στο σύστημα με τον πλέον οικονομικό, διαφανή και άμεσο τρόπο. Ειδικότερα, ο ΔΕΣΦΑ κατά την εξέταση των αιτήσεων των Χρηστών ΕΣΦΑ για την σύναψη της Σύμβασης Μεταφοράς, μέσω της οποίας παρέχεται η πρόσβαση στο σύστημα, δεν προβαίνει σε επιλογή Χρηστών αλλά αποκλειστικώς σε έλεγχο περί την πλήρωση ή μη των νομίμων προϋποθέσεων για την υπογραφή της Σύμβασης Μεταφοράς, η απόρριψη δε του αιτήματος του Χρήστη γνωστοποιείται εγγράφως στον Χρήστη και κοινοποιείται και στη ΡΑΕ. Κατά δε την εκτέλεση της σύμβασης, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να εξετάζει τα αιτήματα των Χρηστών για την παροχή των δι' αυτών αιτουμένων υπηρεσιών (υπηρεσίες μεταφοράς σε αδιάλειπτη ή διακεκομμένη βάση ή υπηρεσίες πρόσβασης στο εικονικό σημείο

⁵³ Βλ. Σταμάτη Μ. Το δικαίωμα πρόσβασης τρίτων στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου, ε&δ 2009, 63

⁵⁴ Για τον ορισμό των αμφοτεροβαρών συμβάσεων βλ. Γεωργιάδη Α., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002, σελ. 359.

⁵⁵ Βλ. Γεωργιάδη Α., *ό.π.*, σελ. 357

⁵⁶ Βλ. Άρθρο 3 παρ. 1 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, καθώς και Γεωργιάδη Α., *ό.π.*, σελ. 345.

συναλλαγών), τηρώντας τη σειρά της χρονικής προτεραιότητας της υποβολής τους⁵⁷. Ως εκ τούτου, ο ΔΕΣΦΑ, διαθέτοντας κατ' ουσίαν ενοχή εκ του νόμου, υποχρεούται να προβεί στη σύναψη της Σύμβασης Μεταφοράς – εφόσον φυσικά πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις στο πρόσωπο του αιτούντος Χρήστη – δυνάμενος να αρνηθεί τη σύναψη αυτής μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, που προβλέπονται στον Ν. 4001/2011 και στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ ή εάν η άρνηση μπορεί να αιτιολογηθεί από αντικειμενικούς λόγους. Σε περίπτωση αδικαιολόγητης άρνησης σύναψης Σύμβασης Μεταφοράς, μπορεί να υποχρεωθεί δικαστικώς στην σύναψη αυτής από τον Χρήστη που θεμελιώνει σχετικό δικαίωμα⁵⁸.

Μια ακόμη έκφανση της Σύμβασης Μεταφοράς, η οποία συνδέεται άμεσα και με το χαρακτηριστικό της ως αναγκαστικής σύμβασης, είναι η φύση αυτής ως σύμβασης προσχώρησης, με δεδομένο ότι οι όροι αυτής είναι προδιατυπωμένοι, χωρίς δυνατότητα ατομικής διαπραγματεύσεως των επιμέρους όρων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Ωστόσο, πρόκειται για μια ιδιότυπη σύμβαση προσχώρησης, όπου ναι μεν οι όροι αυτής καταρτίζονται από τον έναν εκ των δύο συμβαλλομένων, τον ΔΕΣΦΑ, πλην, όμως, η διαμόρφωση αυτών δεν γίνεται σε πλαίσιο απόλυτης ελευθερίας, αλλ' αντιθέτως σε ένα πλαίσιο απολύτως αυστηρό, αφού αυτοί πρέπει να συνάδουν με το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο, που διέπει την λειτουργία του ίδιου του ΔΕΣΦΑ και ολόκληρο εν γένει τομέα της μεταφοράς φυσικού αερίου, κατά τρόπο αναγκαστικό και αυστηρά ρυθμιζόμενο κατά τα προεκτεθέντα. Προς τούτο άλλωστε τα σχέδια των προτύπων συμβάσεων, που καταρτίζονται από τον ΔΕΣΦΑ υπόκεινται σε έγκριση από τη ΡΑΕ, η οποία υπό τον εποπτικό της ρόλο ελέγχει την εναρμόνιση των όρων των προτύπων συμβάσεων με το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο, ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση στο σύστημα επί ίσοις όροις και η αποφυγή διακρίσεων μεταξύ των Χρηστών, στοιχεία τα οποία αποτελούν θεμέλιο λίθο για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς.

Τέλος, λόγω ακριβώς του ιδιαίτερου και περίπλοκου κατά τα προεκτεθέντα θεσμικού πλαισίου, που διέπει τη Σύμβαση Μεταφοράς, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για μια ιδιώνυμη σύμβαση, όπου τυχόν κενά στην ρύθμιση αυτής θα πρέπει να καλυφθούν από τις διατάξεις του γενικού ενοχικού δικαίου⁵⁹. Βέβαια έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι η Σύμβαση Μεταφοράς προσιδιάζει και σε σύμβαση έργου με την έννοια ότι τα μέρη

⁵⁷ Βλ. άρθρο 71 του Ν. 4001/2011 και άρθρο 8 παρ. 7 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

⁵⁸ Βλ. κατωτέρω κεφάλαιο Γ για μεγαλύτερη ανάλυση, καθώς και *Σιδηρόπουλο Λ./Ρούσσο Α.* ο.π. σελ. 30-32, *Καραμπατζό Α.*, Κατάχρηση δικαιώματος κατ' άρθρ. 281 ΑΚ – Δόγματος και νομολογίας επίσκεψη: από τις παραδοσιακές μορφές κατάχρησης μέχρι σύγχρονα ζητήματα καταχρηστικής άρνησης σύναψης συμβάσεως (ιδίως λόγω δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης, discrimination), καθώς και *Σταθόπουλο Μ.*, Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου, 2004, σελ. 256. Περαιτέρω για τον αναγκαστικό χαρακτήρα των συμβάσεων με αντικείμενο την πρόσβαση σε δίκτυο μεταφοράς φυσικού αερίου βλ. *Μαρίνο Μ.-Θ.*, Τι είναι το δίκαιο της ενέργειας, ε&Δ 2019, 33, καθώς και *Λιάππη Δ.*, Ηλεκτρική ενέργεια και Δίκαιο των Συμβάσεων, Αθήνα 2018, σελ. 269 επ., όπου αναπτύσσεται παρεμφερής προσέγγιση σε σχέση με τη φύση των αντιστοίχων συμβάσεων στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας.

⁵⁹ Βλ. *Σιδηρόπουλο Λ./Ρούσσο Α.*, ό.π. σελ. 39

αποβλέπουν σε ένα τελικό αποτέλεσμα μέσω της εν λόγω σύμβασης, συνιστάμενο στην μεταφορά του φυσικού αερίου⁶⁰, αν και υπάρχουν επιφυλάξεις ως προς την προσέγγιση αυτή.

2. Συμβατικές υποχρεώσεις των μερών

2.1. Υποχρεώσεις Διαχειριστή

2.1.1. Υπηρεσίες μεταφοράς

Βασική υποχρέωση του ΔΕΣΦΑ είναι η παροχή των υπηρεσιών μεταφοράς φυσικού αερίου, οι οποίες, όπως προεκτέθηκε, διακρίνονται σε υπηρεσίες μεταφοράς φυσικού αερίου σε αδιάλειπτη βάση, σε υπηρεσίες μεταφοράς φυσικού αερίου σε διακοπτόμενη βάση και σε υπηρεσίες πρόσβασης στο εικονικό σημείο⁶¹. Οι υπηρεσίες μεταφοράς δεν περιγράφονται αναλυτικώς στην Σύμβαση Μεταφοράς, αλλά γίνεται ευθεία παραπομπή στις οικείες διατάξεις του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, αυτές δε συνίστανται στην παραλαβή από τον ΔΕΣΦΑ ποσότητας φυσικού αερίου από ένα ή περισσότερα σημεία εισόδου ή εικονικά σημεία συναλλαγών σε αδιάλειπτη ή διακοπτόμενη βάση, εκτέλεση των απαραίτητων μετρήσεων στα εν λόγω σημεία εισόδου, μεταφορά του αερίου μέσα στο ΕΣΜΦΑ, μεταφορά ποσότητας φυσικού αερίου μέσα στο ΕΣΜΦΑ σε αδιάλειπτη ή διακοπτόμενη βάση, παράδοση του φυσικού αερίου σε ένα ή περισσότερα σημεία εξόδου ή εικονικά σημεία συναλλαγών και κατανομή αυτού στους Χρήστες Μεταφοράς στα σημεία εξόδου. Τα σημεία εισόδου και εξόδου στο ΕΣΜΦΑ ορίζονται στο άρθρο 4 παρ. 1 και 2 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Όσον αφορά την υπηρεσία πρόσβασης στα εικονικά σημεία συναλλαγών, αυτή συνίσταται στην δυνατότητα κοινοποίησης στον ΔΕΣΦΑ σχετικά με ποσότητες φυσικού αερίου, που αποτέλεσαν αντικείμενο συναλλαγής στο εικονικό σημείο συναλλαγών μεταξύ Χρηστών μεταφοράς και στην κατανομή της εν λόγω ποσότητας φυσικού αερίου μεταξύ των Χρηστών.

Για την εκτέλεση των ανωτέρω υποχρεώσεων, ο ΔΕΣΦΑ προβαίνει σε ημερήσιο προγραμματισμό, βάσει του οποίου καθορίζεται ο τρόπος λειτουργίας του ΕΣΜΦΑ για κάθε ημέρα. Ο εν λόγω ημερήσιος προγραμματισμός βασίζεται στις ημερήσιες δηλώσεις παράδοσης και παραλαβής φυσικού αερίου και ημερήσιες επαναδηλώσεις παράδοσης και παραλαβής φυσικού αερίου⁶², που υποχρεούνται να υποβάλλουν οι Χρήστες Μεταφοράς

⁶⁰ Βλ. Κελεμένη Ι./Σουλτάτη Κ./Σαρτζετάκη Ε., ό.π. σελ. 107

⁶¹ Βλ. άρθρο 1 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρθρο 3 παρ. 1 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς.

⁶² Βλ. άρθρα 25-27^Α του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ σχετικά με την διαδικασία υποβολής κα το περιεχόμενο των

στον ΔΕΣΦΑ, υπό την προϋπόθεση ότι αυτοί διαθέτουν εγκεκριμένη αίτηση αδιάλειπτων ή διακοπτόμενων υπηρεσιών μεταφοράς. Η υποβολή και επεξεργασία των εν λόγω δηλώσεων γίνεται κατά τα ειδικώς προβλεπόμενα στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, ο οποίος θέτει αυστηρές προϋποθέσεις ως προς το περιεχόμενο αυτών και αυστηρές προθεσμίες ως προς την υποβολή τους εκ μέρους των Χρηστών Μεταφοράς, την εξέταση και επεξεργασία αυτών εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ, καθώς και τους λόγους απόρριψης αυτών, οι οποίοι είναι συγκεκριμένοι και σαφώς ορισμένοι.

2.1.2 Επικουρικές υπηρεσίες

Πέραν των ως άνω βασικών υπηρεσιών, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να παρέχει στους Χρήστες του συστήματος και επικουρικές υπηρεσίες. Οι εν λόγω υπηρεσίες ορίζονται από τον ΔΕΣΦΑ, οποίος υποχρεούται να τις δημοσιεύει στην ιστοσελίδα του, καθώς και τα αντίστοιχα τιμολόγια. Οι εν λόγω υπηρεσίες δεν αποτελούν αντικείμενο της πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς, αλλά για την παροχή τους υπογράφεται ξεχωριστή σύμβαση μεταξύ του ΔΕΣΦΑ και των Χρηστών⁶³. Οι επικουρικές υπηρεσίες που διατίθενται σήμερα από τον ΔΕΣΦΑ είναι: **α)** συμπληρωματικές υπηρεσίες βαθμονόμησης μετρητικών συστημάτων, **β)** συμπληρωματικές απαιτήσεις διεξαγωγής μετρήσεων ελέγχου σημείου Δρόσου Νερού και **γ)** διάθεση εξοπλισμένου χώρου εργασίας στα σημεία εισόδου ΕΣΜΦΑ⁶⁴.

2.1.3 Παρεπόμενες υποχρεώσεις

Από την ερμηνεία των όρων της Σύμβασης Μεταφοράς, του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και των λοιπών διατάξεων, που διέπουν την πρόσβαση στο ΕΣΜΦΑ, συνάγεται ότι ο ΔΕΣΦΑ, εκτός από τις ανωτέρω βασικές υποχρεώσεις μεταφοράς φυσικού αερίου, υπέχει και κάποιες παρεπόμενες υποχρεώσεις έναντι των Χρηστών Μεταφοράς, οι οποίες συνδέονται με την εκπλήρωση των βασικών του υποχρεώσεων.

Η βασικότερη εκ των παρεπομένων υποχρεώσεων είναι η υποχρέωση πληροφόρησης των Χρηστών για τη χρήση του ΕΣΜΦΑ και τη δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα, μέσω του ηλεκτρονικού πληροφοριακού συστήματος ΕΣΦΑ, κατά τα προβλεπόμενα στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ⁶⁵.

ημερησίων δηλώσεων και ημερησίων επαναδηλώσεων, την διαδικασία έγκρισης και απόρριψης αυτών

⁶³ Βλ. άρθρο 9 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

⁶⁴ Βλ. ενότητα «Λοιπές Υπηρεσίες» στον διαδικτυακό τόπο ΔΕΣΦΑ για τον κατάλογο των επικουρικών υπηρεσιών και του σχετικού τιμολογίου, <https://www.desfa.gr/others-services/supplementary-transmission-services>

⁶⁵ Βλ. άρθρο 68 παρ. 2 περ. ε, ζ, ιβ, ιγ, ιε, ιστ του Ν. 4001/2011

Μια ακόμη παρεπόμενη υποχρέωση του ΔΕΣΦΑ, η οποία δεν αναφέρεται ρητώς στην Σύμβαση Μεταφοράς, αλλά προβλέπεται ρητώς στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, είναι αφενός ο έλεγχος εκ μέρους ΔΕΣΦΑ των συνθηκών παράδοσης και παραλαβής του φυσικού αερίου στα σημεία εισόδου και εξόδου, ώστε να διασφαλίζεται ότι το μεταφερόμενο φυσικό αέριο είναι συμβατό με τις ισχύουσες προδιαγραφές ποιότητας και αφετέρου η λήψη κάθε αναγκαίου μέτρου από τον ΔΕΣΦΑ ώστε, σε περίπτωση παράδοσης φυσικού αερίου εκτός προδιαγραφών, αυτό να καταστεί συμβατό με τις προβλεπόμενες προδιαγραφές ποιότητας.

Τέλος, ειδικότερη υποχρέωση του ΔΕΣΦΑ αποτελεί και η υποχρέωση εχεμύθειας, σύμφωνα με την οποία ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να μην κοινοποιεί τις εμπορικά ευαίσθητες πληροφορίες, που περιέρχονται σε γνώση του στο πλαίσιο εκτέλεσης των Συμβάσεων Μεταφοράς και της, εν γένει, άσκησης των αρμοδιοτήτων του⁶⁶. Συνεπώς, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να τηρεί μια ισορροπία μεταξύ την υποχρέωσης πληροφόρησης, που υπέχει έναντι των Χρηστών του ΕΣΦΑ και των Διαχειριστών ΑΣΦΑ ή δικτύων διανομής, που συνδέονται με το ΕΣΦΑ και της υποχρέωσης εχεμύθειας που υπέχει έναντι εκάστου αντισυμβαλλομένου Χρήστη Μεταφοράς.

Οι ως άνω παρεπόμενες υποχρεώσεις συνδέονται άμεσα με τη βασική υποχρέωση που υπέχει ο ΔΕΣΦΑ και διέπει εν γένει την δραστηριότητα της μεταφοράς φυσικού αερίου, ήτοι την παροχή πρόσβασης στο ΕΣΦΑ κατά τρόπο διαφανή, επί ίσοις όροις και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των Χρηστών του ΕΣΦΑ και την βέλτιστη και ασφαλέστερη λειτουργία του ΕΣΦΑ, με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και την αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Ορθή τήρηση των ως άνω επιμέρους υποχρεώσεων εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ συμβάλλουν στην εκπλήρωση της γενικότερης υποχρέωσης που υπέχει λόγω του θεσμικού ρόλου, που του έχει ανατεθεί εκ του νόμου, ιδίως δε η υποχρέωση πληροφόρησης και δημοσιοποίησης των στοιχείων, που ορίζει η κείμενη νομοθεσία, αποτελεί έκφανση της αρχής της σύμμετρης πληροφόρησης των χρηστών, που διέπει την διαδικασία απελευθέρωσης της αγοράς⁶⁷, λειτουργεί δε ως ασφαλιστική δικλείδα, μέσω της οποίας καθίσταται εφικτός ο έλεγχος του ΔΕΣΦΑ ως προς τον τρόπο εκπλήρωσης των αρμοδιοτήτων του.

2.2 Υποχρεώσεις Χρήστη

⁶⁶ Βλ. άρθρο 11 Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς σε συνδυασμό τα άρθρα 62 παρ. 5 και 66 του Ν. 4001/2011, ενδεικτικά τα άρθρα 8 παρ. 10, 9 παρ. 2, 15 παρ. 11, 101-103 και 109 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, με τα οποία θεσπίζονται για τον ΔΕΣΦΑ ειδικότερες υποχρεώσεις δημοσίευσης στοιχείων, με σκοπό την πληροφόρηση των Χρηστών.

⁶⁷ Βλ. *Ηλιάδου Αικ.* Απελευθέρωση Αγοράς Ενέργειας κατά το Ευρωπαϊκό και Εθνικό Δίκαιο σε Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική Φαραντούρη Ν.Ε., Αθήνα 2012 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη), σελ. 25

2.2.1 Κύρια υποχρέωση

Η βασική υποχρέωση, την οποία αναλαμβάνει ο Χρήστης Μεταφοράς με την σύναψη της Σύμβασης Μεταφοράς και υπέχει έναντι του ΔΕΣΦΑ, είναι η εμπρόθεσμη καταβολή συγκεκριμένου ανταλλάγματος, και τυχόν άλλων οικονομικών υποχρεώσεων, που απορρέουν από τη Σύμβαση Μεταφοράς και την κείμενη νομοθεσία, για την παροχή εκ μέρους του τελευταίου των παρασχεθεισών υπηρεσιών, όπως αυτές εξειδικεύθηκαν μέσω των εγκεκριμένων αιτήσεων υπηρεσιών, κατά τα προεκτεθέντα⁶⁸.

Το οφειλόμενο αντάλλαγμα εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς δεν προσδιορίζεται στην Σύμβαση Μεταφοράς, αλλ' υπολογίζεται και τιμολογείται με βάση τα οριζόμενα στον Κανονισμό Τιμολόγησης και το Εγκεκριμένο Τιμολόγιο Χρήσης του ΕΣΦΑ, που εκδίδονται από τη ΡΑΕ μετά από εισήγηση του ΔΕΣΦΑ.

Έτσι, στη Σύμβαση Μεταφοράς γίνεται μια γενική περιγραφή του τρόπου και της διαδικασίας τιμολόγησης, η οποία γίνεται σε μηνιαία βάση με την έκδοση του σχετικού μηνιαίου τιμολογίου από τον ΔΕΣΦΑ, των ελαχίστων στοιχείων, που πρέπει να αναγράφονται στο μηνιαίο τιμολόγιο, των γενικών όρων πληρωμής και της προθεσμίας εξόφλησης του μηνιαίου τιμολογίου, καθώς και της διαδικασίας αμφισβήτησης του μηνιαίου τιμολογίου εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς. Ως προς δε τις λεπτομέρειες τιμολόγησης, η Σύμβαση Μεταφοράς παραπέμπει ευθέως στις διατάξεις του Κανονισμού Τιμολόγησης και του Εγκεκριμένου Τιμολογίου Χρήσης του ΕΣΦΑ.

Σημειώνεται ότι με τον Κανονισμό Τιμολόγησης ρυθμίζεται η μεθοδολογία καθορισμού των τιμολογίων για την χρέωση κάθε βασικής δραστηριότητας, για την ανάπτυξη της οποίας λαμβάνονται υπόψη συγκεκριμένες παράμετροι, όπως η σταθερότητα των τιμών προς όφελος των Χρηστών, η εύλογη απόδοση των απασχολούμενων από τον ΔΕΣΦΑ κεφαλαίων, η κάλυψη των δαπανών του ΔΕΣΦΑ για την παροχή των υπηρεσιών κοινής ωφελείας, που του έχουν ανατεθεί, η ενίσχυση του ελεύθερου ανταγωνισμού στην αγορά, η τήρηση της αρχής της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αμεροληψίας κλπ⁶⁹. Ειδικότερα, όσων αφορά τη βασική δραστηριότητα της μεταφοράς φυσικού αερίου, το τιμολόγιο μεταφοράς περιλαμβάνει τρεις διακριτές χρεώσεις: **α)** τη χρέωση για τη δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα παράδοσης ή παραλαβής εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς σε κάθε σημείο εισόδου ή/και σημείο εξόδου του ΕΣΜΦΑ, **β)** τη χρέωση για τη ποσότητα φυσικού αερίου, που παραλαμβάνει ο Χρήστης Μεταφοράς σε κάθε σημείο εξόδου, το οποίο διακινήθηκε στο ΕΣΜΦΑ και **γ)** διακριτή χρέωση διασποράς ΥΦΑ για τη

⁶⁸ Βλ. άρθρο 3 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

⁶⁹ Βλ. άρθρο 88 παρ. 1 και 2 του Ν. 4001/2011, σε συνδυασμό με το άρθρο 13 του Κανονισμού 715/2009 (ΕΚ), στον οποίο αναφέρονται ειδικώς οι αρχές που πρέπει να διέπουν τα τιμολόγια των διαχειριστών των δικτύων.

μεταφορική ικανότητα παραλαβής που δεσμεύεται από Χρήστη Μεταφοράς σε Έξοδο του ΕΣΦΑ⁷⁰.

2.2.2 Παρεπόμενες υποχρεώσεις

Όπως ο ΔΕΣΦΑ, έτσι και ο Χρήστης Μεταφοράς, πέραν της βασικής υποχρέωσης, με τη σύναψη της Σύμβασης Μεταφοράς αναλαμβάνει και παρεπόμενες υποχρεώσεις, οι οποίες απορρέουν κυρίως από τις διατάξεις του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Μια από τις κυριότερες παρεπόμενες υποχρεώσεις του Χρήστη Μεταφοράς είναι το φυσικό αέριο που παραδίδει στον ΔΕΣΦΑ προς μεταφορά στα σημεία εισόδου του ΕΣΜΦΑ να πληροί τις προβλεπόμενες προδιαγραφές ποιότητας και συνθήκες παράδοσης, όπως αυτές καθορίζονται και δημοσιοποιούνται από τον ΔΕΣΦΑ⁷¹. Μάλιστα, σύμφωνα με τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, οι Χρήστες Μεταφοράς υποχρεούνται να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίζεται η τήρηση των συνθηκών παράδοσης φυσικού αερίου στα σημεία εισόδου του ΕΣΜΦΑ, καθώς και ότι το παραδιδόμενο φυσικό αέριο πληροί τις προβλεπόμενες προδιαγραφές ποιότητας, υποχρεούμενοι εκ του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ να ενσωματώνουν αντίστοιχους όρους στις σχετικές συμβάσεις που συνάπτουν με τους προμηθευτές τους κατά την εκτέλεση των δραστηριοτήτων τους⁷². Η εν λόγω υποχρέωση των Χρηστών Μεταφοράς συνδέεται άμεσα με την αντίστοιχη υποχρέωση, που υπέχει ο ΔΕΣΦΑ (όπως αναλύθηκε ανωτέρω) να διασφαλίζει ότι το φυσικό αέριο που παραδίδεται στους Χρήστες Μεταφοράς στα σημεία εξόδου του ΕΣΜΦΑ πληροί τις προβλεπόμενες προδιαγραφές ποιότητας και συνθήκες παράδοσης. Θα μπορούσαμε ενδεχομένως να πούμε ότι αποτελεί την άλλη όψη του ίδιου νομίσματος, αφού εάν το φυσικό αέριο που παραδίδεται από τους Χρήστες Μεταφοράς στα σημεία εισόδου δεν πληροί τις συνθήκες παράδοσης και τις προδιαγραφές ποιότητας, είναι αυτονόητο ότι το φυσικό αέριο που παραδίδεται από τον ΔΕΣΦΑ στα σημεία εξόδου του ΕΣΜΦΑ στους Χρήστες Μεταφοράς θα είναι και αυτό εκτός προδιαγραφών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παράβαση της εν λόγω υποχρέωσης σχετικά με τις προδιαγραφές και τις συνθήκες παράδοσης του αερίου εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς, καθώς και η μη έγκαιρη ενημέρωση του ΔΕΣΦΑ μπορεί να οδηγήσει σε πρόσθετη επιβάρυνση του Χρήστη Μεταφοράς με την επιβολή σ' αυτόν ειδικών χρεώσεων⁷³.

Περαιτέρω, οι Χρήστες Μεταφοράς, κατά ρητή πρόβλεψη του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ συμπράττουν για την εκπόνηση του ημερήσιου προγραμματισμού εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ, κατά τα προεκτεθέντα. Ειδικότερα, προκειμένου ο ΔΕΣΦΑ να προγραμματίζει τις ημερήσιες

⁷⁰ Βλ. άρθρο 11 παρ. 1 του Κανονισμού Τιμολόγησης

⁷¹ Βλ. άρθρα 6 και 30 παρ. 3 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

⁷² Βλ. άρθρο 31 παρ. 2 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁷³ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. κατωτέρω παράγραφο 3.1.2 Ευθύνη του Χρήστη Μεταφοράς

παραλαβές και παραδόσεις φυσικού αερίου σε κάθε σημείο εισόδου και εξόδου του ΕΣΜΦΑ, είναι απαραίτητη η υποβολή ημερησίων δηλώσεων παράδοσης και παραλαβής φυσικού αερίου και ημερησίων επαναδηλώσεων παράδοσης και παραλαβής φυσικού αερίου⁷⁴.

Προς εξυπηρέτηση της εύρυθμης λειτουργίας του ΕΣΜΦΑ, ο Χρήστης Μεταφοράς υποχρεούται εκ του Κώδικα Διαχείρισης του ΕΣΦΑ να εξασφαλίζει περιοδικά την απρόσκοπτη πρόσβαση του ΔΕΣΦΑ στις εγκαταστάσεις απόληψης ή σε συνδεδεμένα συστήματα, που εξυπηρετούνται από αυτόν, προκειμένου ο ΔΕΣΦΑ να μπορεί να πιστοποιεί τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της αντίστοιχης Σύμβασης Μεταφοράς⁷⁵.

Τέλος, ο Χρήστης Μεταφοράς οφείλει, σε περιόδους κρίσης στο ΕΣΦΑ, να εκτελεί άμεσα κάθε εντολή του ΔΕΣΦΑ και να συμμορφώνεται με τις υποδείξεις του⁷⁶.

Συνοψίζοντας, η ομαλή εκτέλεση της Σύμβασης Μεταφοράς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την σύμπραξη του Χρήστη Μεταφοράς σε όλα τα στάδια εκτέλεσης της μεταφοράς του φυσικού αερίου, τυχόν δε παράβαση των παρεπομένων υποχρεώσεων εκ μέρους του μπορεί να οδηγήσει σε επιβάρυνση αυτού, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω.

3. Ανώμαλη εξέλιξη της συμβατικής σχέσης

3.1 Ευθύνη των μερών

3.1.1 Ευθύνη του Διαχειριστή

Το ζήτημα της ευθύνης των μερών από την εκτέλεση της Σύμβασης Μεταφοράς ρυθμίζεται στο άρθρο 6 αυτής. Λαμβάνοντας υπόψη τους όρους της σύμβασης και το γενικότερο θεσμικό πλαίσιο, που τη διέπει, ευθύνη του ΔΕΣΦΑ έναντι του Χρήστη μπορεί να γεννηθεί σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης της κύριας υποχρέωσής του περί παροχής των υπηρεσιών μεταφοράς, καθώς και των παρεπομένων υποχρεώσεων που απορρέουν είτε από τους όρους της σύμβασης είτε από τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και τα λοιπά νομοθετήματα, που διέπουν τη σύμβαση.

Ειδικότερα, με την Σύμβαση Μεταφοράς τίθενται δύο περιορισμοί στην έκταση της ευθύνης, ένας ποιοτικός και ένας ποσοτικός⁷⁷. Από ποιοτικής πλευράς, με την παράγραφο 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης, η ευθύνη των μερών περιορίζεται στην αποκατάσταση της θετικής

⁷⁴ Βλ. άρθρα 25-29 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁷⁵ Βλ. άρθρο 40 παρ. 1 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁷⁶ Βλ. άρθρο 64 παρ. 3 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁷⁷ Βλ. *Σιδηρόπουλο Λ./Ρούσσο Α.* Η σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου: Εννοιολογικά γνωρίσματα, υποχρεώσεις των μερών και συνέπειες ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης σε *Φαραντούρη Ν.Ε.* (επιμ.) Ενέργεια: Δίκτυα και Υποδομές, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014, σελ. 46

περιουσιακής ζημίας, την οποία ενδέχεται να υποστούν τα μέρη από την υπαίτια παράβαση των όρων της Σύμβασης Μεταφοράς της κείμενης νομοθεσίας, εξαιρώντας την αποθετική ζημία⁷⁸. Έτσι, πέρα από το αντικειμενικό στοιχείο της παράβασης των όρων της σύμβασης, για την θεμελίωση ευθύνης προς αποκατάσταση της θετικής ζημίας, απαιτείται συνδρομή και του υποκειμενικού στοιχείου της υπαιτιότητας, κατ' εφαρμογήν της αρχής της υπαιτιότητας, που διαπνέει το δίκαιό μας⁷⁹. Από ποσοτικής πλευράς, με την παρ. 2 του άρθρου 6 της Σύμβασης, η αποζημιωτική ευθύνη των μερών περιορίζεται μέχρι του ποσού του ενός εκατομμυρίου ευρώ (1.000.000) Ευρώ κατ' έτος⁸⁰. Ο ποσοτικός αυτός περιορισμός αφορά μόνο τις περιπτώσεις που η ζημιολογία πράξη οφείλεται σε ελαφρά αμέλεια των συμβαλλομένων μερών, καθ' όσον οι περιπτώσεις του δόλου και της βαριάς αμέλειας εξαιρούνται ρητώς από τον ποσοτικό αυτό περιορισμό. Το ποσοτικό αυτό όριο καταλαμβάνει κατά ρητή πρόβλεψη στη Σύμβαση και τους προστηθέντες των συμβαλλομένων μερών, ενώ εκτείνεται και στην περίπτωση της αδικοπρακτικής ευθύνης. Γεννάται ένα ερώτημα σχετικά με την εγκυρότητα του όρου περί περιορισμού της ευθύνης των μερών στην αποκατάσταση μόνον της θετικής περιουσιακής ζημίας αν λάβουμε υπόψη την αρχή περί πλήρους αποκαταστάσεως, η οποία έχει υιοθετηθεί από τον ελληνικό ΑΚ⁸¹, και φαίνεται να ισχύει εν προκειμένω ελλείψει αντίθετης διάταξης στο ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο της ενέργειας. Βέβαια, δεδομένου ότι η επίμαχη παράγραφος με την οποία θεσπίζεται ο εν λόγω ποιοτικός περιορισμός παραπέμπει ευθέως στην δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, η οποία εξαιρεί ρητώς τις περιπτώσεις του δόλου και της βαριάς αμέλειας από τον περιορισμό της ευθύνης των μερών, σε πλήρη συμφωνία με τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις των ΑΚ 332 και 334, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αντιστοίχως και η περίπτωση του ποιοτικού περιορισμού στην ευθύνη των μερών, που τίθεται με την παράγραφο 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης Μεταφοράς αφορά μόνον τις περιπτώσεις της ελαφράς αμέλειας. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση δόλου ή βαριάς αμέλειας, τα μέρη θα υποχρεούνται σε πλήρη αποκατάσταση της ζημίας, τόσο της θετικής όσο και της αποθετικής ανεξαρτήτως ποσού.

Πέραν των προβλεπομένων στη Σύμβαση Μεταφοράς, στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ προβλέπονται και κάποιες ειδικότερες περιπτώσεις ευθύνης του ΔΕΣΦΑ, καθώς και απαλλαγής αυτού, όπως:

α) Η περίπτωση της βλάβης σε σημείο εξόδου του ΕΣΜΦΑ, η οποία οδηγεί σε αδυναμία εκπλήρωσης της υποχρέωσης του ΔΕΣΦΑ για παράδοση του φυσικού αερίου, οδηγεί κατ' αρχήν σε αποκλεισμό της ευθύνης και για τα δύο συμβαλλόμενα μέρη υπό την προϋπόθεση ότι ο ΔΕΣΦΑ προέβη σε αποκαταστατικές ενέργειες εντός πέντε (5) ωρών,

⁷⁸ Βλ. Άρθρο 6 παρ. 1 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

⁷⁹ Βλ. Σταθόπουλο Μ., *Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου*, 2002, σελ. 127 και 163

⁸⁰ Βλ. άρθρο 6 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

⁸¹ Βλ. Σταθόπουλο Μ., *ό.π.* σελ. 188

άλλως σε περίπτωση παρέλευσης του εν λόγω χρονικού διαστήματος και αν ο Χρήστης Μεταφοράς έχει ήδη παραδώσει φυσικό αέριο σε κάποιο σημείο εισόδου του ΕΣΜΦΑ, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται σε αποζημίωση του Χρήστη Μεταφοράς, υπό τους ποσοτικούς περιορισμούς, που ορίζει η Σύμβαση⁸².

β) Η περίπτωση της παράδοσης εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ αερίου εκτός προδιαγραφών στους Χρήστες Μεταφοράς. Στην περίπτωση που ο ΔΕΣΦΑ είχε ενημερώσει τους Χρήστες Μεταφοράς για την παράδοση αερίου εκτός προδιαγραφών, αυτός δεν υποχρεούται σε αποζημίωση των Χρηστών αλλά σε καταβολή συγκεκριμένου ποσού, κατά τα ειδικώς προβλεπόμενα στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, ενώ σε αντίθετη περίπτωση μη ενημέρωσης, πέραν του εν λόγω ποσού, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται και σε καταβολή αποζημίωσης στους Χρήστες Μεταφοράς μέχρι του ποσοτικού περιορισμού που προβλέπεται στη Σύμβαση Μεταφοράς, κατά τα προεκτεθέντα⁸³.

γ) Η περίπτωση της συντήρησης του ΕΣΦΑ, η οποία οδηγεί σε απαλλαγή του ΔΕΣΦΑ από τις συμβατικές του υποχρεώσεις και συνακόλουθα σε αποκλεισμό τυχόν ευθύνης του προς αποζημίωση των Χρηστών Μεταφοράς⁸⁴.

δ) Η περίπτωση της ημέρας περιορισμένης διακίνησης φυσικού αερίου λόγω φυσικών ή διαχειριστικών περιορισμών, ιδίως λόγω βλάβης, συντήρησης ή προγραμματισμένης παρέμβασης στο ΕΣΦΑ, η οποία οδηγεί σε απαλλαγή των Χρηστών Μεταφοράς από τη Χρέωση Ημερήσιου Προγραμματισμού και σε απαλλαγή του ΔΕΣΦΑ από καταβολή αποζημίωσης⁸⁵.

3.1.2 Ευθύνη του χρήστη

Όπως στην περίπτωση του ΔΕΣΦΑ, αντίστοιχα στην περίπτωση του Χρήστη, ευθύνη αυτού έναντι του ΔΕΣΦΑ μπορεί να γεννηθεί σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης της κύριας υποχρέωσής του περί εμπρόθεσμης καταβολής της προβλεπόμενης στην σύμβαση αμοιβής και περί παράδοσης φυσικού αερίου στις καθορισμένες συνθήκες παράδοσης τηρουμένων των προδιαγραφών ποιότητας, καθώς και των παρεπινομένων υποχρεώσεών του, όπως αυτές αναλύθηκαν ανωτέρω.

Οι προαναφερόμενοι περιορισμοί ως προς την έκταση της ευθύνης ισχύουν και για τον Χρήστη με μόνη διαφορά ότι, προϋπόθεση για την θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς, αποτελεί η τήρηση εκ μέρους του συγκεκριμένης διαδικασίας τεκμηρίωσης. Ειδικότερα, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 6 της Σύμβασης Μεταφοράς, ο Χρήστης Μεταφοράς θα πρέπει να υποβάλει στον ΔΕΣΦΑ

⁸² Βλ. άρθρο 37 παρ. 3 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁸³ Βλ. άρθρο 41 παρ. 6 και 7 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁸⁴ Βλ. άρθρο 97 παρ. 3 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁸⁵ Βλ. άρθρο 65^Α του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

εγγράφως σχετικό αίτημα χορήγησης πληροφοριών και στοιχείων, στο δε αίτημά του ο Χρήστης θα πρέπει να προσδιορίζει τη φύση του ζημιολογικού αποτελέσματος και τον χρόνο επέλευσής του, το ύψος της ζημίας, καθώς και τυχόν έξοδα και δαπάνες αποκατάστασης στις οποίες προέβη και θεωρεί ότι θα πρέπει να ικανοποιηθούν από τον ΔΕΣΦΑ.

Πέραν των προβλεπομένων στη Σύμβαση Μεταφοράς, στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ προβλέπονται και κάποιες ειδικότερες περιπτώσεις ευθύνης του Χρήστη Μεταφοράς, οι οποίες οδηγούν σε ειδικές χρεώσεις σε βάρος του, όπως:

α) Η χρέωση ημερήσιου προγραμματισμού, που επιβάλλεται στον Χρήστη Μεταφοράς, όταν η ποσότητα που κατανέμεται στον Χρήστη σε ένα σημείο εισόδου ή εξόδου υπερβαίνει ή υπολείπεται της αντίστοιχης επιβεβαιωμένης ποσότητας παράδοσης κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 5%⁸⁶.

β) Η μη τήρηση των συνθηκών παράδοσης εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς, καθώς και η περίπτωση κατά την οποία το παραδιδόμενο από τον Χρήστη φυσικό αέριο υπερβαίνει τη δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα του Χρήστη, η οποία οδηγεί σε απαλλαγή του ΔΕΣΦΑ από την υποχρέωση αποδοχής της παράδοσης φυσικού αερίου⁸⁷.

γ) Η παράδοσης αερίου εκτός προδιαγραφών από τον Χρήστη Μεταφοράς, η οποία οδηγεί σε επιβολή της λεγόμενης χρέωσης αερίου εκτός προδιαγραφών σε βάρος του τελευταίου, η οποία μπορεί να οδηγεί σε επιπλέον αποζημίωση του ΔΕΣΦΑ σε περίπτωση που ο Χρήστης Μεταφοράς δεν ενημέρωσε εγκαίρως τον ΔΕΣΦΑ για το γεγονός ότι το παραδιδόμενο αέριο θα ήταν εκτός προδιαγραφών και ο ΔΕΣΦΑ παρά τις όποιες καταβληθείσες προσπάθειες δεν κατάφερε να διαπιστώσει ότι το αέριο θα ήταν εκτός προδιαγραφών πριν την είσοδό του στο ΕΣΜΦΑ⁸⁸.

δ) Η παραβίαση εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς της υποχρέωσης παράδοσης του φυσικού αερίου εντός της ελάχιστης επιτρεπόμενης πίεσης, η οποία οδηγεί στην επιβολή σε βάρος του της λεγόμενης χρέωσης παραβίασης ελάχιστης πίεσης εισόδου⁸⁹.

ε) Η περίπτωση της συστηματικής μη χρησιμοποίησης δεσμευμένης μεταφορικής ικανότητας παράδοσης παραλαβής και συστηματικής μη διάθεσης στη δευτερογενή αγορά δεσμευμένης μεταφορικής ικανότητας εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 20% της συνολικής δεσμευμένης μεταφορικής ικανότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μονομερή αποδέσμευση μεταφορικής ικανότητας από ΔΕΣΦΑ χωρίς απαλλαγή του Χρήστη από την καταβολή του αντίστοιχου τιμήματος μέχρι τη διάθεση της αποδεσμευθείσας μεταφορικής ικανότητας σε άλλο χρήστη⁹⁰. Η σχετική πρόβλεψη περί μη απαλλαγής του Χρήστη από τις οικονομικές υποχρεώσεις του έναντι του ΔΕΣΦΑ μέχρι τη

⁸⁶ Βλ. άρθρο 29 παρ. 1 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁸⁷ Βλ. άρθρο 32 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁸⁸ Βλ. άρθρο 33 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁸⁹ Βλ. άρθρο 34 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

⁹⁰ Βλ. άρθρο 15 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

διάθεση της αποδεσμευθείσας μεταφορικής ικανότητας προσομοιάζει στις ευρέως διαδεδομένες ρήτρες υποχρεωτικής αγοράς ανεξαρτήτως παραλαβής («take-or-pay»), οι οποίες απαντώνται στις μακροχρόνιες εμπορικές συμβάσεις πώλησης φυσικού αερίου, που συνάπτουν οι Χρήστες με τους προμηθευτές τους. Εν προκειμένω, κατ' ουσίαν ο Χρήστης Μεταφοράς δεσμεύεται να καταβάλει στον ΔΕΣΦΑ το τίμημα, που αντιστοιχεί στην αποδεσμευθείσα μεταφορική ικανότητα, που δεν διατέθηκε περαιτέρω σε άλλο Χρήστη εν είδει αποζημίωσης. Είναι προφανές ότι η εν λόγω διάταξη έχει τεθεί προκειμένου να αποτρέπονται οι Χρήστες Μεταφοράς από το να προβαίνουν σε υπερδέσμευση μεταφορικής ικανότητας με απώτερο σκοπό την παρεμπόδιση της πρόσβασης των ανταγωνιστών τους στο δίκτυο και άρα τον περιορισμό της δραστηριότητάς τους. Με άλλα λόγια, η εν λόγω διάταξη του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ έχει ως σκοπό αφενός την «τιμωρία» του Χρήστη Μεταφοράς που εφαρμόζει πρακτικές, που μπορούν να οδηγήσουν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού, και αφετέρου την προστασία των υπολοίπων Χρηστών Μεταφοράς από αντιανταγωνιστικές πρακτικές των ανταγωνιστών τους.

Γεννάται, ωστόσο, ένα ερώτημα κατά πόσο η πρόβλεψη στον Κώδικα ΕΣΦΑ περί μη απαλλαγής του Χρήστη Μεταφοράς από τις οικονομικές του υποχρεώσεις μέχρι την διάθεση της αποδεσμευθείσας μεταφορικής ικανότητας σε άλλο Χρήστη Μεταφοράς συνάδουν με την πρόβλεψη στο άρθρο 71 παρ. 5 του Ν. 4001/2011 περί πλήρους απαλλαγής του Χρήστη Μεταφοράς σε περίπτωση αποδέσμευσης δυναμικότητας, υπό την έννοια ότι ο Κώδικας Διαχείρισης ΕΣΦΑ αποτελεί δευτερογενή νομοθεσία, η οποία μάλιστα έχει εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση του Ν. 4001/2011 και το εύρος της ρυθμιστικής παρέμβασης που μπορεί να θεσμοθετηθεί με αυτόν (Κώδικα) καθορίζεται από τα όρια που τίθενται στον νόμο.

3.2 Ανωτέρα βία

Στο άρθρο 7 της Σύμβασης Μεταφοράς ρυθμίζονται οι περιπτώσεις απαλλαγής των συμβαλλομένων από τη συμβατική τους ευθύνη σε περίπτωση μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους για λόγους ανωτέρας βίας. Ειδικότερα, στο εν λόγω άρθρο της Σύμβασης Μεταφοράς επαναλαμβάνεται ο ορισμός της έννοιας της ανωτέρας βίας, όπως αυτός προβλέπεται και στο αντίστοιχο άρθρο του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ⁹¹, και η ενδεικτική απαρίθμηση ορισμένων γεγονότων, τα οποία δύνανται να συνιστούν περιπτώσεις ανωτέρας βίας, όπως αυτά αναφέρονται και στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Προϋπόθεση για την απαλλαγή των συμβαλλομένων από την συμβατική τους ευθύνη αποτελεί η ύπαρξη αιτιώδους σχέσης μεταξύ της γεγονότος ανωτέρας βίας και της μη

⁹¹ Βλ. άρθρο 7 παρ. 1 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς σε συνδυασμό με το άρθρο 104 παρ. 1 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

εκπλήρωσης των συμβατικών τους υποχρεώσεων, καθώς και η τήρηση της διαδικασίας, που προβλέπεται στο άρθρο 105 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, στο οποίο παραπέμπει ευθέως η Σύμβαση Μεταφοράς. Πιο συγκεκριμένα, σε περίπτωση γεγονότος ανωτέρας βίας, το συμβαλλόμενο μέρος, που εμποδίζεται να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις, οφείλει να προβεί σε τρεις θετικές ενέργειες: **α)** να γνωστοποιήσει στον αντισυμβαλλόμενο την επέλευση του γεγονότος ανωτέρας βίας, τον εκτιμώμενο χρόνο διάρκειας αυτού και τις ενέργειες που απαιτούνται για την αντιμετώπισή του, **β)** να ενημερώσει τον αντισυμβαλλόμενο για τις ενέργειες στις οποίες έχει προβεί για την αντιμετώπιση του γεγονότος ανωτέρας βίας, **γ)** εφόσον απαιτηθεί από τον αντισυμβαλλόμενο, να διασφαλίσει την πρόσβαση του τελευταίο στο συγκεκριμένο σημείο για επιθεώρηση και **δ)** να συντάξει σχετική έκθεση σχετικά με το γεγονός ανωτέρας βίας, τις αποκαταστατικές ενέργειες στις οποίες προέβη και τις συνέπειες που προκλήθηκαν, την οποία συντάσσει και κοινοποιεί στον αντισυμβαλλόμενο εντός 10 ημερών από την λήξη του γεγονότος ανωτέρας βίας.

Πέραν της απαλλαγής των μερών από την συμβατική τους ευθύνη, τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν την παράταση ισχύος της διάρκειας των Εγκεκριμένων Αιτήσεων Υπηρεσιών Μεταφοράς, η εκτέλεση των οποίων επηρεάστηκε από το γεγονός ανωτέρας βίας, η δε παράταση θα αντιστοιχεί στο χρόνο διάρκειας της ανωτέρας βίας. Επίσης, σε περίπτωση που η ανωτέρα βία διαρκεί για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών, η Σύμβαση Μεταφοράς λύεται αυτοδικαίως εκτός εάν τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνήσουν διαφορετικά⁹².

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα γεγονότα που οδηγούν σε καταστάσεις κρίσης στο ΕΣΦΑ διαχωρίζονται με ρητή πρόβλεψη στη Σύμβαση Μεταφοράς και στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ από τον ως άνω ορισμό της ανωτέρας βίας και εξαιρούνται από την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων, καθ' όσον επ' αυτών εφαρμόζονται οι ειδικότερες διατάξεις του Κεφαλαίου 10 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ⁹³.

3.3 Λύση της σύμβασης

Το ζήτημα της λύσης της Σύμβασης Μεταφοράς ρυθμίζεται στο άρθρο 10 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς. Ειδικότερα, η λύση της Σύμβασης Μεταφοράς μπορεί να επέλθει ως ακολούθως:

⁹² Βλ. άρθρο 10 παρ. 1 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς.

⁹³ Βλ. άρθρα 63-65^Α του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

α) Κατόπιν κοινής συμφωνίας των συμβαλλομένων μερών. Στην περίπτωση αυτή τα συμβαλλόμενα μέρη προβαίνουν σε εκκαθάριση και τακτοποίηση των μεταξύ τους εκκρεμοτήτων⁹⁴.

β) Αυτοδικαίως, σε περίπτωση που οποιοδήποτε από τα συμβαλλόμενα μέρη πτωχεύσει, τεθεί σε εκκαθάριση ή αναγκαστική διαχείριση ή σε κατάσταση παύσης πληρωμών, καθώς και αν ανακληθεί η άδεια σύστασης ή οποιαδήποτε άλλη άδεια απαιτείται για τη νόμιμη άσκηση των δραστηριοτήτων του. Ειδικά για τον Χρήστη Μεταφοράς, η Σύμβαση Μεταφοράς λύεται αυτοδικαίως στην περίπτωση που ο τελευταίος πάψει για οποιοδήποτε λόγο να είναι εγγεγραμμένος στο Μητρώο Χρηστών ΕΣΦΑ⁹⁵.

γ) Αυτοδικαίως σε περίπτωση επέλευσης γεγονότος ανωτέρας βίας, το οποίο διαρκεί για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τους έξι μήνες⁹⁶.

δ) Μετά από καταγγελία εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ, λόγω μη εμπρόθεσμης εξόφλησης από τον Χρήστη Μεταφοράς των οικονομικών του υποχρεώσεων, κατά τα ειδικώς οριζόμενα στη Σύμβαση Μεταφοράς⁹⁷.

ε) Μετά από καταγγελία εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ, λόγω μη προσκόμισης εκ μέρους του Χρήστη Μεταφοράς της προβλεπόμενης εγγύησης για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του⁹⁸.

στ) Μετά από καταγγελία από οποιονδήποτε εκ των συμβαλλομένων σε περίπτωση απόρριψης ή άπρακτης παρόδου της προθεσμίας που τάχθηκε για απάντηση σε αίτημα υποκατάστασης⁹⁹.

ζ) Μετά από καταγγελία από τον Χρήστη Μεταφοράς, ο οποίος μετά από αλλαγή της κείμενης νομοθεσίας, εφόσον δεν επιθυμεί να συμπράξει στην τροποποίηση της Σύμβασης Μεταφοράς, εξασκεί το σχετικό δικαίωμα, που του παρέχεται εκ της σύμβασης. Αντίστοιχο δικαίωμα καταγγελίας διαθέτει και ο ΔΕΣΦΑ όταν ο Χρήστης Μεταφοράς είτε αρνείται να συμπράξει στην τροποποίηση της Σύμβασης είτε παραλείπει να καταγγείλει ρητώς αυτή¹⁰⁰.

η) Πέραν των ανωτέρω συγκεκριμένων περιπτώσεων καταγγελίας, η λύση της Σύμβασης Μεταφοράς μπορεί να επέλθει μετά από καταγγελία από οποιονδήποτε εκ των συμβαλλομένων μερών για οποιονδήποτε λόγο, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι δεν υπάρχει Εγκεκριμένη Αίτηση σε ισχύ¹⁰¹. Ένας προβληματισμός που ανακύπτει σε σχέση με τον συγκεκριμένο όρο της Σύμβασης Μεταφοράς, είναι κατά πόσον αυτός μπορεί να καταλαμβάνει τον ΔΕΣΦΑ λαμβάνοντας υπόψη αφενός την γενική υποχρέωση που υπέχει

⁹⁴ Βλ. άρθρο 10 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς.

⁹⁵ Βλ. άρθρο 10 παρ. 1 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

⁹⁶ Ο.π.

⁹⁷ Βλ. άρθρο 4 παρ. 5 περ. γ' της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

⁹⁸ Βλ. άρθρο 8 παρ. 12 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

⁹⁹ Βλ. άρθρο 9 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

¹⁰⁰ Βλ. άρθρο 13 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

¹⁰¹ Βλ. άρθρο 10 παρ. 3 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

λόγω του θεσμικού ρόλου που του έχει ανατεθεί περί παροχής πρόσβασης στο ΕΣΦΑ σε όλους τους εγγεγραμμένους στο Μητρώο ΕΣΦΑ Χρήστες Μεταφοράς, και του ιδιαίτερα αυστηρού θεσμικού πλαισίου που διέπει τη δράση του και αφετέρου τον αναγκαστικό χαρακτήρα της Σύμβασης Μεταφοράς, κατά τα προεκτεθέντα.

3.4 Διαδικασία επίλυσης διαφορών

Το ζήτημα της επίλυσης διαφορών μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ρυθμίζεται στο άρθρο 12 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς και στα άρθρα 106-108 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, κατά τρόπο πανομοιότυπο. Ειδικότερα για την επίλυση των διαφορών προβλέπονται δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο είναι αυτό της απόπειρας φιλικής διευθέτησης, επί τη βάσει συγκεκριμένης διαδικασίας και αντίστοιχων προθεσμιών, η οποία περιγράφεται αναλυτικά τόσο στη Σύμβαση όσο και στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Σε περίπτωση ανεπιτυχούς ολοκλήρωσης του πρώτου σταδίου, τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιλέξουν μεταξύ των ακόλουθων επιλογών και να προσφύγουν: είτε στη διαιτησία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας είτε στη μόνιμη διαιτησία της ΡΑΕ, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 37 του Ν. 4001/2011 είτε στα δικαστήρια των Αθηνών, τα οποία ορίζονται ρητώς στη σύμβαση ως αρμόδια.

Παράλληλα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4001/2011, περιπτώσεις παραβάσεων υποχρεώσεων από ενεργειακές επιχειρήσεις, μπορούν να υπαχθούν και στην κρίση της ΡΑΕ μετά από σχετική καταγγελία¹⁰², η δε ΡΑΕ μπορεί να προβαίνει στη λήψη προσωρινών μέτρων, καθώς και στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων εάν διαπιστωθεί παράβαση της κείμενης νομοθεσίας η οποία επηρεάζει, μεταξύ άλλων τις συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού στις σχετικές ενεργειακές αγορές¹⁰³.

B. Σύμβαση χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ

1. Εννοιολογικά γνωρίσματα της σύμβασης χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ

1.1. Αντικείμενο της σύμβασης

¹⁰² Βλ. άρθρο 34 του Ν. 4001/2011

¹⁰³ Βλ. άρθρα 35 και 36 του Ν. 4001/2011, καθώς και *Σιδηρόπουλο Λ./Ρούσσο Α.* Η σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου: Εννοιολογικά γνωρίσματα, υποχρεώσεις των μερών και συνέπειες ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης σε *Φαραντούρη Ν.Ε.* (επιμ.) *Ενέργεια: Δίκτυα και Υποδομές*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014, σελ. 52, *Συνοδινό Χ.*, *Συνδρομή του αναδυόμενου ενεργειακού δικαίου στο δυναμικά εξελισσόμενο εμπορικό δίκαιο*, ε & δ 17/2012, σελ. 61, *Σταμάτη Μ.*, *Το δικαίωμα πρόσβασης τρίτων στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου*, ε & δ 12/2009, σελ. 69.

Όπως η Σύμβαση Μεταφοράς, αντίστοιχα η πρότυπη σύμβαση - πλαίσιο χρήσης εγκατάστασης υδροποιημένου φυσικού αερίου (εφεξής Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ) αποτελεί το νομικό μέσο για την απόκτηση πρόσβασης στο έτερο σκέλος του ΕΣΦΑ, τον τερματικό σταθμό ΥΦΑ Ρεβυθούσας (εφεξής Εγκατάσταση ΥΦΑ) από κάθε ενδιαφερόμενο, που επιθυμεί να απολάβει τις σχετικές υπηρεσίες, που παρέχει ο διαχειριστής του ΕΣΦΑ¹⁰⁴. Ειδικότερα, αντικείμενο της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ είναι η παροχή της λεγόμενης Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ, η οποία δεν περιγράφεται λεπτομερώς στην σύμβαση, αλλά γίνεται ευθεία παραπομπή στο Κεφάλαιο 11 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ¹⁰⁵.

Η διάρκεια της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ είναι αορίστου χρόνου, ενώ ο χρόνος παροχής της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ κάθε φορά καθορίζεται στην οικεία εγκεκριμένη από τον ΔΕΣΦΑ αίτηση ΥΦΑ, σύμφωνα με την διαδικασία που προβλέπεται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, η οποία είναι εκτελεστική της Σύμβασης Πλαισίου Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ. Ειδικότερα, προϋπόθεση για την παροχή της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ αποτελεί η δέσμευση από τους ενδιαφερόμενους δυναμικότητας αεριοποίησης στην Εγκατάσταση ΥΦΑ, καθώς και η δέσμευση μεταφορικής ικανότητας στο σημείο εισόδου ΥΦΑ στο ΕΣΜΦΑ (στην Αγία Τριάδα)¹⁰⁶, μέσω του οποίου εγχύεται στο ΕΣΜΦΑ το φυσικό αέριο, που αεριοποιήθηκε στην Εγκατάσταση ΥΦΑ. Η δέσμευση δυναμικότητας αεριοποίησης γίνεται μέσω της εγκεκριμένης αίτησης ΥΦΑ, ως αποτέλεσμα συμμετοχής στην διαδικασία ετήσιου προγραμματισμού ΥΦΑ, στην οποία προβαίνει ο ΔΕΣΦΑ μέσω δημοπρασιών ή κατόπιν υποβολής αίτησης χρήσης ΥΦΑ στο πλαίσιο του μηνιαίου προγραμματισμού ΥΦΑ, στον οποίο προβαίνει ο ΔΕΣΦΑ¹⁰⁷. Για την δέσμευση μεταφορικής ικανότητας στο σημείο εισόδου ΥΦΑ του ΕΣΜΦΑ, ακολουθείται η διαδικασία, που περιγράφηκε ανωτέρω, η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη έγκυρης Σύμβασης Μεταφοράς μεταξύ του ενδιαφερομένου και του ΔΕΣΦΑ και αντίστοιχη εγκεκριμένη αίτηση μεταφοράς σε αδιάλειπτη βάση.

1.2 Συμβαλλόμενα μέρη

Όπως προεκτέθηκε, χρήση του ΕΣΦΑ – και, συνεπώς, και της Εγκατάστασης ΥΦΑ - μπορούν να κάνουν μόνον τα ρητώς καθοριζόμενα στο νόμο πρόσωπα, ήτοι μόνον όσοι είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Χρηστών ΕΣΦΑ. Ως εκ τούτου, συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση Μεταφοράς είναι πάντοτε αφενός ο διαχειριστής του συστήματος, ήτοι ο ΔΕΣΦΑ,

¹⁰⁴ Βλ. άρθρο 70^Α του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹⁰⁵ Βλ. άρθρο 1 παρ.1 της Πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, όπως αυτή τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με την υπ' αριθ. 1435/2020 απόφαση της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β 4802).

¹⁰⁶ Βλ. άρθρο 4 παρ. 3 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹⁰⁷ Βλ. άρθρα 66 παρ. 3, 71 και 81-83 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

και αφετέρου οι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Χρηστών ΕΣΦΑ, που επιθυμούν να κάνουν χρήση της εγκατάστασης ΥΦΑ, άλλως οι Χρήστες ΥΦΑ. Οι Χρήστες ΥΦΑ θα πρέπει να είναι ταυτόχρονα και Χρήστες Μεταφοράς, δηλαδή να διαθέτουν έγκυρη Σύμβαση Μεταφοράς με τον ΔΕΣΦΑ, αφού για την παροχή της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ αποτελεί προϋπόθεση, πέραν της δέσμευσης δυναμικότητας αεριοποίησης στην εγκατάσταση ΥΦΑ, και η δέσμευση αντίστοιχης μεταφορικής ικανότητας σε αδιάλειπτη βάση στο συγκεκριμένο σημείο εισόδου του ΕΣΜΦΑ, μέσω του οποίου θα εγχυθεί στο ΕΣΜΦΑ το αεριοποιημένο φυσικό αέριο.

Για την σύναψη της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, κάθε Χρήστης ΕΣΦΑ (εφεξής Χρήστης ΥΦΑ) υποβάλλει εγγράφως στον ΔΕΣΦΑ σχετικό αίτημα για την σύναψη αυτής, κατά το πρότυπο, που περιλαμβάνεται ως παράρτημα 1 στην Πρότυπη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, συνυποβάλλοντας όλα τα έγγραφα, που προβλέπονται στο εν λόγω παράρτημα. Ο ΔΕΣΦΑ αποφαινεται επί της αποδοχής της αίτησης, αφού εξετάσει την πληρότητα των υποβληθέντων στοιχείων, εντός πέντε εργασίμων ημερών. Εντός δέκα εργασίμων ημερών από την παραλαβή της αίτησης, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται είτε να καλέσει τον Χρήστη προς υπογραφή της σύμβασης, είτε σε συμπλήρωση των στοιχείων ή σε τροποποίηση της αίτησης, οπότε σε περίπτωση που ο Χρήστης ανταποκριθεί θετικά στο αίτημα του ΔΕΣΦΑ για συμπλήρωση ή τροποποίηση της αίτησης, η σύμβαση υπογράφεται εντός πέντε εργασίμων ημερών από την υποβολή των νέων στοιχείων. Όπως και στην περίπτωση της Σύμβασης Μεταφοράς, οι στενές προθεσμίες που τίθενται από τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ για την εξέταση των αιτήσεων των Χρηστών ΥΦΑ για την σύναψη της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ συνδέονται με την υποχρέωση του ΔΕΣΦΑ περί διασφάλισης της πρόσβασης των Χρηστών στο δίκτυο, κατά τα προεκτεθέντα.

1.3 Θεσμικό πλαίσιο της σύμβασης

Όπως και στην περίπτωση της Σύμβασης Μεταφοράς, πέραν των συμβατικών όρων, που περιέχονται στη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, επ' αυτής εφαρμόζεται το σύνολο των εθνικών και ενωσιακών διατάξεων, που διέπουν την αγορά του φυσικού αερίου, με τις διατάξεις που αφορούν σε θέματα πρόσβασης στο ΕΣΦΑ, να έχουν εξέχουσα σημασία¹⁰⁸. Έτσι, συμπληρωματικώς προς τα νομοθετήματα, που αναφέρθηκαν ανωτέρω¹⁰⁹ για την περίπτωση της Σύμβασης Μεταφοράς¹¹⁰, στην περίπτωση της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ εφαρμόζεται το **Εγχειρίδιο Δημοπρασιών ΥΦΑ**, όπως αυτό

¹⁰⁸ Βλ. άρθρο 3 παρ. 5 της Πρότυπης Σύμβασης Πλαίσιο Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, η οποία παραπέμπει ευθέως στις διατάξεις του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και την κείμενη νομοθεσία.

¹⁰⁹ Βλ. κεφάλαιο Α παράγραφο 1.3

¹¹⁰ Βλ. ανωτέρω στο ίδιο κεφάλαιο της παρούσας, υποπαράγραφος 1.3 της παραγράφου Α

εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 1436/2020 απόφαση της ΡΑΕ, με το οποίο ορίζονται οι λεπτομέρειες διεξαγωγής δημοπρασιών ΥΦΑ, μέσω των οποίων εκπονείται ο ετήσιος προγραμματισμός εκφόρτωσης πλοίων ΥΦΑ από τον ΔΕΣΦΑ¹¹¹, καθώς και ο **Κανονισμός Πιστοποίησης Πλοίων ΥΦΑ**, όπως αυτός εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. αριθ. Δ3/Α/οικ. 13761/20.8.2014 απόφαση των Υπουργών Ενέργειας, Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής και Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας¹¹², με τον οποίο θεσπίζονται οι αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές της εκφόρτωσης ή της φόρτωσης πλοίων ΥΦΑ στην Εγκατάσταση ΥΦΑ, καθώς και κάθε άλλο τεχνικό ζήτημα σχετικό με την έγχυση ΥΦΑ στην ή από την Εγκατάσταση ΥΦΑ. Τέλος τα ζητήματα σχετικά με τον τρόπο και την διαδικασία επικοινωνίας μεταξύ του ΔΕΣΦΑ, του πλοίου ΥΦΑ και του Χρήστη ΥΦΑ και τεχνικά ζητήματα σχετικά με την προσέγγιση, την σύνδεση και αποσύνδεση του πλοίου ΥΦΑ του πλοίου ΥΦΑ ρυθμίζονται από το **Εγχειρίδιο «Διαδικασίες Εγκατάστασης ΥΦΑ»**, το οποίο έχει καταρτιστεί από τον ΔΕΣΦΑ¹¹³.

1.4 Νομική φύση της σύμβασης

Όπως προεκτέθηκε, αντικείμενο της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ είναι η παροχή εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ αφενός, όπως αυτή εξειδικεύεται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, και αφετέρου η καταβολή εκ μέρους του Χρήστη ΕΣΦΑ του προβλεπόμενου ανταλλάγματος (αμοιβής) για την τοιαύτη παροχή υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι δια της εν λόγω σύμβασης γεννώνται εκατέρωθεν υποχρεώσεις μεταξύ των συμβαλλομένων, η Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ είναι αμφοτεροβαρής σύμβαση. Περαιτέρω, δεδομένου ότι για την γέννηση των εκατέρωθεν υποχρεώσεων αρκεί μόνον η συμφωνία των μερών, η Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ αποτελεί συναινετική σύμβαση. Επίσης, η Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ είναι ενοχική σύμβαση, τούτο δε διότι ο ΔΕΣΦΑ κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του που απορρέουν από τη σύμβαση «αποκτά αποκλειστικά το δικαίωμα κατοχής του φυσικού αερίου που του παραδίδεται και σε καμία περίπτωση δικαίωμα κυριότητας επί του διακινούμενου μέσω του ΕΣΦΑ φυσικού αερίου»¹¹⁴.

Μια άλλη ιδιαίτερα σημαντική διάσταση σε σχέση με την νομική φύση της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ είναι ο χαρακτήρας της ως αναγκαστικής σύμβασης, κυρίως από την πλευρά του ΔΕΣΦΑ, ο οποίος με δεδομένο τον θεσμικό ρόλο που του έχει ανατεθεί αλλά και της φύσης των υπηρεσιών που παρέχει ως κοινωφελούς χαρακτήρα, ουδεμία

¹¹¹ Βλ. άρθρο 81 του Διαχείρισης ΕΣΦΑ και ιδίως την παρ. 14 Β, η οποία παραπέμπει ευθέως στο Εγχειρίδιο Δημοπρασιών ΥΦΑ.

¹¹² Βλ. την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 69 παρ. 4 του Ν. 4001/2011 για την έκδοση του εν λόγω Κανονισμού

¹¹³ Βλ. άρθρο 67 παρ. 5 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹¹⁴ Βλ. άρθρο 3 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

ελευθερία διαθέτει ως προς την επιλογή των αντισυμβαλλομένων του, αφού υποχρεούται να παρέχει πρόσβαση σε όλους τους χρήστες στο σύστημα, συμπεριλαμβανομένης και της εγκατάστασης ΥΦΑ, με τον πλέον οικονομικό, διαφανή και άμεσο τρόπο. Ειδικότερα, ο ΔΕΣΦΑ κατά την εξέταση των αιτήσεων των Χρηστών ΥΦΑ για την σύναψη Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ δεν προβαίνει σε επιλογή Χρηστών αλλ' αποκλειστικώς σε έλεγχο περί τη πλήρωσης ή μη των νομίμων προϋποθέσεων για την υπογραφή της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, η απόρριψη δε του αιτήματος του Χρήστη ΥΦΑ γνωστοποιείται εγγράφως σ' αυτόν, φέρει ειδική τεκμηρίωση και κοινοποιείται και στη ΡΑΕ. Περαιτέρω, κατά την διεξαγωγή των δημοπρασιών ΥΦΑ για την διάθεση των τυποποιημένων χρονοθυρίδων ΥΦΑ και της συμπληρωματικής δυναμικότητας ΥΦΑ στους Χρήστες ΥΦΑ στο πλαίσιο του ετήσιου προγραμματισμού¹¹⁵, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να εξετάζει και να κατατάσσει τις προσφορές των Χρηστών ΥΦΑ με βάση το προσφερόμενο μοναδιαίο τίμημα κατατάσσοντας αυτές κατά φθίνουσα σειρά, σε περίπτωση δε ταυτότητας των προσφορών κατατάσσει αυτές με αύξουσα σειρά του χρόνου υποβολής τους. Ως εκ τούτου, ο ΔΕΣΦΑ, διαθέτοντας κατ' ουσίαν ενοχή εκ του νόμου, υποχρεούται να διαθέτει τις τυποποιημένες χρονοθυρίδες ΥΦΑ και την συμπληρωματική δυναμικότητα, που αποτελούν αντικείμενο δημοπρασίας, επί τη βάσει των δύο συγκεκριμένων κριτηρίων που τίθενται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, ήτοι το ύψος του προσφερομένου μοναδιαίου τιμήματος και, σε περίπτωση ταυτότητας μεταξύ δύο προσφορών, την χρονολογική σειρά υποβολής της κάθε προσφοράς. Σε περίπτωση δε εσφαλμένης κατάταξης των προσφορών, συντρέχουν λόγοι ματαίωσης ή ακύρωσης της Δημοπρασίας ΥΦΑ.

Μια ακόμη έκφανση της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, η οποία συνδέεται άμεσα και με το χαρακτηριστικό της ως αναγκαστικής σύμβασης, είναι η φύση αυτής ως σύμβασης προσχώρησης, με δεδομένο ότι οι όροι αυτής είναι προδιατυπωμένοι, χωρίς δυνατότητα ατομικής διαπραγματεύσεως των επιμέρους όρων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Ωστόσο, πρόκειται για μια ιδιότυπη σύμβαση προσχώρησης, όπου ναι μεν οι όροι αυτής καταρτίζονται από τον έναν εκ των δύο συμβαλλομένων, τον ΔΕΣΦΑ, πλην, όμως, η διαμόρφωση αυτών δεν γίνεται σε πλαίσιο απόλυτης ελευθερίας, αλλ' αντιθέτως σε ένα πλαίσιο απολύτως αυστηρό, αφού αυτοί πρέπει να συνάδουν με το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την λειτουργία του ιδίου του ΔΕΣΦΑ και ολόκληρο εν γένει τομέα της μεταφοράς φυσικού αερίου, κατά τρόπο αναγκαστικό και αυστηρά ρυθμιζόμενο κατά τα προεκτεθέντα. Προς τούτο άλλωστε τα σχέδια των προτύπων συμβάσεων, που καταρτίζονται από τον ΔΕΣΦΑ υπόκεινται σε έγκριση από τη ΡΑΕ, η οποία υπό τον εποπτικό ρόλο της ελέγχει την εναρμόνιση των όρων των προτύπων συμβάσεων με το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο, ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση στο σύστημα επί ίσοις όροις

¹¹⁵ Βλ. αναλυτικότερα κατωτέρω υποπαράγραφο «2.1 Υποχρεώσεις Διαχειριστή»

και η αποφυγή διακρίσεων μεταξύ των Χρηστών, στοιχεία τα οποία αποτελούν θεμέλιο λίθο για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς.

Τέλος, κατ' αναλογία προς τη Σύμβαση Μεταφοράς, θα μπορούσαμε να πούμε ότι και Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ αποτελεί ιδιώνυμη σύμβαση λόγω ακριβώς του ιδιαίτερου και περίπλοκου κατά τα προεκτεθέντα θεσμικού πλαισίου, που τη διέπει, όπου τυχόν κενά στην ρύθμιση αυτής θα πρέπει να καλυφθούν από τις διατάξεις του γενικού ενοχικού δικαίου.

2. Συμβατικές υποχρεώσεις των συμβαλλομένων

2.1 Υποχρεώσεις Διαχειριστή

2.1.1 Βασική υπηρεσία ΥΦΑ

Η βασική υποχρέωση που αναλαμβάνει ο ΔΕΣΦΑ με τη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, είναι η παροχή της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, η οποία περιλαμβάνει **(α)** την Εκφόρτωση ΥΦΑ, συνιστάμενη στη σύνδεση του πλοίου ΥΦΑ, στην έγχυση του ΥΦΑ στην εγκατάσταση και στην αποσύνδεση του πλοίου ΥΦΑ, **(β)** την προσωρινή αποθήκευση ΥΦΑ, η οποία συνίσταται στη διάθεση στον Χρήστη ΥΦΑ αποθηκευτικού χώρου στην εγκατάσταση ΥΦΑ, **(γ)** την αεριοποίηση του φορτίου ΥΦΑ και την έγχυσή του στο ΕΣΜΦΑ μέσω του σημείου εισόδου ΥΦΑ και **(δ)** την εκτέλεση των απαραίτητων μετρήσεων¹¹⁶. Όπως προεκτέθηκε, η βασική υπηρεσία ΥΦΑ δεν περιγράφεται αναλυτικώς στην Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, αλλά γίνεται ευθεία παραπομπή στις οικείες διατάξεις του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

Για την παροχή της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, ο ΔΕΣΦΑ προβαίνει σε ετήσιο προγραμματισμό, ο οποίος περιλαμβάνει, αφενός τον προγραμματισμό εκφόρτωσης φορτίων ΥΦΑ και αφετέρου τη δέσμευση δεσμοποιημένης δυναμικότητας ΥΦΑ. Ο ετήσιος προγραμματισμός διενεργείται μέσω δημοπρασίας με την χρήση ηλεκτρονικού βήθρου. Η δημοπρασία διενεργείται σε δύο φάσεις: στην πρώτη φάση διατίθενται οι τυποποιημένες χρονοθυρίδες ΥΦΑ, ενώ στη δεύτερη φάση η συμπληρωματική δυναμικότητα ΥΦΑ. Στο πλαίσιο της διεξαγωγής των δημοπρασιών ΥΦΑ, ο ΔΕΣΦΑ προβαίνει σε προσδιορισμό των χαρακτηριστικών και του αριθμού των τυποποιημένων χρονοθυρίδων ΥΦΑ για κάθε έτος, λαμβάνοντας υπόψη τα τεχνικά χαρακτηριστικά της εγκατάστασης ΥΦΑ, και ιστορικά στοιχεία των τελευταίων τριών ετών σε σχέση με το μέγεθος των φορτίων ΥΦΑ, που εκφορτώθηκαν στην Εγκατάσταση ΥΦΑ, την ανάγκη μεγιστοποίησης της χρήσης της

¹¹⁶ Βλ. άρθρο 66 παρ. 2 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

Εγκατάστασης ΥΦΑ και την ισότιμη πρόσβαση των Χρηστών. Περαιτέρω, ο ΔΕΣΦΑ μπορεί να επιμερίζει το έτος σε μικρότερα χρονικά διαστήματα, τις λεγόμενες Περιόδους Προγραμματισμού, για καθεμιά από τις οποίες διαθέτει συγκεκριμένο αριθμό τυποποιημένων χρονοθυρίδων ΥΦΑ, οι οποίες μπορεί να διαθέτουν και διαφορετικά χαρακτηριστικά. Για τον καθορισμό των Περιόδων Προγραμματισμού ο ΔΕΣΦΑ λαμβάνει υπόψη την ετήσια και εποχική ζήτηση φυσικού αερίου στο ΕΣΦΑ της τελευταίας τριετίας.

Οι λεπτομέρειες σχετικά με τη διενέργεια των δημοπρασιών ΥΦΑ εξειδικεύονται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και στο Εγχειρίδιο Δημοπρασιών ΥΦΑ¹¹⁷.

Περαιτέρω, εφόσον υφίσταται διαθέσιμη δυναμικότητα στην Εγκατάσταση ΥΦΑ, η παροχή της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ μπορεί να γίνεται και επί τη βάση μηνιαίου προγραμματισμού, στον οποίο προβαίνει ο ΔΕΣΦΑ, βασιζόμενος στις αιτήσεις εγκατάστασης ΥΦΑ τις οποίες υποβάλλουν οι Χρήστες ΥΦΑ και τις αντίστοιχες μηνιαίες δηλώσεις ΥΦΑ, οι οποίες προϋποθέτουν την έγκριση των σχετικών αιτήσεων ΥΦΑ από τον ΔΕΣΦΑ. Ο ΔΕΣΦΑ, κατά την αξιολόγηση των αιτήσεων ΥΦΑ οφείλει να τηρεί τη σειρά χρονικής προτεραιότητας υποβολής τους, αξιολογεί δε αυτές παράλληλα με την αίτηση αδιάλειπτων υπηρεσιών μεταφοράς για το σημείο εισόδου ΥΦΑ, την οποία πρέπει να υποβάλλουν οι Χρήστες ταυτόχρονα με την αίτηση ΥΦΑ. Απόρριψη δε της αίτησης ΥΦΑ χωρεί μόνο για τους ρητώς προβλεπόμενους στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ λόγους, οι οποίοι συνδέονται είτε με τον τύπο και την διαδικασία υποβολής της αίτησης είτε με αντικειμενική αδυναμία του ΔΕΣΦΑ να ικανοποιήσει το αίτημα του χρήστη (έλλειψη δυναμικότητας, έλλειψη αποθηκευτικού χώρου, αδυναμία εκφόρτωσης κλπ.).

2.1.2 Πρόσθετες και λοιπές υπηρεσίες

Πέραν της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, ο ΔΕΣΦΑ δύναται να παρέχει στους Χρήστες ΥΦΑ και πρόσθετες υπηρεσίες ΥΦΑ, όπως υπηρεσίες αδρανοποίησης, εκτόπισης αδρανούς αερίου κλπ. Οι πρόσθετες υπηρεσίες ορίζονται από τον ΔΕΣΦΑ, οποίος υποχρεούται να τις δημοσιεύει στην ιστοσελίδα του, καθώς και τα αντίστοιχα τιμολόγια. Οι εν λόγω υπηρεσίες δεν αποτελούν αντικείμενο της πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, αλλά για την παροχή τους υπογράφεται ξεχωριστή σύμβαση μεταξύ του ΔΕΣΦΑ και των Χρηστών¹¹⁸. Περαιτέρω, πέραν του προσωρινού αποθηκευτικού χώρου που διαθέτει ο ΔΕΣΦΑ στους Χρήστες ΥΦΑ, στο πλαίσιο παροχής της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, ο ΔΕΣΦΑ δύναται να διαθέτει πρόσθετο αποθηκευτικό χώρο στους Χρήστες ΥΦΑ σε μηνιαία βάση (τμήμα του διαθέσιμου αποθηκευτικού χώρου, που δεν έχει διατεθεί στους Χρήστες ΥΦΑ στο πλαίσιο παροχής της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ κατά τον ετήσιο ή μηνιαίο

¹¹⁷ Βλ. άρθρα 81-83 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, καθώς και την υπ' αριθ. 1436/2020 απόφαση της ΡΑΕ, με την οποία εγκρίθηκε το Εγχειρίδιο Δημοπρασιών ΥΦΑ.

¹¹⁸ Βλ. άρθρο 72 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

προγραμματισμό)¹¹⁹ κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 76 του Κώδικα Διαχείρισης του ΕΣΦΑ.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ΔΕΣΦΑ γνωστοποιεί τον διαθέσιμο πρόσθετο αποθηκευτικό χώρο της Εγκατάστασης ΥΦΑ και οι Χρήστες ΥΦΑ δύνανται, κατόπιν υποβολής σχετικού αιτήματος, να λάβουν πρόσθετο αποθηκευτικό χώρο.

2.1.3 Παρεπόμενες υποχρεώσεις Διαχειριστή

Από την ερμηνεία των όρων της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και των λοιπών διατάξεων, που διέπουν την πρόσβαση στο ΕΣΦΑ, συνάγεται ότι ο ΔΕΣΦΑ, εκτός από την υποχρέωση παροχής της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, αναλαμβάνει και κάποιες παρεπόμενες υποχρεώσεις, οι οποίες συνδέονται με την εκπλήρωση της τελευταίας.

Η βασικότερη εκ των παρεπομένων υποχρεώσεων είναι η υποχρέωση πληροφόρησης των Χρηστών σχετικά με όλες τις επιμέρους διαδικασίες, που συνδέονται με την παροχή της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, μέσω του ηλεκτρονικού πληροφοριακού συστήματος ΕΣΦΑ, καθώς και η υποχρέωση δημοσιοποίησης των στοιχείων, που προβλέπονται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Για παράδειγμα, κατά τη διενέργεια των δημοπρασιών ΥΦΑ, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να ανακοινώνει τις ημέρες έναρξης της πρώτης και δεύτερης φάσης της σχετικής δημοπρασίας ΥΦΑ, τον αριθμό και τα χαρακτηριστικά των τυποποιημένων χρονοθυρίδων ΥΦΑ που διατίθενται για κάθε περίοδο προγραμματισμού, το ανώτατο όριο συνεχούς δυναμικότητας το οποίο μπορεί να διατεθεί σε κάθε χρήστη κατά τη δεύτερη φάση της δημοπρασίας ΥΦΑ, τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της δημοπρασίας ΥΦΑ κλπ. Ακόμη, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να ενημερώνει τους Χρήστες ΥΦΑ σχετικά με τον διαθέσιμο πρόσθετο αποθηκευτικό χώρο σε μηνιαία και ημερήσια βάση εντός των προθεσμιών, που προβλέπονται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ¹²⁰, τον ελάχιστο ημερήσιο ρυθμό αεριοποίησης, το άθροισμα του ημερήσιου αποθέματος ΥΦΑ των Χρηστών κλπ¹²¹. Περαιτέρω, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται με αιτιολογημένη απόφασή του και εφόσον συντρέχουν οι συγκεκριμένες προϋποθέσεις, που προβλέπονται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, να προβαίνει σε αποδέσμευση της μη χρησιμοποιούμενης δεσμευμένης δυναμικότητας αεριοποίησης στην εγκατάσταση ΥΦΑ¹²². Η εν λόγω διαδικασία αποδέσμευσης δυναμικότητας λειτουργεί ως δικλείδα ασφαλείας, η οποία επιτρέπει στον ΔΕΣΦΑ να παρεμβαίνει σε περιπτώσεις απόπειρας στρέβλωσης του ανταγωνισμού από Χρήστες ΥΦΑ, οι οποίοι έχουν προβεί σε δέσμευση δυναμικότητας αεριοποίησης την οποία

¹¹⁹ Βλ. άρθρα 69 παρ. 7 σε συνδυασμό με άρθρα 76, 76^Α-76^Γ του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹²⁰ Βλ. άρθρα 76^Α και 76^Β του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹²¹ Βλ. άρθρο 102 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹²² Βλ. άρθρο 74 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

σκοπίμως δεν χρησιμοποιούν προκειμένου να στερήσουν από τους ανταγωνιστές τους την πρόσβαση στην Εγκατάσταση ΥΦΑ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περίπτωση της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, ο ΔΕΣΦΑ δεν έχει τις ίδιες αυστηρές υποχρεώσεις ελέγχου περί του εάν το παραδιδόμενο ΥΦΑ πληροί τις καθορισμένες προδιαγραφές ποιότητας, όπως οφείλει να κάνει σε σχέση με το αέριο που παραδίδεται στα σημεία εισόδου και εξόδου του ΕΣΜΦΑ, καθώς η τοιαύτη υποχρέωση βαρύνει αποκλειστικώς τον Χρήστη ΥΦΑ. Ειδικότερα, σε περίπτωση που το παραδιδόμενο ΥΦΑ δεν πληροί τις καθορισμένες προδιαγραφές ποιότητας, ο ΔΕΣΦΑ δικαιούται να αρνηθεί την έγχυση αυτού στην Εγκατάσταση ΥΦΑ.

Τέλος, ειδικότερη υποχρέωση του ΔΕΣΦΑ αποτελεί και η υποχρέωση εχεμύθειας, σύμφωνα με την οποία ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να μην κοινοποιεί άλλως δημοσιοποιεί τις εμπορικά ευαίσθητες πληροφορίες, που περιέρχονται σε γνώση του στο πλαίσιο εκτέλεσης των Συμβάσεων Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ και της, εν γένει, άσκησης των αρμοδιοτήτων του¹²³. Συνεπώς, ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να τηρεί μια ισορροπία μεταξύ την υποχρέωσης πληροφόρησης που υπέχει έναντι των Χρηστών του ΕΣΦΑ και των Διαχειριστών ΑΣΦΑ ή δικτύων διανομής, που συνδέονται με το ΕΣΦΑ και της υποχρέωσης εχεμύθειας που υπέχει έναντι εκάστου αντισυμβαλλομένου Χρήστη του ΕΣΦΑ.

Οι ως άνω υποχρεώσεις συνδέονται άμεσα με την γενικής ισχύος υποχρέωση που υπέχει ο ΔΕΣΦΑ, η οποία διέπει εν γένει την δραστηριότητα της μεταφοράς φυσικού αερίου και συνίσταται στην παροχή πρόσβασης στο ΕΣΦΑ κατά τρόπο διαφανή, επί ίσοις όροις και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των Χρηστών του ΕΣΦΑ και την βέλτιστη και ασφαλέστερη λειτουργία του ΕΣΦΑ, με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και την αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Ορθή τήρηση των ως άνω επιμέρους υποχρεώσεων εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ συμβάλλουν στην εκπλήρωση της γενικότερης υποχρέωσης που υπέχει λόγω του θεσμικού ρόλου, που του έχει ανατεθεί εκ του νόμου, ιδίως δε η υποχρέωση πληροφόρησης και δημοσιοποίησης των στοιχείων, που ορίζει η κείμενη νομοθεσία, λειτουργεί και ως ασφαλιστική δικλείδα, μέσω της οποίας καθίσταται εφικτός ο έλεγχος του ΔΕΣΦΑ για τον τρόπο εκπλήρωσης των αρμοδιοτήτων του.

2.2 Υποχρεώσεις χρήστη

2.2.1 Κύρια υποχρέωση χρήστη

Όπως και στη Σύμβαση Μεταφοράς, η κυριότερη υποχρέωση την οποία αναλαμβάνει ο Χρήστης ΥΦΑ με την σύναψη της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ και υπέχει έναντι

¹²³ Βλ. άρθρο 11 Πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ σε συνδυασμό τα άρθρα 62 παρ. 5 και 66 του Ν. 4001/2011.

του ΔΕΣΦΑ, είναι η εμπρόθεσμη καταβολή συγκεκριμένου ανταλλάγματος, και τυχόν άλλων οικονομικών υποχρεώσεων, που απορρέουν από τη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ και την κείμενη νομοθεσία, για την παροχή εκ μέρους του τελευταίου της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ¹²⁴.

Ομοίως, όπως και στη Σύμβαση Μεταφοράς, το οφειλόμενο αντάλλαγμα εκ μέρους του Χρήστη ΥΦΑ δεν προσδιορίζεται στη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, αλλ' υπολογίζεται και τιμολογείται με βάση τα οριζόμενα στον Κανονισμό Τιμολόγησης και το Εγκεκριμένο Τιμολόγιο Χρήσης του ΕΣΦΑ, που εκδίδονται από τη ΡΑΕ μετά από εισήγηση του ΔΕΣΦΑ.

Έτσι, και στην περίπτωση της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ γίνεται μια γενική περιγραφή του τρόπου και της διαδικασίας τιμολόγησης (η οποία γίνεται σε μηνιαία βάση με την έκδοση του σχετικού μηνιαίου τιμολογίου από τον ΔΕΣΦΑ), των ελαχίστων στοιχείων, που πρέπει να αναγράφονται στο μηνιαίο τιμολόγιο, των γενικών όρων πληρωμής και της προθεσμίας εξόφλησης του μηνιαίου τιμολογίου, καθώς και της διαδικασίας αμφισβήτησης του μηνιαίου τιμολογίου εκ μέρους του Χρήστη ΥΦΑ. Ως προς δε τις λεπτομέρειες τιμολόγησης, η Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ παραπέμπει ευθέως στις διατάξεις του Κανονισμού Τιμολόγησης και του Εγκεκριμένου Τιμολογίου Χρήσης του ΕΣΦΑ. Το Τιμολόγιο ΥΦΑ περιλαμβάνει τη χρέωση της Δυναμικότητας Αεριοποίησης ΥΦΑ που δεσμεύεται από το Χρήστη¹²⁵.

Πέραν της ανωτέρω υποχρέωσης, ο Χρήστης ΥΦΑ οφείλει, σύμφωνα με ρητή πρόβλεψη της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ και του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ¹²⁶ να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια, προκειμένου να διασφαλίζει ότι το ΥΦΑ που παραδίδεται στην Εγκατάσταση ΥΦΑ πληροί τις καθορισμένες προδιαγραφές ποιότητας φυσικού αερίου, του ΔΕΣΦΑ δικαιουμένου σε αντίθετη περίπτωση να αρνηθεί την έγχυση του ΥΦΑ στην εγκατάσταση.

2.2.2 Παρεπόμενες υποχρεώσεις χρήστη

Πέραν των ανωτέρω βασικών υποχρεώσεων, μια ιδιαίτερα σημαντική υποχρέωση, που υπέχει ο Χρήστης ΥΦΑ, σύμφωνα με τον Κώδικα Διαχείρισης, είναι η διάθεση σε τρίτους ενδιαφερόμενους Χρήστες ΥΦΑ είτε με εκχώρηση είτε με μίσθωση του μη χρησιμοποιούμενου μεγέθους ΥΦΑ, δηλαδή του τμήματος της δεσμευμένης δυναμικότητας αεριοποίησης, του πρόσθετου αποθηκευτικού χώρου, του χώρου προσωρινής

¹²⁴ Βλ. άρθρο 3 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ σε συνδυασμό με το άρθρο 70 Α παρ. 5 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹²⁵ Βλ. άρθρο 11 παρ. 6 του Κανονισμού Τιμολόγησης

¹²⁶ Βλ. άρθρο 3 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ σε συνδυασμό με το άρθρο 68 παρ. 1 και 3 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

αποθήκευσης ή χρονοθυρίδας ΥΦΑ, που εκτιμά ότι δε θα χρησιμοποιήσει για συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Η τοιαύτη διάθεση μπορεί να γίνει είτε μέσω του ηλεκτρονικού συστήματος συναλλαγών είτε με απ' ευθείας διαπραγμάτευση μεταξύ των Χρηστών ΥΦΑ, ταυτόχρονα δε με τη διάθεση του μη χρησιμοποιούμενου μεγέθους ΥΦΑ πραγματοποιείται διάθεση της αντίστοιχης δεσμευμένης μεταφορικής ικανότητας παράδοσης σε αδιάλειπτη βάση στο σημείο εισόδου ΥΦΑ του ΕΣΜΦΑ¹²⁷. Η εν λόγω υποχρέωση έχει θεσπισθεί προς αποτροπή των Χρηστών ΥΦΑ από απόπειρες στρέβλωσης του ανταγωνισμού, όπου ισχυροί παίκτες της αγοράς θα μπορούσαν να δεσμεύουν καταχρηστικώς δυναμικότητα αεριοποίησης στην Εγκατάσταση ΥΦΑ, προκειμένου να αποτρέψουν ή να παρεμποδίσουν την πρόσβαση των ανταγωνιστών τους στην Εγκατάσταση ΥΦΑ. Λειτουργεί δε συμπληρωματικά προς την υποχρέωση του ΔΕΣΦΑ να προβαίνει σε αποδέσμευση μη χρησιμοποιούμενης δυναμικότητας αεριοποίησης κατά τα προεκτεθέντα.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, ο Χρήστης ΥΦΑ υποχρεούται να ενημερώνει τον ΔΕΣΦΑ εντός συγκεκριμένων προθεσμιών για την προβλεπόμενη ώρα άφιξης του πλοίου ΥΦΑ στην Εγκατάσταση ΥΦΑ, να διευθετεί ο ίδιος κάθε ζήτημα σχετικό με τις λιμενικές αρχές και να υποβάλει στον ΔΕΣΦΑ αναγγελία άφιξης στο αγκυροβόλιο τη στιγμή που το πλοίο φτάνει στο προκαθορισμένο σημείο στη θαλάσσια περιοχή πλησίον της Εγκατάστασης ΥΦΑ, καθώς και να υπογράφει, από κοινού με τον ΔΕΣΦΑ, τη δήλωση ετοιμότητας προς έγχυση¹²⁸.

Όπως και στην περίπτωση της Σύμβασης Μεταφοράς, έτσι και στη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ η ομαλή εκτέλεση αυτής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την σύμπραξη του Χρήστη ΥΦΑ σε όλα τα στάδια παροχής της Βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, τυχόν δε παράβαση των παρεπομένων υποχρεώσεων εκ μέρους του μπορεί να οδηγήσει σε επιβάρυνση αυτού, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω.

3. Ανώμαλη εξέλιξη της συμβατικής σχέσης

3.1. Ευθύνη των μερών

3.1.1 Ευθύνη του διαχειριστή

Το ζήτημα της ευθύνης των μερών από την εκτέλεση της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ ρυθμίζεται στο άρθρο 6 αυτής. Λαμβάνοντας υπόψη τους όρους της σύμβασης και το γενικότερο θεσμικό πλαίσιο, που την διέπει, ευθύνη του ΔΕΣΦΑ έναντι του Χρήστη ΥΦΑ μπορεί να γεννηθεί σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης της βασικής

¹²⁷ Βλ. άρθρο 73B του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹²⁸ Βλ. άρθρο 67 παρ. 3, 4 και 6 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

υπηρεσίας ΥΦΑ, καθώς και των παρεπομένων υποχρεώσεων που απορρέουν είτε από τους όρους της σύμβασης είτε από τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και τα λοιπά νομοθετήματα, που διέπουν τη σύμβαση.

Ειδικότερα, όπως και στην περίπτωση της Σύμβασης Μεταφοράς, με την Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ τίθενται δύο περιορισμοί στην έκταση της ευθύνης, ένας ποιοτικός και ένας ποσοτικός. Από ποιοτικής πλευράς, με την παράγραφο 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης, η ευθύνη των μερών περιορίζεται στην αποκατάσταση της θετικής περιουσιακής ζημίας, την οποία ενδέχεται να υποστούν από την υπαίτια παράβαση των όρων της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, της κείμενης νομοθεσίας, εξαιρώντας την αποθετική ζημία¹²⁹. Έτσι, πέρα από το αντικειμενικό στοιχείο της παράβασης των όρων της σύμβασης, για την θεμελίωση ευθύνης προς αποκατάσταση της θετικής ζημίας, απαιτείται συνδρομή και του υποκειμενικού στοιχείου της υπαιτιότητας, κατ' εφαρμογήν της αρχής της υπαιτιότητας, που διαπνέει το δίκαιό μας¹³⁰. Από ποσοτικής πλευράς, με την παρ. 4 του άρθρου 6 της Σύμβασης, η αποζημιωτική ευθύνη των μερών περιορίζεται μέχρι του ποσού του ενός εκατομμυρίου ευρώ (1.000.000) Ευρώ κατ' έτος¹³¹. Ο ποσοτικός αυτός περιορισμός αφορά μόνο τις περιπτώσεις που η ζημιολογία πράξη οφείλεται σε ελαφρά αμέλεια των συμβαλλομένων μερών, καθ' όσον οι περιπτώσεις του δόλου και της βαριάς αμέλειας εξαιρούνται ρητώς από τον ποσοτικό αυτό περιορισμό. Το ποσοτικό αυτό όριο καταλαμβάνει κατά ρητή πρόβλεψη στη Σύμβαση τους προστηθέντες των συμβαλλομένων μερών, καθώς και την περίπτωση της αδικοπρακτικής ευθύνης. Ο ίδιος προβληματισμός γεννάται και εδώ σχετικά με την εγκυρότητα του όρου περί περιορισμού της ευθύνης των μερών στην αποκατάσταση μόνον της θετικής περιουσιακής ζημίας, αν λάβουμε υπόψη την αρχή περί πλήρους αποκαταστάσεως, η οποία έχει υιοθετηθεί από τον ελληνικό ΑΚ και την έλλειψη ειδικότερης αντίθετης διάταξης στο ενωσιακό και εθνικό δίκαιο της ενέργειας¹³². Βέβαια, δεδομένου ότι η επίμαχη παράγραφος με την οποία θεσπίζεται ο εν λόγω ποιοτικός περιορισμός παραπέμπει ευθέως στην δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, η οποία εξαιρεί ρητώς τις περιπτώσεις του δόλου και της βαριάς αμέλειας από τον περιορισμό της ευθύνης των μερών, σε πλήρη συμφωνία με τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις των ΑΚ 332 και 334, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αντιστοίχως και η περίπτωση του ποιοτικού περιορισμού στην ευθύνη των μερών, που τίθεται με την παράγραφο 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης Μεταφοράς αφορά μόνον τις περιπτώσεις της ελαφράς αμέλειας. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση δόλου ή βαριάς αμέλειας, τα μέρη θα υποχρεούνται σε πλήρη αποκατάσταση της ζημίας, τόσο της θετικής όσο και της αποθετικής ανεξαρτήτως ποσού.

¹²⁹ Βλ. Άρθρο 6 παρ. 1 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

¹³⁰ Βλ. Σταθόπουλο Μ., *Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου*, 2002, σελ. 127 και 163

¹³¹ Βλ. άρθρο 6 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Μεταφοράς

¹³² Βλ. Σταθόπουλο Μ., *ό.π.* σελ. 188

Περαιτέρω, στη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ αναφέρονται ενδεικτικώς κάποιες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες μπορεί να θεμελιώσουν ευθύνη προς αποζημίωση σε βάρος του ΔΕΣΦΑ όπως **α)** η πρόκληση απωλειών ΥΦΑ, εξαιρουμένων των απωλειών που σχετίζονται με τις λειτουργικές ανάγκες της εγκατάστασης ΥΦΑ και εμπίπτουν στο άρθρο 80 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και **β)** η πρόκληση ζημιών κατά την παραλαβή ΥΦΑ (βραχίονες σύνδεσης πλοίου με τερματικό σταθμό)¹³³.

Περαιτέρω, στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ προβλέπεται μια ειδικότερη περίπτωση ευθύνης του ΔΕΣΦΑ, ήτοι η περίπτωση της άρνησης πρόσδεσης ή εκφόρτωσης ΥΦΑ εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ κατά παρέκκλιση από τον τελικό μηνιαίο προγραμματισμό. Στην περίπτωση αυτή ο ΔΕΣΦΑ υποχρεούται να καταβάλει στον Χρήστη ΥΦΑ τις λεγόμενες σταλίες, ο υπολογισμός των οποίων προβλέπεται ρητώς στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ¹³⁴.

3.1.2 Ευθύνη του Χρήστη

Όπως στην περίπτωση του ΔΕΣΦΑ, αντίστοιχα στην περίπτωση του Χρήστη ΥΦΑ, ευθύνη αυτού έναντι του ΔΕΣΦΑ μπορεί να γεννηθεί σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης της κύριας υποχρέωσής του περί εμπρόθεσμης καταβολής της προβλεπόμενης στην σύμβαση αμοιβής και περί παράδοσης φυσικού αερίου στην εγκατάσταση ΥΦΑ, το οποίο πληροί τις καθορισμένες προδιαγραφές ποιότητας.

Οι προαναφερόμενοι περιορισμοί ως προς την έκταση της ευθύνης του ΔΕΣΦΑ ισχύουν και για τον Χρήστη ΥΦΑ με μόνη διαφορά ότι προϋπόθεση για την θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης εκ μέρους του Χρήστη ΥΦΑ αποτελεί η τήρηση εκ μέρους του τελευταίου συγκεκριμένης διαδικασίας τεκμηρίωσης. Ειδικότερα, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 6 της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, ο Χρήστης ΥΦΑ θα πρέπει να υποβάλει στον ΔΕΣΦΑ εγγράφως σχετικό αίτημα χορήγησης πληροφοριών και στοιχείων, στο δε αίτημά του ο Χρήστης ΥΦΑ θα πρέπει να προσδιορίζει τη φύση του ζημιογόνου αποτελέσματος και τον χρόνο επέλευσής του, το ύψος της ζημίας, καθώς και τυχόν έξοδα και δαπάνες αποκατάστασης στις οποίες προέβη και θεωρεί ότι θα πρέπει να ικανοποιηθούν από τον ΔΕΣΦΑ.

Περαιτέρω, στη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ αναφέρονται ενδεικτικώς κάποιες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες μπορεί να θεμελιώσουν ευθύνη προς αποζημίωση σε βάρος του Χρήστη ΥΦΑ όπως **α)** η πρόσκρουση πλοίου ΥΦΑ στις εγκαταστάσεις του τερματικού σταθμού ΥΦΑ του ΔΕΣΦΑ και **β)** η περίπτωση της περιβαλλοντικής ρύπανσης, που οφείλεται σε πλοίο ΥΦΑ πλοιοκτησίας ή εφοπλισμού του Χρήστη ΥΦΑ, ενώ προκειμένου να

¹³³ Βλ. άρθρο 6 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ

¹³⁴ Βλ. άρθρο 67 παρ. 10 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

διασφαλιστεί η πλήρης κάλυψη του ΔΕΣΦΑ σε αυτούς τους δύο γενεσιουργούς λόγους ευθύνης, έχει προβλεφθεί ήδη με την Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ σωρευτική αναδοχή χρέους του Χρήστη ΥΦΑ με τον πλοιοκτήτη ή εφοπλιστή του πλοίου ΥΦΑ¹³⁵.

Πέραν των προβλεπομένων στη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ προβλέπονται και κάποιες ειδικότερες περιπτώσεις ευθύνης του Χρήστη ΥΦΑ, οι οποίες οδηγούν σε επιβάρυνση αυτού με ειδικές χρεώσεις, όπως:

α) Η χρέωση υπέρβασης χρόνου εκφόρτωσης, ο οποίος (χρόνος εκφόρτωσης) ορίζεται ρητά στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ σε δύο ημέρες. Η εν λόγω χρέωση επιβάλλεται στον Χρήστη ΥΦΑ, όχι σε κάθε περίπτωση υπέρβασης του εν λόγω χρόνου, αλλά μόνον εάν η καθυστέρηση της εκφόρτωσης αφενός δεν οφείλεται σε λόγο ανωτέρας βίας και αφετέρου υποχρέωσε τον ΔΕΣΦΑ να αναβάλει την πρόσδεση ή εκφόρτωση πλοίου ΥΦΑ άλλου Χρήστη ΥΦΑ, διαταράσσοντας έτσι το τελικό μηνιαίο πρόγραμμα ΥΦΑ, οι εν λόγω δε προϋποθέσεις θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς για την επιβολή της χρέωσης¹³⁶.

β) Η χρέωση προγραμματισμού ποσότητας ΥΦΑ, η οποία επιβάλλεται σε περίπτωση που διαπιστωθεί απόκλιση μεταξύ της δηλωθείσας και της εγχυθείσας ποσότητας ΥΦΑ κατά ποσοστό που υπερβαίνει το όριο ανοχής προγραμματισμού. Σημειώνεται ότι η εν λόγω χρέωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 100.000 Ευρώ συνολικά¹³⁷.

γ) Η χρέωση ακύρωσης προγραμματισμένης εκφόρτωσης, η οποία επιβάλλεται σε περίπτωση που ο Χρήστης ΥΦΑ δεν ενημερώσει εγκαίρως τον ΔΕΣΦΑ για την μη πραγματοποίηση της προγραμματισθείσας εκφόρτωσης, κατά τα ειδικώς οριζόμενα στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ¹³⁸.

δ) Το τέλος αίτησης τροποποίησης μηνιαίου προγραμματισμού¹³⁹.

ε) Οι περιπτώσεις της επιστροφής πρόσθετου αποθηκευτικού χώρου επιστροφής δυναμικότητας αεριοποίησης εκ μέρους του Χρήστη ΥΦΑ, οι οποίες δεν οδηγούν σε αυτόματη απαλλαγή του Χρήστη ΥΦΑ από τις οικονομικές του υποχρεώσεις έναντι του ΔΕΣΦΑ. Ειδικότερα, ο Χρήστης ΥΦΑ μπορεί υπό προϋποθέσεις να επιστρέψει στον ΔΕΣΦΑ ή να διαθέσει σε άλλους Χρήστες ΥΦΑ το σύνολο ή μέρος του πρόσθετου αποθηκευτικού χώρου ή της δυναμικότητας αεριοποίησης που έχει δεσμεύσει, τηρώντας της σχετική διαδικασία που προβλέπεται στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Ωστόσο, κατά ρητή πρόβλεψη του Κώδικα, ο Χρήστης ΥΦΑ εξακολουθεί να υπέχει τις οικονομικές υποχρεώσεις, που απορρέουν από τη Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ κατά το μέγεθος και για το χρονικό διάστημα, που ο επιστρεφόμενος αποθηκευτικός χώρος και η

¹³⁵ Βλ. άρθρο 6 παρ. 3 της Πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ

¹³⁶ Βλ. άρθρο 67 παρ. 8 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹³⁷ Βλ. άρθρο 68 παρ. 5 και 6 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹³⁸ Βλ. άρθρο 84 παρ. 5 και 6 και άρθρο 86 παρ. 8 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

¹³⁹ Βλ. άρθρο 86 παρ. 9 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ

επιστρεφόμενη δυναμικότητα αεριοποίησης δεν έχουν δεσμευθεί υπέρ τρίτου¹⁴⁰. Η σχετική πρόβλεψη περί μη απαλλαγής του Χρήστη ΥΦΑ από τις οικονομικές υποχρεώσεις του έναντι του ΔΕΣΦΑ μέχρι τη διάθεση του επιστρεφόμενου αποθηκευτικού χώρου και της επιστρεφόμενης δυναμικότητας αεριοποίησης προσομοιάζει στις ευρέως διαδεδομένες ρήτρες υποχρεωτικής αγοράς ανεξαρτήτως παραλαβής («take-or-pay»), οι οποίες απαντώνται στις μακροχρόνιες εμπορικές συμβάσεις πώλησης φυσικού αερίου, που συνάπτουν οι Χρήστες με τους προμηθευτές τους. Εν προκειμένω, κατ' ουσίαν ο Χρήστης Μεταφοράς δεσμεύεται να καταβάλει στον ΔΕΣΦΑ το τίμημα, που αντιστοιχεί στον επιστρεφόμενο αποθηκευτικό χώρο και την επιστρεφόμενη δυναμικότητα αεριοποίησης, που δεν διατέθηκε περαιτέρω σε άλλο Χρήστη εν είδει αποζημίωσης.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι προαναφερόμενες ειδικές χρεώσεις έχουν προβλεφθεί προκειμένου να αποτρέπονται οι Χρήστες ΥΦΑ από την ανάπτυξη συμπεριφορών καταχρηστικών, οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αποκλεισμό ή παρεμπόδιση της πρόσβασης των ανταγωνιστών τους στην εγκατάσταση ΥΦΑ και ως εκ τούτου σε στρέβλωση του ανταγωνισμού.

Όπως και με την αντίστοιχη πρόβλεψη στην Σύμβαση Μεταφοράς σχετικά με την αποδέσμευση μεταφορικής ικανότητας, έτσι κι εδώ γεννάται, ένα ερώτημα κατά πόσο η πρόβλεψη στον Κώδικα ΕΣΦΑ περί μη απαλλαγής του Χρήστη ΥΦΑ από τις οικονομικές του υποχρεώσεις μέχρι την διάθεση του επιστρεφόμενου αποθηκευτικού χώρου και επιστρεφόμενης δυναμικότητας σε άλλο Χρήστη ΥΦΑ συνάδουν με την πρόβλεψη στο άρθρο 71 παρ. 5 του Ν. 4001/2011 περί πλήρους απαλλαγής του Χρήστη ΕΣΦΑ σε περίπτωση αποδέσμευσης δυναμικότητας, υπό την έννοια ότι ο Κώδικας Διαχείρισης ΕΣΦΑ αποτελεί δευτερογενή νομοθεσία, η οποία μάλιστα έχει εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση του Ν. 4001/2011 και το εύρος της ρυθμιστικής παρέμβασης που μπορεί να θεσμοθετηθεί με αυτόν (Κώδικα) καθορίζεται από τα όρια που τίθενται στον νόμο.

3.2 Ανωτέρα βία

Το ζήτημα της απαλλαγής των συμβαλλομένων από τη συμβατική τους ευθύνη για τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους για λόγους ανωτέρας βίας ρυθμίζεται στο άρθρο 7 της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ και στα άρθρα 104 και 105 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, με τρόπο πανομοιότυπο με εκείνον της Σύμβασης Μεταφοράς. Προς αποφυγή δε επαναλήψεων γίνεται παραπομπή στην αντίστοιχη υποπαράγραφο της παρούσας εργασίας.

¹⁴⁰ Βλ. άρθρα 88Β, 88Γ και 88Δ του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

3.3 Λύση της σύμβασης

Το ζήτημα της λύσης της Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ ρυθμίζεται στο άρθρο 10 αυτής με τρόπο πανομοιότυπο με εκείνον της Σύμβασης Μεταφοράς. Έτσι, η Σύμβαση Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ, μπορεί να λυθεί είτε κατόπιν συμφωνίας των μερών, είτε αυτοδικαίως για κάποιον από τους συγκεκριμένους λόγους που αναφέρονται στη σύμβαση¹⁴¹ είτε κατόπιν καταγγελίας υπ' ενός εκ των συμβαλλομένων για οποιονδήποτε άλλο λόγο υπό την προϋπόθεση ότι δεν υφίσταται εγκεκριμένη αίτηση ΥΦΑ σε ισχύ. Ως προς την τελευταία περίπτωση καταγγελίας, γεννάται ο ίδιος προβληματισμός, όπως αυτός αναπτύχθηκε ανωτέρω στην σχετική ενότητα για την Σύμβαση Μεταφοράς, κατά πόσο δηλαδή ο εν λόγω όρος καταλαμβάνει και τον ΔΕΣΦΑ δεδομένου του χαρακτήρα της σύμβασης ως αναγκαστικής και του θεσμικού ρόλου που του έχει ανατεθεί και είναι κρίσιμος για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς φυσικού αερίου.

3.4 Διαδικασία επίλυσης διαφορών

Η διαδικασία επίλυσης διαφορών μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ρυθμίζεται στο άρθρο 12 της Πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ και στα άρθρα 106-108 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, κατά τρόπο πανομοιότυπο με εκείνον της Σύμβασης Μεταφοράς. Προς αποφυγή δε επαναλήψεων γίνεται παραπομπή στην αντίστοιχη υποπαράγραφο της παρούσας εργασίας.

Γ. Η περίπτωση της άρνησης σύναψης σύμβασης μεταφοράς φυσικού αερίου ή χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ

Η πρόσβαση των χρηστών στο ΕΣΦΑ, σε μια απελευθερωμένη αγορά φυσικού αερίου, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία των ανταγωνιστικών τμημάτων αυτής. Τούτο δε διότι τα δίκτυα μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου αποτελούν «βασική διευκόλυνση» υπό την έννοια ότι οι χρήστες, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στα ανταγωνιστικά τμήματα της αγοράς (παραγωγή, εισαγωγή και προμήθεια), αφενός δεν μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους δικούς τους πελάτες χωρίς τη χρήση των δικτύων, αφετέρου δεν μπορούν να αναπτύξουν την δραστηριότητα της μεταφοράς του

¹⁴¹ Βλ. άρθρα 4 παρ. 5, 8 παρ. 11, 9 και 13 παρ. 2 της Πρότυπης Σύμβασης Χρήσης Εγκατάστασης ΥΦΑ. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. και ανωτέρω

φυσικού αερίου από μόνοι τους (είτε για λόγους οικονομικής αποτελεσματικότητας είτε διότι τα δίκτυα λειτουργούν ως φυσικά μονοπώλια)¹⁴².

Υπό το πρίσμα αυτό, οι συμβάσεις μεταφοράς φυσικού αερίου και χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ αποκτούν ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι αποτελούν, όπως προεκτέθηκε, τα νομικά μέσα για την πρόσβαση των χρηστών στο ΕΣΦΑ και ιδίως η περίπτωση άρνησης σύναψης αυτών εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ, η οποία είναι ενδιαφέρουσα τόσο από πλευράς δικαίου της ενέργειας και δικαίου του ανταγωνισμού όσο και από πλευράς αστικού δικαίου.

Από πλευράς αστικού δικαίου, σύμφωνα με την θεωρία περί αναγκαστικών συμβάσεων, η οποία τυγχάνει εφαρμογής σε μονοπωλιακές επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις με δεσπίζουσα θέση στην σχετική αγορά, όπως εν προκειμένω ο ΔΕΣΦΑ, τυχόν άρνηση του ΔΕΣΦΑ να προβεί σε σύναψη των συμβάσεων μεταφοράς φυσικού αερίου, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως καταχρηστική άρνηση αντιτιθέμενη στο άρθρο 281 ΑΚ δυνάμενη να οδηγήσει σε δικαστική καταδίκη του ΔΕΣΦΑ σε δήλωση βουλήσεως¹⁴³. Για την στοιχειοθέτηση δε της καταχρηστικότητας, θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς οι ακόλουθες προϋποθέσεις: **α)** η άρνηση του ΔΕΣΦΑ να μην αιτιολογείται από κάποιον αντικειμενικό λόγο, όπως λ.χ. εν προκειμένω έλλειψη μεταφορικής ικανότητας στο ΕΣΜΦΑ ή έλλειψη δυναμικότητας αεριοποίησης στην εγκατάσταση ΥΦΑ αντιστοίχως, και **β)** η πρόσβαση στο δίκτυο να είναι ζωτικής σημασίας για τον Χρήστη, η οποία μπορεί να θεμελιωθεί ευχερώς κατ' επίκληση της θεωρίας περί «βασικών διευκολύνσεων»¹⁴⁴.

Από πλευράς δικαίου της ενέργειας σε συνδυασμό με το δικαίο του ανταγωνισμού, το οποίο τυγχάνει εφαρμογής για την προστασία των χρηστών από αντανταγωνιστικές συμπεριφορές των διαχειριστών δικτύων¹⁴⁵, η εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ άρνηση σύναψης σύμβασης μεταφοράς φυσικού αερίου ή χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ, μπορεί να συνιστά κατάχρηση δεσπίζουσας θέσης στην σχετική αγορά.

Ειδικότερα, για την περίπτωση των δικτύων ενέργειας κατάχρηση δεσπίζουσας θέσης μπορεί να υφίσταται όταν ο διαχειριστής του δικτύου, που κατέχει δεσπίζουσα θέση στη σχετική αγορά, όπως εν προκειμένω ο ΔΕΣΦΑ¹⁴⁶, χωρίς ειδικό λόγο αρνείται μια υπηρεσία,

¹⁴² Βλ. Σταμάτη Μ., Το δικαίωμα πρόσβασης τρίτων στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου, ε&δ 2009, 64· της ίδιας, Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπίζουσας θέσης από διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς ενέργειας, ε&δ 2011, 47. Ειδικότερα για την έννοια της «βασικής διευκόλυνσης» βλ. Χατζόπουλο Β., Ο κανόνας των βασικών διευκολύνσεων (essential facilities) στο ευρωπαϊκό και εθνικό δικαίο του ανταγωνισμού, Αντ. Σάκκουλας 2003, καθώς και την υπ' αριθ. 555/VII/2012 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, υποσημείωση 126 αυτής, όπου παρατίθεται σύντομος ορισμός της έννοιας των «βασικών διευκολύνσεων».

¹⁴³ Βλ. Σταθόπουλο Μ., Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου, 2004, σελ. 256, καθώς και Καραμπατζό Α., Κατάχρηση δικαιώματος κατ' άρθρ. 281 ΑΚ – Δόγματος και νομολογίας επίσκεψη: από τις παραδοσιακές μορφές κατάχρησης μέχρι σύγχρονα ζητήματα καταχρηστικής άρνησης σύναψης συμβάσεως (ιδίως λόγω δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης, discrimination).

¹⁴⁴ Βλ. Καραμπατζό Α. ό.π. σε συνδυασμό με την υπ' αριθ. 555/VII/2012 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, σκέψη 119 αυτής.

¹⁴⁵ Βλ. Για την εφαρμογή των διατάξεων του ανταγωνισμού στον τομέα της ενέργειας, Συνοδινός Χ., Εφαρμογή των διατάξεων ανταγωνισμού στον κλάδο ενέργειας, ε&δ 2008, 20 επ,

¹⁴⁶ Για την δεσπίζουσα θέση του ΔΕΣΦΑ Απόφαση 555/VII/2012 της Επιτροπής Ανταγωνισμού, σκέψη 108-109· υπ' αριθ. 1175/2010 απόφαση ΠΑΕ, σελ. 12, παρ. 7.

η οποία όμως είναι αναγκαία προϋπόθεση για την άσκηση της δραστηριότητας του αιτούντος χρήστη σε μια γειτονική αγορά, με αποτέλεσμα να απειλείται ή να αποκλείεται ο ανταγωνισμός στην εν λόγω αγορά, μία δε από τις βασικές μορφές κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης από διαχειριστή δικτύου αποτελεί η άρνηση παροχής πρόσβασης¹⁴⁷. Τούτο δε διότι, σύμφωνα με το ειδικό δίκαιο της ενέργειας, ο ΔΕΣΦΑ είναι επιφορτισμένος με την κομβικής σημασίας υποχρέωση της παροχής πρόσβασης στους χρήστες με τρόπο διαφανή, αντικειμενικό, χωρίς διακρίσεις τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας¹⁴⁸, η άρνηση δε της πρόσβασης δικαιολογείται μόνον σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία. Ως εκ τούτου, κάθε περίπτωση άρνησης πρόσβασης εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ που δεν εμπίπτει σε κάποια από τις προβλεπόμενες περιπτώσεις εξαιρέσης μπορεί εν δυνάμει να συνιστά κατάχρηση εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ της δεσπόζουσας θέσης του στην αγορά¹⁴⁹, εκτός εάν ο ΔΕΣΦΑ αποδείξει ότι η άρνηση πρόσβασης δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους¹⁵⁰.

Σε περίπτωση που η άρνηση σύναψης σύμβασης μεταφοράς φυσικού αερίου ή χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ διαγνωσθεί ως κατάχρηση από τον ΔΕΣΦΑ της δεσπόζουσας θέσης του, ο χρήστης μπορεί να προσφύγει τόσο στη ΡΑΕ, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 4001/2011 όσο και στην Επιτροπή Ανταγωνισμού για την επιβολή χρηματικών προστίμων σε βάρος του ΔΕΣΦΑ. Περαιτέρω, εάν η άρνηση σύναψης σύμβασης εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ συνιστά όντως κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, θα είναι και παράνομη ως αντιβαίνουσα τις διατάξεις περί ανταγωνισμού, οπότε ο θιγόμενος χρήστης θα μπορούσε να διεκδικήσει δικαστικώς αποζημίωση σύμφωνα με τις διατάξεις περί αδικοππραξίας¹⁵¹.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η οργάνωση του τομέα του φυσικού αερίου στην Ελλάδα ακολούθησε μια πορεία αντίστοιχη εκείνης που ακολουθήθηκε από τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη, μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, μεταβαίνοντας από το αρχικό μοντέλο της μονοπωλιακής οργάνωσης στην σταδιακή απελευθέρωση της αγοράς με την ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη των σχετικών ενεργειακών οδηγιών και τη σταδιακή απορρύθμιση της αγοράς. Από το

¹⁴⁷ Βλ. *Σταμάτη Μ.*, Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης από διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς ενέργειας, ε&Δ 2011, 47·Κοτσίρη Λ., Δίκαιο Ανταγωνισμού, 6^η έκδοση, 2011, σελ. 537 καθώς και ΔΕΚ απόφαση της 3.10.1985, υπόθεση 311/84, συλλ. 1985, 3261, σκέψη 26 - Telemarketing.

¹⁴⁸ Βλ. άρθρο 68 παρ. 2 περ. α και ι Ν. 4001/2011

¹⁴⁹ Βλ. *Φορτσάκη Θ.Π.*, Δίκαιο της Ενέργειας, 2009, σελ. 115 επ. και 317 επ.

¹⁵⁰ Βλ. *Καραμπατζό Α.* ό.π. υποσ. 112, σελ. 974 σε συνδυασμό με την εκεί παρατιθέμενη βιβλιογραφία και νομολογία.

¹⁵¹ Βλ. *Καραμπατζό Α.* ό.π.· *Σιδηρόπουλο Λ./Ρούσσο Α.* Η σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου: Εννοιολογικά γνωρίσματα, υποχρεώσεις των μερών και συνέπειες ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης σε *Φαραντούρη Ν.Ε.* (επιμ.) Ενέργεια: Δίκτυα και Υποδομές, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014, σελ. 56.

πλήρες μονοπώλιο της ΔΕΠΑ, την πλήρως καθετοποιημένη κρατική επιχείρηση φυσικού αερίου, που δραστηριοποιείται σε όλα τα τμήματα της αγοράς, μέσω της σταδιακής απελευθέρωσης στην ελληνική αγορά σήμερα έχουν διαμορφωθεί δύο τμήματα: το ανταγωνιστικό τμήμα, το οποίο περιλαμβάνει την παραγωγή και την προμήθεια φυσικού αερίου και διέπεται από τους κανόνες περί ελεύθερου ανταγωνισμού, όπου δραστηριοποιούνται περισσότερες επιχειρήσεις και το ρυθμιζόμενο τμήμα, το οποίο περιλαμβάνει τη μεταφορά και τη διανομή φυσικού αερίου και λειτουργεί υπό καθεστώς μονοπωλίου. Ο ΔΕΣΦΑ, που ιδρύθηκε με απόσχιση του κλάδου του εθνικού συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου (ΕΣΦΑ) από την ΔΕΠΑ, αποτελεί τον διαχειριστή του δικτύου μεταφοράς και της εγκατάστασης ΥΦΑ έχοντας ως βασική αρμοδιότητα την παροχή πρόσβασης σε τρίτους χρήστες στο δίκτυο φυσικού αερίου, με διαφάνεια, αμεροληψία και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών ή των κατηγοριών των Χρηστών του ΕΣΦΑ, όπως διακρίσεις υπέρ των συνδεδεμένων με αυτόν επιχειρήσεων, των μετόχων τους ή των θυγατρικών εταιρειών τους. Ο ρόλος που επιτελεί ο ΔΕΣΦΑ ως διαχειριστής του ΕΣΦΑ είναι κομβικής σημασίας και συνδέεται με την εύρυθμη λειτουργία των ανταγωνιστικών τμημάτων της αγοράς φυσικού αερίου, αφού η ελεύθερη πρόσβαση των χρηστών στο δίκτυο φυσικού αερίου, ως απαραίτητης υποδομής για τη μεταφορά φυσικού αερίου και την διενέργεια κάθε άλλης συναλλαγής στην αγορά του φυσικού αερίου, κατά τη θεωρία των «βασικών διευκολύνσεων», αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ανταγωνισμού στα άλλα τμήματα της αγοράς (εισαγωγή και προμήθεια φυσικού αερίου). Στο πλαίσιο αυτό, η δραστηριότητα του ΔΕΣΦΑ είναι *ex lege* και *ex ante* απολύτως ρυθμισμένη και καθορίζεται πλήρως από το δευτερογενές θεσμικό πλαίσιο, κατά το σύστημα της πλήρως ρυθμιζόμενης πρόσβασης, που έχει υιοθετηθεί σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, οι συναλλαγές του δε με τους Χρήστες ΕΣΦΑ διέπονται από πρότυπες συμβάσεις - πλαίσιο, επί τη βάση προκαθορισμένου περιεχομένου, το οποίο εγκρίνεται από τη ΡΑΕ.

Ειδικότερα, η σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου και η σύμβαση χρήσης εγκατάστασης ΥΦΑ (εφεξής πρότυπες συμβάσεις), που συνάπτει ο ΔΕΣΦΑ με τους Χρήστες του ΕΣΦΑ αποτελούν τα νομικά μέσα για την παροχή πρόσβασης στο δίκτυο μεταφοράς και την εγκατάσταση ΥΦΑ, που τελούν υπό τη διαχείριση του ΔΕΣΦΑ. Λόγω ακριβώς του ιδιαίτερου θεσμικού ρόλου, που διαδραματίζει το ένα από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη, ο ΔΕΣΦΑ, στον τομέα του φυσικού αερίου, οι συμβάσεις αυτές διέπονται όχι μόνο τους όρους που περιέχονται σ' αυτές αλλά από όλο το θεσμικό πλαίσιο, που διέπει τον ΔΕΣΦΑ κατά ρητή πρόβλεψη σε αυτές, ήτοι τον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, τον Κανονισμό Μετρήσεων, τον Κανονισμό Τιμολόγησης, το Εγκεκριμένο Τιμολόγιο κλπ. Έτσι, μπορούμε να ομιλούμε για ιδιώνυμες συμβάσεις προσχώρησης, όπου συναντάται περιορισμός της συμβατικής ελευθερίας αμφοτέρων των συμβαλλομένων μερών, υπό την έννοια οι όροι αυτών πρέπει

να συνάδουν με το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την λειτουργία του ιδίου του ΔΕΣΦΑ και ολόκληρο εν γένει τομέα της μεταφοράς φυσικού αερίου, κατά τρόπο αναγκαστικό και αυστηρά ρυθμιζόμενο κατά τα προεκτεθέντα.

Η λειτουργία και η εξέλιξη των προτύπων συμβάσεων έχουν σημασία όχι μόνον για τα δύο συμβαλλόμενα μέρη – τον ΔΕΣΦΑ και τον Χρήστη ΕΣΦΑ – αλλά για ολόκληρη την αγορά φυσικού αερίου, αφού παραβίαση των όρων αυτών μπορεί να οδηγήσει σε αποκλεισμό ή παρεμπόδιση της πρόσβασης στο δίκτυο, διαταράσσοντας έτσι την λειτουργία των ανταγωνιστικών τμημάτων της αγοράς, η ομαλή δε εξέλιξη αυτών προϋποθέτει στενή σύμπραξη μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, με τους Χρήστες ΕΣΦΑ να υπέχουν σημαντικές υποχρεώσεις έναντι του ΔΕΣΦΑ, οι οποίες είναι κρίσιμες για την ορθή εκτέλεση των αρμοδιοτήτων του. Για παράδειγμα, τυχόν παραβίαση της υποχρέωσης παράδοσης φυσικού αερίου σύμφωνα με τις προκαθορισμένες προδιαγραφές ποιότητας στο σημείο εισόδου του ΕΣΜΦΑ εκ μέρους των Χρηστών Μεταφοράς μπορεί να επηρεάσει και άλλους Χρήστες Μεταφοράς που τυγχάνει να κάνουν ταυτόχρονη χρήση του δικτύου με τον συγκεκριμένο Χρήστη τη δεδομένη χρονική περίοδο. Αντίστοιχα, η υποβολή εσφαλμένων ημερησίων δηλώσεων εκ μέρους των Χρηστών Μεταφοράς θα οδηγήσει σε εσφαλμένο ημερήσιο προγραμματισμό εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ επηρεάζοντας ενδεχομένως την πλήρη αξιοποίηση του δικτύου ή αντίστοιχα στην περίπτωση της εγκατάστασης ΥΦΑ, μη εκχώρηση ή επιστροφή της μη χρησιμοποιούμενης δυναμικότητας αεριοποίησης και του μη χρησιμοποιούμενου αποθηκευτικού χώρου από κάποιον Χρήστη ΥΦΑ μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την άρνηση πρόσβασης σε άλλο Χρήστη ΥΦΑ εκ μέρους του ΔΕΣΦΑ.

Σε αυτό το πλαίσιο, το ζήτημα της ευθύνης των συμβαλλομένων μερών ρυθμίζεται όχι μόνο στις πρότυπες συμβάσεις, αλλά και στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ και μάλιστα κατά τρόπο αυστηρό προβλέποντας ειδικές περιπτώσεις παραβιάσεων και τις δυσμενείς επιπτώσεις, που θα έχουν στα συμβαλλόμενα μέρη. Με τις πρότυπες δε συμβάσεις τίθενται ποιοτικοί και ποσοτικοί περιορισμοί στην αποζημιωτική ευθύνη αμοτέρων των μερών. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί η άποψη ότι ο περιορισμός της ευθύνης των μερών δικαιολογείται από την λεπτομερή και αυστηρή ρύθμιση που περιέχει ο Κώδικας Διαχείρισης του ΕΣΦΑ σε σχέση με την εκτέλεση των προτύπων συμβάσεων, αν και τίθεται ένα ερώτημα ως προς τον ποιοτικό περιορισμό της ευθύνης των μερών στην αποκατάσταση μόνον της θετικής περιουσιακής ζημίας. Ένα δεύτερο ερώτημα που τίθεται αφορά την μη πλήρη αποδέσμευση των Χρηστών ΕΣΦΑ από τις οικονομικές υποχρεώσεις τους έναντι του ΔΕΣΦΑ σε περίπτωση αποδέσμευσης καθ' οιονδήποτε τρόπο δεσμευμένης δυναμικότητας σε περίπτωση που δεν καταστεί εφικτή η διάθεση της αποδεσμευθείσας δυναμικότητας σε τρίτους, άλλους Χρήστες του ΕΣΦΑ.

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία έχει η περίπτωση της άρνησης του ΔΕΣΦΑ να προβεί σε σύναψη πρότυπης σύμβασης, η οποία μπορεί να συνιστά καταχρηστική άρνηση σύναψης

σύμβασης, κατ' άρθρο 281 ΑΚ από άποψη αστικού δικαίου, οπότε ο ΔΕΣΦΑ θα μπορούσε να υποχρεωθεί δικαστικώς σε δήλωση βουλήσεως, ενώ από άποψη δικαίου του ανταγωνισμού μπορεί να συνιστά περίπτωση κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης δυνάμενη να οδηγήσει σε επιβολή χρηματικών προστίμων σε βάρος του ΔΕΣΦΑ τόσο από την ΡΑΕ όσο και από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. *Βελεγράκης Εμ.*, Η απορρύθμιση των κρατικών μονοπωλίων και η ηλεκτρική ενέργεια, ΝοΒ 2005, 1498 επ.
2. *Γεωργιάδη Α.*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002 (εκδ. Αντ. Σάκκουλα)
3. *Ηλιάδου Αικ.* Απελευθέρωση Αγοράς Ενέργειας κατά το Ευρωπαϊκό και Εθνικό Δίκαιο σε Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική Φαραντούρη Ν.Ε., Αθήνα 2012 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη)
4. *Καραμπατζός Α.*, Κατάχρηση δικαιώματος κατ' άρθ. 281 ΑΚ – Δόγματος και νομολογίας επίσκεψη: από τις παραδοσιακές μορφές κατάχρησης μέχρι σύγχρονα ζητήματα καταχρηστικής άρνησης σύναψης συμβάσεως (ιδίως λόγω δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης, discrimination), ΕλλΔνη 60 2019, 961 επ.
5. *Καρκαλάκος/Πολέμης*, Αειφόρος Ανάπτυξη, Περιβάλλον και Ενέργεια, Αθήνα, 2015
6. *Κελεμένης Ι./Σουλιτάτη Κ./Σαρτζετάκη Ε.*, Η αστική ευθύνη των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και του λειτουργού της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε *Φαραντούρη Ν.Ε. (επιμ.)*, Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική, Αθήνα 2012 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη)
7. *Κοντογιώργης Μ./Παπαδόπουλος Δ.*, Η αποθήκευση φυσικού αερίου στην ελληνική και την κοινοτική έννομη τάξη, ε&δ 2010, 76
8. *Λιάππης Δ.*, Ηλεκτρική ενέργεια και Δίκαιο των Συμβάσεων, Αθήνα 2018 (εκδ. Π.Ν. Σάκκουλας)
9. *Μαρίνος Μ.-Θ.* Η πρόσβαση σε ενεργειακό δίκτυο – Η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, Αθήνα 20003 (εκδ. Αντ. Σάκκουλα)
10. *Μαρίνος Μ.-Θ.*, Τι είναι το δίκαιο της ενέργειας, ε&δ 2019, 24
11. *Μιχελάκη Σ./Κοντογιώργης Μ.*, Βασικοί Ενωσιακοί και Εθνικοί Κανόνες που διέπουν του Διαχειριστές Δικτύων Μεταφοράς Φυσικού Αερίου σε *Φαραντούρη Ν.Ε.(επιμ.)* Ενέργεια: Δίκτυα και Υποδομές, Αθήνα 2014 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη)
12. *Παπαντώνη Μ.*, Το δίκαιο της ενέργειας, Αθήνα 2003 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη)

13. Πανάγος Θ., Το θεσμικό πλαίσιο της αγοράς ενέργειας – Η οργάνωση και λειτουργία της απελευθερωμένης αγοράς ενέργειας στην Ελλάδα, 2012 (εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη)
14. Σιδηρόπουλος Λ./Ρούσσος Α., Η σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου: Εννοιολογικά γνωρίσματα, υποχρεώσεις των μερών και συνέπειες ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης σε Φαραντούρη Ν.Ε. (επιμ.) Ενέργεια: Δίκτυα και Υποδομές, Αθήνα 2014 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη)
15. Σταθόπουλος Μ., Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου, 2004 (εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη)
16. Σταμάτη Μ., Το δικαίωμα πρόσβασης τρίτων στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου, ε&δ 12/2009, 63
17. Σταμάτη Μ., Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης από διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς ενέργειας, ε&δ 16/2011, 47
18. Συνοδινός Χ., Συνδρομή του αναδυόμενου ενεργειακού δικαίου στο δυναμικά εξελισσόμενο εμπορικό δίκαιο, ε&δ 17/2012, 61
19. Συνοδινός Χ., Συγκρούσεις συμφερόντων: Η περίπτωση της απελευθέρωσης των αγορών ενέργειας, ε&δ 23/2015, 20
20. Φαραντούρης Ν., Η εξέλιξη της αρμοδιότητας ΕΚ/ΕΕ στον τομέα της ενέργειας σε Φαραντούρη Ν.Ε.(επιμ.) Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική, Αθήνα 2012 (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη)
21. Φορτσάκης Θ.Π., Δίκαιο της Ενέργειας, 2009
22. Φορτσάκης Θ.Π.-Φαραντούρης Ν.Ε., Δίκαιο της ενέργειας, Αθήνα 2016 (Νομική Βιβλιοθήκη)
23. Χατζόπουλος Β., Ο κανόνας των βασικών διευκολύνσεων (essential facilities) στο ευρωπαϊκό και εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού, 2003 (εκδ. Αντ. Σάκκουλας)
24. Mokhatab/Poe/Mak, **Handbook of Natural Gas Transmission and Processing (Fourth Edition)**, Principles and Practices 2019
25. Neumann, A. (ed.), J. Edmonds, D. Emberson, S.A. Gabriel, F. Holz, P.I. Karstad, C.A. Klöckner, L.O. Nord, J. Rúa, B.G. Pollet, P. Rasmussen, C. Skar, A. Sørensen, A. Tomasgard and S. Yu (2021): The role of natural gas in Europe towards 2050. NETI Policy Report 01/2021, NTNU, Trondheim, Norway <https://www.ntnu.edu/documents/1276062818/1283878281/Natural+Gas+in+Europe.pdf/6337e9d6-78da-c5c7-8197-9a1398b9547f?t=1620368995469>